2670

2670

Inimiga, cruel, despiadosa.
Injusta cega vaã nescia atrevida
Falsa, vil, lisonjeira, e fementida
Intratavel, soberba, e rigurosa.
Prodiga avara pobre cobiçosa
Rica inconstante firme, e repartida,
Arrogante cobarde, e destimida,
Acanhada, insolente, e invicosa,
Ventura ou sem rezam, que a Natureza
Tiras o ser, o preço, a honrra, e Gloria.
Que queres a esta vida? se inda dura?
Ou me mata, ou me deixa, ou me despreza.
Perdeme ia da vista, ou da memoria.
Mas ay que o que te cupeço era ventura.

UNIVERSIDADE DE LIVRARIA DA

BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPAÑA

Los que de Amor estais tan lastimados
q remedio buscais en causa agena,
y con ver mayor mal curais la pena
a q os da causa Amor, y sus cuidados,
Venid a leer mis versos, do pintados
vereis tormentos tristes mas q arena,
q estan vivos en mi, do Amor ordena
q esten para este efeto diputados.
jaunq sufrido ayais pena y tormento,
y nunca ver podais lo q esperastes,
o con ausencia esteis siempre lidiando.
En viendo la passion, q amando siente,
todos confessareis que nunca amastes,
o si algun tiempo amastes fue burlando.

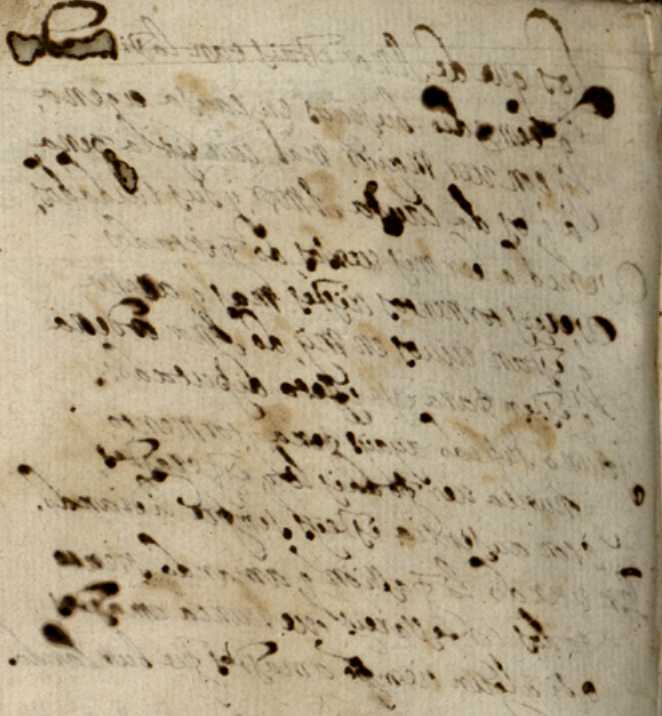

De donde o papel mio, tal uentura
que sin meritos ayas de ser puesto
delante el resplandor, y claro gesto,
en el qual su poder mostro natura.
Veras papel amado la figura,
do no ay mas q̃ esperar del ser honesto,
veras sumado en breue todo el resto,
de gracia, gallardia y de hermosura.
En uiendote ante aquesta mi pastora
dirasla de mi parte: Ala me embia,
quien uiue por seruiros tanto tiempo
En esto solo entiende qualquier hora,
en esto se desuela noche y dia,
Seruiros es su solo pasatiempo.

LIBRARIA DA UNIVERSIDADE

Compendium totius phiæ naturalis:

Traditum Bracchara Ã Gaspara pinto Anno 1623.

Compendium in libros ptisicorum:

Quario ĩ proœmialis Dénomine Dezinoë, et distribuoe phiæ.

Sacrorum erat consuetudo, ut viros doctos excellentes sophos,

idest sapientes appellarent. Quod nomen superbia plenum omnium primus abiecit Pythagoras, qui a Leontio Rege interrogatus quidnam artis profiteretur, se non Sophum, sed Philosophum, idest amicum sapientiae noiauit, hinc et ut aliqui ita philosophiam definiunt. Philosophia est amor sapientiae. Quia tamen sapientia potius est actus illius, quam voluntatis, alias propter philosophiae difficilis.

Quaeritur. Philosophia est humanarum divinarumque rerum cognitio. 2a philosophia est mortis contemplatio. Philosophus in vie ab omnibus cupiditatibus abstractus est et hoc ut animus in corpore manens vitiorum tam vinculis solutus caelum semper, et caelestia meditetur. 3a. Et optima definitio ita dicit. Philosophia est cognitio rerum ut sunt, idest est cognitio rerum per suas causas, quam illas habuerint.

Quod attinet ad Philosophiae divisiones, duae praecipuae traduntur. 1o Philosophia in communi fuit abstrahit a practica, et speculativa, dividitur in philosophiam naturalem, moralem, et Dialecticam. Philosophia naturalis illa est, quae rerum naturas contemplatur. Philosophia moralis occupatur in moribus, et actionibus componendis. Dialectica vero praeribit morum disserendi, ne unquam error pueritiae et obrepat. 2o Philosophia naturalis, et contemplativa dividitur adaequate in tres species, quales sunt Methaphisica, Physiologia, et Physica, et Mathematica.

Fundamentum huius classis est quia scientiae contemplativae multiplicantur per abstractiones a materia. Sed abstractiones sunt tres: quae etiam tres [illegible] abstractio est solum a materia singulari, [illegible] quae constituit Physiologiam, et Physicam agentem de rebus compositis ex materia et forma: non tamen 1 materiam 1 formam singulam servetur, sed in agente de rebus communibus, ideoque recte dicitur Philosophia abstrahere a materia singulari, non vero a materia in communi. 2a abstractio est ab omni materia sensibili, tam singulari quam communi, nec quidem rationali. Quae abstractio constituit Mathematicam occupatam in triangulis

BIBLIOTECA UNIVERSIDAD

Quadrangulo, numeros, &c. Q. quamuis hæc sit realiter dentro in Mathematicis. Mathematicus enim ita considerat quadratum, ut in ipso nihil, præter abstractam, seu realem, sed solam eius à materia, & alias res considerat, prescindat, & illum à materia. Item abstrahit à bonitate, cum sit quadratum. Theologus considerat Mathematicum, cuius obiectum est ens secundum, complectens, Deum, Angelos, & alias res spirituales, quæ neque sunt in materia, neque illam in se connotant, neque habent abstrahere à materia, &c.

Dices 1° Ab hoc infert. 2° Mathematicus non affirmat, nec dicit, quod sint, nec quod sint subalterna, sed Mathematici considerant quid sit linea, & quid sit Deus, & Deum, qui certe non est linea, sed Theologus considerat, & declarat, quod sit Deus, & quod sit linea, & quod Deus sit linea, & quod sit Deus, quia est linea. Ergo Theologus non considerat, quid sit Deus, sed solum, quod Deus sit linea, & quod linea sit Deus, quod est falsum. Secundus enim, quod Deus sit linea, & quod linea sit Deus, non est Theologicum, sed Mathematicum, & Philosophicum, & illa est, quæ de rebus substantialibus tractat. Theologus non negat, quod Deus sit linea, sed solum, quod Deus sit linea, & quod linea sit Deus, quia est linea. Secundus enim, quod Deus sit linea, & quod linea sit Deus, quia est linea

ex illis seijs spectat q̃ diuoo nõ ẽ ad æquam. Pars in primis nõ ptinet
ad Mathem. hæc ẽn solam considerat quantum. Dein nõ ptinet
ad Mathaphis, hæc ẽn abstrahit ab oĩ re mali. Tand nõ ptinet
ad Phisicam, hæc ẽn nõ speculatr nam sine motu. Ps ne ans,
ad pbõem dico, physicam considerare totam istam entis mobilis
i sumatr sm̃ ꝑcisa ã motu, i sumatr quatenus mobilis ẽ.

Obiis 4° una scia satis ẽ ad oĩa ens in eoĩ contemplan-
dum, q̃ nõ sunt tres sciæ. Pro ans q̃ unica Theologia supernalis
satis ẽ ad attingenda oĩa obta fidei supernalis, q̃ etiam una scia
nalis sufficiet ad oĩa obta nalia. Conf q̃ oĩa entia creata coĩ-
cunt dlogue in roe entis in eoĩ, q̃ constituunt unum obtum u-
nius tantum sciæ. Ps ne ans, ad illius pbõem ne contia: Mã
rão ẽ q̃ unitas, et distinctio sciarum ex roe fali obti desumenda
ẽ. Unde cum falis rão obti Theologiæ sit q̃d reuelabile, s res
fidei hinc fit ut Theologia una sit scia. At uõ sciæ nales hent
dirsa obta fialia desumpta ex uarijs abstractionibus ã Mã.
Ad confirmoem dico, quamuis ens in eoĩ sit unum hẽre tamen
dirsas abstractiones ã Mã, ideoq̃ ab illis sciarum dirsitas pete-
nda ẽ.

Obiis 5° nõ sol Mathematicus, sed etiam Physicus, et
Methus considerant quantitatem: q̃ obta illarum sciarum confun-
duntr inter se. Ps Dis ans considerant quantum sub dirsa
fialitate, s abstractione, Conie ans: considerant quantum
sub eadem fialitate, et abstractione, ne ans. Quo pacto idem
pomum qtenus uisibile ẽ obtum uisus: qtenus odorabile ẽ
obtum odoratus. i etiam die, illas scias sol considerare qua-
ntum qtenus inseruit ad pfectam tractationem sui obti. Qua
roe Methaphus contemplatr quantum, dum ens in dicem gerã
summa partitr, interquæ numeratr quantitas.

Quia sacra Theologia quemadmodum ait Deo Opt. Max. ortum constituit rerum: ita illius divino ore adumbratum Dei verbum & Dei consilium divino ore adumbratum rerum rectè supernaturalium scientiam, rerum rectè naturalium rectè constituit. Veteres ad Christi usque tempora adhibebant desiderabilia quae cognoscebant non rectè ad scientiam supernaturalem quae adhuc erat incognita. Unde collegit Theologiam supernaturalem & Methaphysicam rectè assignasse distinctum finem distinctis scientiis Dei in supernaturalis agitur de Deo & de rebus Divinis, quatenus supernaturaliter illo & ad eadem lumine cognoscuntur. At rectè Methaphysica agit de Deo & Angelis quatenus naturali illius lumine cognoscuntur, & deinde Methaphysica de Deo naturali.

Quia Jesus Christus Theologiae est Objectum.

Jesus Christus Deus naturaliter & Homo est rectè Objectum quod constituit scientiam, quae cognoscit illum ut Deum rectè & ut Hominem rectè. Rectè Mr. Physica ac cognitionem ita quantum, & rectè rectum infert divinitatem rectè. Ac cognitionem rectè Deum & Hominem rectè cognoscit non posse naturaliter absque rectè abstractione & fide rectè cognoscit rectè visibilem & assumptam carnem, & carnem rectè cognoscit esse rectè. Quia de rebus naturalibus non potest dari certa scientia Physica, & res naturales mutantur, & corrumpuntur, sed Deus rectè naturaliter rectè, rectè Christus rectè & rectè rectè, rectè & rectè rectè, rectè & rectè rectè,

Noster illus in comparandis scijs abstrahit a mā loco et tempore: sed res naturales sunt immersae in mām, temporeq; et loco mensurantur, q circa illas nō pōt versari vera scia. Ps. Dis Mi, illa obta mutantur, et intereunt quo ad exiam. Conce Mi: mutantur quo ad essiam, s essialem concinctionem pdicati cum subto, Ne Mi. s. dic illa obta corrumpi quo ad sua singlia, nō vō quo ad nās coiis, hae en sunt aeternae. Quapp. qm Phia demonstrat de suo subto pprietates Logice neās erit vera et ppria scia; qm autem demonstraverit pprietates sol physice neās nō erit hoc munus ppria scia. Ad confirmationem dico, nostrum illum ideo abstrahere a loco et tempore q considerat nās coiis quae neq; loco, neq; tempore disiuncta ideo vō abstrahere a Mā, q scia nō versatur circa mām singlem.

Obies 2. Ois vera scia dēt pfecte cognoscere suum obtum. Sed solus Methaphus pfecte pōt cognoscere essias rerum naturalium, q Phia nō e vera scia. Ps. Ne Mi q in rebus naturalibus duplex essia pōt considerari, altera essia physica, ~~[illegible]~~ constans mā et fā et unione, cuius pfecta consideratio ptinet ad Phiam naturalem, Altera essia Metha constans gerē et dria, quae ptinet ad Methum. Addo pterea si loquamur de pfecta rerum cognoē secundum oīs gradus, quos in se continent, semp Phus naturalis utitur ope, et auxilio methaphisice. Cuius pprium e: cognoscere ens, et subam in coi. Et hoc nullum e inconveniens sciae en mutuo sibi inserviunt.

Obies 3. Phia naturalis versatur circa mām sensibilem, idest circa mām 1am affectam accentibus, quae sensus movent. Sed talis mā hoc mō sumpta e ens p accens de quo nō pōt dari vera scia, q Hae. Ps. 1o Ne Mi, quo ad 2am pem, q de aliquibus

Entibus parvens dari pot vera scia qua rõe nũs harmonicus & linea visualis sunt ens parvens & tam nũs e obtum musicae linea e obtum perspectivae. Rs 2° Phum natem nõ sol contemplare nam quenus e affectam aventibus sed etiam quenus e quidam pars compositi physici, unde cum talis nã sit ens pro pot ee obtum verae sciae.

Obies 4° Magia e quidam pars phiae sed Magia nõ e vera scia neq physica e vera scia. Rs Nemã nulla en Magia e vera pars phiae. Quod ut percipias a dte, duplicem ab antiquis Phis assignari Mgiam. Altera dr Magia malefica, & Demonifica pendens ex Demonum conventio. Altera dr Magia natis, quae ex convinctione rerum natium miros edit effectus. 1am igr nõ esse pem phiae neq veram sciam ex eo P. q Magia Demoniaca ad hoium pnicem inventa e. Ois vo dou dr ee inventa ad aliqd bonum. 2a vo Magia quamvis sit vera scia & ab antiquis Phis magno in pcio habita, cum tam sit ars practica, non pot pprie ee pars Phiae, quae e scia speculativa. Si tam phiae nomen late accipiatur, poterit Magia natis dici pars, l riculus a Philosophico fonte derivatus.

Obies 5° Ois scia dr ee alieno ab errore, & falsitate. Sed phia multis scatet erroribus adeout Tertullianus, & D. Hiero affirmarint oies haereses a phia pullulare, q phia natis nõ e vera scia. Rs Nemi. Phia en semper docet verum. Quapp illi errores nõ quidem Phiae, sed male philosophantium vitio sunt imputandi, neq ea ars peccat, l errat, sed artifex dr errare dum artis praecepta ignorat.

Obies. Ois nostra cognitio incipit a sensibus tamqa a iantis ianuis: sed sensus externi errant ac decipiunt, q nulla certa scia ad illam pot pervenire. Rs 1° Vis mi, sensus externi errant pavens & occasionaliter, Conve mi, errant pro se Nemi, sensus en externi nõ

Falli possunt circa proprium sensibile. Ps 2°. Conie Ma et Mi
ne contrariam. Ratio est quia quamvis sensus externi aliqui errant
corriguntur tamen ab illo qui per suum lumen naturale potest absque erro=
ris periculo assentiri primis principijs, et unum ex alio deducere.

Quaestio 3.

Et Phia naturalis sit scia practica, vel speculativa.

Sit ergo phia est scia contemplativa, sive speculativa. Fundamentum est
quia scia speculativa illa est quae habet pro fine principali solam veri=
tatis cognoscendam: Practica vero scia illa dicitur quae ex natura sua ordinatur
ad praxim, sive opus faciendum. Sed phia naturalis in sola rerum naturalium
veritate cognoscenda occupatur, quod est scia speculativa. Quamvis
vero aliqui homines phiam quaerant, vel propter honores, vel propter divitias comparan=
das hoc nihil officit, quia non, et distinctio sciarum non sumenda est ex eo
fine quem sibi quisque proponit, sed ex eo ad quem ipsa scia ex natura sua
ordinatur.

Sed contra Argor 1° naturalis phia inclinat ad amorem Dei, et
ad humanarum rerum dispectionem. Sed amor Dei, et mundi
dispectio sunt quaedam actiones quae phia est scia practica. Ps
Dis Ma, Phia inclinat speculative ad illos actus amoris, et
dispectionis Conie Ma; inclinat ad illos actus practice, et ex
natura sua Ne Ma, idest finis phiae non est inclinare ad illos actus
sed solum per accidens, et secundario ad illos inclinat, quatenus in Dei
bonitas, et mundi vanitas a Pho cognoscuntur, haec contemptum,
illa sui amorem gignit.

Argor 2°. Phia non est ars libera neque liberalis, ergo non est scia
speculativa. Patet quia artes liberales sunt septem, ut constat ex
Logica: sed inter illas non apparet phia; ergo non est ars liberalis.

Dignitatis Theologiae, et artes liberales, et Philosophia quaelibet
Scientiae, et Theologiae ad inuicem differunt, quia Philosophia
tamquam ancilla ad Theologiam ordinatur, ibi tantum fidem illuminatam
quia per fidem habemus, et Theologia ad Theologiam certificandam, et adiuvandam
est instituta, et ad finis quam ad Theologiam attendendo.

Ad 3. Dicit quod Deus dicitur Theologiae, et Philosophiae
et Theologiae speculativae, et ibi dicendum esse de Deo
speculativo, quemadmodum est Theologia, et Philosophia speculativa
de Deo, quemadmodum est Theologia, et Philosophia speculativa
de Deo, quemadmodum est Theologia, et Philosophia speculativa
de De

Finem: sed finis Medicinae est sanitas corpori restituenda: ergo est scientia practica. Unde quidam Galenus et Avicenna dicebant Medicinam in practicam, et speculativam, et theoricam, idem est ac si dicant, in Medicina esse quandam partem, quae tradit regulas et praecepta medendi. Alteram vero quae proxime et immediate per se medetur. Haec tamen non obstat quominus tota ars a suo fine principali practica non sit.

Quaestio 4

Quaenam sit Physicae subiectum, seu obiectum?

In scientiis duplex subiectum potest considerari: Alterum dicitur subiectum inhaesionis, qualis est illius in quo haeret scientia. Alterum dicitur subiectum attributionis, seu obiectum circa quod versatur eadem scientia. Sit ergo nostra conclusio: subiectum attributionis, seu obiectum physiologiae est ens mobile, idest corpus physicum ac naturale constans ex materia et forma. Per quod ens mobile habet omnes conditiones ad subiectum requisitas. In primis enim ens mobile distinguit Physicam a reliquis scientiis. Deinde est unicus naturae. Tandem ad illud referuntur omnia, quae tractant Physici. Ut vero solvas argumenta contra hanc conclusionem, adde ens naturale, quod diximus est obiectum Physicae minus late patere, quam ens secundum naturam. Ratio est quia ens naturale solum completur ens compositum ex materia et forma. Id vero ens secundum naturam latius funditur, et complectitur quodlibet quod est secundum naturam alicuius rei, ut moveri, manducare, dormire, esse in loco.

Obiicies 1° obiectum Methaphysicae non est sola substantia, sed totum ens in sua latitudine: ergo etiam obiectum physicae non erit totum ens naturale, sed ens secundum naturam. Probatur nec contrarium, ratio est quia proprietates quas Methaphysicus demonstrat (quales sunt unum, verum, bonum) 1° competunt enti in communi, ergo ens in communi erit illius subiectum. At vero proprietates quas de suo subiecto demonstrat Physicus (quales sunt posse moveri,

Obiis 2° Physica agit de rebus sensui vicinioribus quam Mathematica, ergo prius addiscenda, siquidem omnis nostra cognitio pendet a sensibus. Rs 1° Nē ans quantitas in de qua agit Mathematicus, vicinior est sensibus quam Mā et pā de qua agit Physicus. Ratio est quia Physica latet velata sub quantitate, ergo quantitas prior est et sensibus vicinior. Rs 2° Conte Nē contra, aliqui enim eaque sensibus sunt vicinioria, sunt explicatu difficilioria.

Obiis 3° ut aliquis bene philosophetur, debet prius habere morum honestatem, vitia enim mentis offundunt tenebras, ergo Moralis doctrina prius addiscenda est quam Phia. Rs Nē ans, quamvis enim conscientiae et aliae puritas, ad scientias comparandas multum conducat, non est tamen adeo necessaria, ut sine illa nequeant scientiae comparari, videmus enim quamplurimos homines vitiosos esse valde sapientes.

Obiis 4° Perfecta scientia non potest comparari nisi prius cognoscantur eae, et eorum praedicata scientiae. Sed sola Metha considerat supremas rerum causas, nempe Deum, et Intelligentias, et eorum praedicata, nempe omnia genera summa, ergo Metha prius est addiscenda. Rs Dis Mā, scientia in omni genere perfecta, sub omnibus numeris absoluta requirit cognitionem omnium causarum, et praedicatorum eorum, Co Mā. Perfecta scientia in uno tantum genere Nē Mā. Unde cum Phi plerumque loquantur de scientia in uno tantum genere perfecta, hanc sine auxilio Methae comparari potest affirmari.

Obiis 5° Scientia subalternans prius debet acquiri quam scientia subalternata. Sed omnes scientiae subalternantur Methaphysicae, ergo Metha prius est addiscenda. Maior Pr. quia scientia subalternata sumit sua principia a scientia subalternante, ergo haec prior esset Lect. Rs Nē Mi. Si enim loquamur de vera, et propria subalternatione, reliquae scientiae

Non subalternantur Methe, cum ab illa non sumant sua principia, imo habeant multa sibi propria, et peculiaria. Imperfecte tamen dicuntur reliquae scientiae subalternari Methe, quae finis, quatenus omnes scientiae dirigunt ad Deum Opti Max tanquam ad supremum finem.

Dico 2°. Quo ad ordinem dignitatis Physiologia est nobilior quam Moralis dicta, et aliae scientiae practicae. Ratio est quia scientiae speculativae nobiliores sunt quam practicae: sed Physica est scientia speculativa, ergo nobilior est aliis scientiis practicis. Ubi nobilius est bene vivere, quam bene contemplari: sed Moralis dicta docet bene vivere, ergo nobilior est quam Phia quae docet bene contemplari. Ad 1am Nam, quamvis enim recti mores hoi sint magis utiles, contemplatio tamen illis nobilior est, quia contemplatio pertinet ad illum qui nobilior est quam voluntas ad quam mores pertinent. Instabis Politica ordinat alias scientias, ergo est nobilior illis. Ad 2am contra, Politica enim solum ordinat alias scientias, tanquam illarum ancilla, docens quo tempore sunt addiscenda.

Dico 3° inter scientias speculativas primum dignitatis locum habet Metha, 2um Physica, 3um Mathama. Ratio est quia nobilitas in scientiis naturalibus desumitur ab obiecto, sed Metha versatur circa subas abstractas a Ma. Physica vero circa subas materiales, Matha circa aventia qualis est quantitas: ergo et caet. Si quaeras quaenam ex his scientiis habeat maiorem certitudinem, et evidentiam in suis demonstrationibus? Respondeo Co. Matham habere evidentiores demonstrationes, deinde Phiam, 3° Metham.

Rogabis 1° in quot partes distribuat Artes universam Phiam naturalem? Respondeo in decem libros esse distributam, quales sunt: Liber Physicorum. Liber de Caelo: de Generatione, et corruptione omnium rerum: de Metheoris: de Stia: de Parvis naturalibus:

De historia alium: de Partibus alium: De generatione alium: De motu alium. Alios libros composuit Aristoteles in quibus omnes res creatae complectabantur, sed [illegible] omnes y temporum discursu, et amorum iniuria perierunt.

Rogabis 2°. Quare libri Physicorum vocentur de Physico audire, et de nati auscultatione, vel nos libros ideo vocari absultatoreos, quia maiori attentione sunt a discipulis audiendi et a Peptoribus enculcandi. Aristoteles enim duo edidit librorum genera, alios vocabit Exotericos, idest populares, eo quod ad vulgi sensum, captumque sunt accomodati: alios dixit acroamaticos, sive absultatoreos, eo quod ob subtiliorem doctrinam maiori absultatione indigerent. Quia libri absultorum octo sunt. In 1° agit Aristoteles de tribus principijs rerum naturalium, materia, forma, et privatione. In 2° de natura et causis rerum naturalium. In 3° de motu et infinito. In 4° de loco vacuo, et tempore. In 5° de speciebus et vitae motuum. In 6° de divisione motus in suas species. In 7° et 8° agit de Deo 1° motore, et de attributis divinis.

Proemij Physicorum finis

In librum 1um Physicorum

Questio 1a capitis 1

Ad perfectam alicuius rei cognoscendam requiritur cognitio omnium earum

Ante resolutionem quaestionis adtendum 1o varia esse genera cognoscendi. Cognitio enim 1 potest esse definitiva, quae habetur per definitionem rei: 1 demonstrativa, quae habetur per demonstrationem a priori, 1 comprehensiva, per quam res cognoscitur quantum de se cognoscibilis. Adtendum 2o causas 1 esse per se, 1 per accidens. Causae per se illae dicuntur a quibus per se pendet effectus, ut homo est causa hominis, leo leonis, pictor imaginis quam pingit. Causae per accidens sunt a quibus per accidens pendet effectus, ut esse pictoreum, musicum, 1 grammaticum est causa per accidens rei imaginis quam pingit.

Dico igitur 1o, ut detur cognitio definitiva 1 demonstrativa non debent cognosci causae per accidens. Ratio est quia essentia rerum non pendet simpliciter a causis per accidens: ergo neque ipsarum rerum cognitio. Dico 2o ad cognitionem definitivam absolute perfectam requiritur cognitio omnium earum internarum. Quia cognitio definitiva illa est per quam cognoscitur rei essentia et definitio: sed ad essentiam rei concurrunt causae internae: ergo etc. Dico 3o ad cognitionem demonstrativam absolute perfectam, requiritur notitia omnium earum tam internarum quam externarum. Quia cognitio demonstrativa illa dicitur qua cognoscimus eam ob quam res est: sed res est ob causas internas et externas, ergo omnes cognoscendae.

Dico 4° Cognitio definitiva in uno tantum genere perfecta sol requirit cognitionem earum internarum in illo genere scientiae in quo est. Demonstratio vero in certo genere scientiae perfecta non solum requirit cognitionem earum internarum sed etiam externarum in tali genere scientiae. V. g. ut aliquis habeat scientiam physicam de leone, de arbore, satis est cognoscere causas physicas non vero requiritur ut cognoscantur causae metaphysicae.

Dico 5° ad cognitionem comprehensivam non solum requiritur comprehensio omnium earum, sed etiam omnium effectuum quos res possunt producere, omnium proprietatum quae nam consequuntur, tandemque omnium perfectionum quae in tali potentia continentur. Non vero requiritur cognitio omnium effectuum in individuo, neque etiam illorum qui continentur in virtute potentiae obedientialis. Quam etiam latius probabimus in additamentis ad Logicam C. Dubio 15

Contra traditam doctrinam argumentor 1° Aliquis non potest perfecte definiri sine substantia, neque potentiae sine actibus, et obiectis, neque unum relatum sine alio: et tamen haec sunt sol causae externae: ergo ad cognitionem definitivam requiritur cognitio earum externarum. Probatur Dis. cons. requiritur cognitio earum externarum quae illa sunt. Aut tria tantum essentiam rei definitae, Contrariam quae non sunt tria, Nego contrariam. Unde cum substantia trium aliquis, obiectum potentiae, et unum aliud relatum, dent necessario cognitionem, tanquam tria, non vero tanquam causae externae.

Argumentor 2° illa est perfecta demonstratio, quae requirit cognitionem earum internarum, et externarum: ergo idem requiritur ad perfectam cognitionem definitivam. Confirmatur quia Aristoteles multoties res definit per causas externas. Probatur Contrariam, ratio est quia rerum essentiae solis iis internis perfectissime continentur unde qui noverit causas internas perfecte res definiet. Demonstratio vero cum praecipue intendat explicare propter quid praedicatum coniungat subiecto, cumque hoc tum ob internas, tum etiam ob externas causas possit convenire, hinc fit ut

Perfecta demonstratio omnium carum etiam externarum cognoscendam postulat. Ad confirmationem dico, Aristotelem ideo res definire per causas externas, quia hae multum iuvant ad cognoscendam rei essentiam. Absolute tamen solae causae internae sufficiunt ad rei essentiam perfecte intelligendam, causae enim externae sunt extra essentiam.

Argumentum 3° demonstratio debet constare ex necessariis: sed causae externae non habent necessariam connexionem cum proprietatibus quae demonstrantur, quia ad cognoscendam demonstrativam non requiritur cognitio omnium carum. Probatur minor: in primis enim causa formalis externa habet necessariam connexionem cum effectu a se dependentem, ut patet in Deis, tam Divinis quam humanis. Deinde aliae causae externae, quales sunt causa efficiens et finalis, si sumantur sine se et absolute (non autem actu exercent suas causalitates) possunt habere necessarium ordinem et connexionem cum suis effectibus.

Argumentum 4° Divinitio et demonstratio praecipue versantur circa necessariam connexionem praedicati cum subiecto: sed talis connexio nihil aliud est quam relatio rationis, quia nullam habet causam per quam praecedat. Probatur minor: illa connexio praedicati cum subiecto potest sumpta est relatio rationis, concedo minorem, maior sumpta de minori. Nam illa connexio maior nihil aliud est quam ipsum praedicatum connexum subiecto, quae veras causas habent, et per illas definiri ac demonstrari possunt. Instabis essentiae non habent causas: sed cognitio definitiva est cognitio essentiae, quia non potest per causas obtineri. Probatur minor, essentiae enim semper habent veras causas internas, et aliquando illas habent externas.

Argumentum 5° Nulla creatura potest comprehendi ab illa creatura, quia pulsu supponitur. Probatur antecedens quia ad comprehensionem debet res cognosci quantum de se cognoscibilis est: sed Deus perfectius rem cognoscit quam homo, quia signum est hominem nunquam rem cognoscere quantum de se cognoscibilis est; siquidem ab alio magis cognoscitur. Probatur minor antecedens ad probationem rationis dicendi minor. Deus perfectius rem cognoscit, vel ut ab extrinseco et ratione

De cognoë confusa, et distincta obtorum.

Notandum est 1° duplex esse totum, alterum dr totum vle, s. poale, qd hēt pēs subiectas, de qq pdicatur ut alt. e totum poale rubris leonis, et equi. Alterum dr totum essiale s. actuale qd componitur essiale ex partibus ut ho componitur ex mā et fā. Notandum 2° cognoēm distinctam esse illam, qua cognoscimus clare et distincte aliqd totum et eius pēs oēs. Cognio confusa est: Qua cognoscimus aliqd totum, itaut illius pēs nonquidem distincte, sed pmissue, et confuse cognoscamus. Hinc fit ut tam cognio distincta quam etiam confusa nunc actualis nunc poalis dicatur roē obti in qd tendit. Si enim tendat cognio in obtum poale, erit poalis, si tendat in actuale erit actualis. Notandum 3° cognoēm confusam plerunq antecedere et fere cognoēm distinctam, q nā progreditur ab imperfectis, ad perfectiorā. Deinde prius cognoscimus aliqd totum, quam illius pēs particulatim cognoscamus.

Notandum 4° eandem cognoēm posse sit esse distinctam actualem, et confusam poalem, vel e contra. Vg si quis distincte cognoscat defoēm alis, nō tam cognoscat, quas spēs sub se contineat, talis cognio erit distincta actualis et confusa poalis. Deinde cognio per quam cognoscitur hoc enunciatum (Ad 1 rōle) est cognio distincta q tenus concipit illas duas pēs. Est uō cognio confusa, q tenus concipit hoēm per illas pēs signātum. Obies scia et opinio extrinsecē formidolosa nō possunt sit esse in eodem illarū eiusdem obti, q neq idem obtum poterit sit cognosci confuse, et distincte. Huius argūti solutio pēt ex libris Posteriorum. Addo preterea quemad scia, et opinio possunt versari circa obtum dicto mō sumptum, et etiam esse philosophandum de cognoē confusa, et distincta.

Rogabis 1° Vt cognio distincta poit heri p unicum simplicem contum? Rio affre in primis en oies beati p unam simplicem cognoem distincte cognoscunt essiam Dinam, et illius attributa. Deinde oculus p unicum intuitum uidet distincte multa obta, q idem de illa dicendum. Rogabis 2° Vt gera summa, qualis e suba in coi point cognosci p cognoem confusam actualem? Rio affre, quamuis en gera summa, sint qd simplex et nullam heant compoem ex partibus physicis, s. methis, penes quas pies possit uersari cognio confusa, attamen improprie, et aliquo mo dici possunt here pies. Qn enim suba definitur, ens p se subsistens, particula, ens pot concipi tanqm genus, et particula p se subsistens pot concipi p moim dria.

Rogabis 3° Vt res vles sint nobis magis note quam particulares? Sit 1a responsio cognoe distincta actuali, notitiora nobis sunt magis vlia, quam minus vlia. Idest tota essialia, s. actualia, qm fuerint magis vlia distinctius cognoscuntur, quam tota essialia minus vlia. Vg suba, s. ho in coi distinctius cognoscuntur, quam hic lupus, s. hic ho singlis. Rao e q cet aliqd distincte cognoscatur, hent distincte cognosci oies illius pies. Sed magis vlia hent minus pies quam particlaria q distinctius cognoscuntur. Sit 2a responsio cognoe distincta poali minus vlia notiora nobis sunt, quam magis vlia. Idest totum poale s. vle tunc cognoscitur distinctius qm e minus vle. Vg ho in coi p ut e totum vle, distinctius cognoscitur, quam al in coi p ut vle e. Rao e q qd het minus pies distinctius cognosci pot. Sed ho het minus inferiora sibi subiecta quam al in coi, q ho in coi distinctius cognoscitur, quam al in coi.

Rogabis 4° Vt inter hoiem et sudam poit Deus facere infinita gera? Rio negatiue. Cum en illa gera cum recta serie

se adinvicem includant per novam contractionem et aditionem perfectionis sequeretur hominem in se includere infinitos gradus perfectionis quod tamen est absurdum neque a Deo condi potest aliquid habens perfectionem infinitam. Poterit tamen Deus inter spiritum hominis et leonis creare infinitas species cum illae species non se includant ad invicem per aliquam contractionem, non loquitur supra dictum inconveniens.

Rogabis 5.° Et ad cognoscenda distincte inferiora oportet cognoscere omnia superiora. Nec dicere cognitionem omnia superiora utique non vero Aloga. Ut ergo distincte cognoscatur homo oportet cognoscere omnes gradus superiores unicuique in recta serie inclusos in ipso homine, ut aliter vivens sensitivum vegetativum et hoc. Quia omnes hi gradus includuntur in essentia hominis. Analoga vero qualia sunt novem genera summa accidentis non pertinent ad essentiam determinatam alicuius inferioris.

Quaestio 3.ª

Quaenam obiecta ultima a nobis prius cognoscantur.

Dico 1.° sublatis omnibus impedimentis, id quod ex his ultimis a nostro illa prius cognoscitur, est species infima. Quam clarum ut illegas ad te, 1.um obiectum quod ab illo concipitur esse ipsum singulare. Si tamen cognito singulari illius dicitur cognitionem rei communis, illa cognitio praecedet in speciem infimam quam in genera. Probatur 1.° quia illa obiecta nobis sunt notiora, quae sunt sensibus vicinioria. Sed ex rebus omnibus species infimae sunt vicinioris sensibus, quae sunt notiores. Confirmatur quia res minus communes facilius abstrahuntur quam res communiores, homo enim ut abstrahatur 1.° praescinditur a differentiis individuantibus. At vero aliter ut abstrahatur, hoc est praescindi a differentiis individuantibus et specificis, quae cum species infimae facilius abstrahantur nobis erunt notiores. Probatur 2.° quia ex rebus non impeditis

Operantur nobilissimum essentiam, quam possunt: sed Plantas, quas species illius sunt ea naturales cognitiones, quae producunt nobilissimam cognitionem, qualis est cognitio speciei infimae; cum enim species infima nobilior sit, quam genera superiora, etiam illius cognitio erit nobilior.

Dico 2°. Si dentur aliqua impedimenta tunc magis ultima prius a nobis cognoscuntur quam minus ultima. Ergo quoniam ex longa distantia video aliquid vivens, quod movetur, prius concipio animal in communi, quam concipiam esse in ducum talis, scilicet talis speciei, ignoro enim an sit leo, lupus, vel canis. Et quod ob nimiam distantiam, oculis non bene discernitur obiectum.

Obiicies 1° ideo illius prius elicit cognitionem speciei infimae, quam aliarum rerum communium, quia species infima nobilior est: quo nunquam illius poterit cognoscere alia genera superiora, siquidem haec semper sunt minus nobilia, ea vero naturalis debet operari nobilissimum essentiam, quem possit. Respondeo contrariam, quia in 1a rei cognitione illius determinatur, et excitatur ab illa imagines obiecti, quae immediate objicitur, ideoque si aliquam habuerit cognitionem de ista speciei infimae. Postquam vero idem illius iam est in fratris speciebus potest nunc ad magis, nunc ad minus ultima excitari, ideoque illa obiecta cognoscet, quorum species eundem illum vehementius excitaverint.

Obiicies 2°. Quamvis aliquid vivens ex longinquo videatur, cum illius species sit naturalis imago, illud repraesentabit communiter quo est, quo quamvis dentur impedimenta adhuc minus ultima non prius cognoscentur, neque in tali casu illius cognoscet animal in communi, sed in specie infima. Respondeo concedendo contrariam, quamvis enim species semper ex natura sua repraesentet obiectum a quo egreditur, attamen propter loci distantiam vel propter aeris obscuritatem, nunc magis, nunc minus clare repraesentat. Unde si aliquis per nebulam videat moveri aliquid vivens, statim habebit contrarium animalis, a nota tamen nebula clare percipiet

esse canem, l. lupum. Deinde ostendit q. hoc album, l. hic leopar=
taris maiorem habent perfectionem quam coloratum, l. al. in coi,
quae cognoscantur requirunt nobiliores, et clariores spes. Quo loco
dicte, cognoies dirsas essentiales requirere dirsas spes adaequate sumpt=
as. Vg contiis hois et contiis alis, cum inter se differant spe, etiam
spes repraesentans hoiem, et spes repraesentans al. differunt inter se
essentiales.

Obies 3. Nä, et ars semper procedunt ab imperfectis ad perfectio=
ra. Sed contiis entis in coi est magis imperfectus, quam contus subae;
et contiis subae imperfectior est, quam contiis alis, ergo noster illus
prius concipiet ens in coi, et deinde concipiet alios gradus in=
ferioris. Ps. Nie Ma. Nä en in geroe alium prius gerat cor,
qd perfectius est reliquis partibus. Deinde illus prius assentitur
premissis, quam cloibus, et tamen premissarum accensus nobilior, et
perfectior est quam assis aloiis. Quapp Mä proposio sol erit vera,
qn res imperfectiores sunt tanqm dispositio ad res perfectiores.

Obies 4. Esse illigibile est proprietas entis: ergo prius competet
enti in coi quam entibus particularibus. Ps. Vis coiis. Esse illigibile
potest, s. cogni posse, prius convenit enti in coi, quam entibus
particularibus. Con contiam: esse illigibile actualiter, idest actualiter cogni
prius convenit enti coi, quam particularibus. Ne contiam. Quemadmodum
poa ad videndum prius coit hoi in coi, quam petro. Visus tamen
actualis prius coit petro quam hoi in coi. Instabis 1. actus ali=
cuius poae versatur circa suum obtum adaequatum: sed obtum
adaequatum illus est illigibile in coi, ergo prius illud cognoscit. Ps.
Vis Mä, 1. actus poae versatur circa suum obtum singlem. Con
Mä, versatur circa obtum coie, Nie Ma. Unde quemadmodum oculus
no videt colorem in coi, sed sol. singlem, ita etiam prius illigit
hoc ens particulare, quam coie. Omitto hoc loco aliquot argumenta

Quae ex distis pent, s. ex dicendis patebunt.

Quaestio 4.

Verbum singulae prius et facilius cognoscitur quam universale.

Sit obiectio. singulia prius a nobis intelliguntur quam universalia. Probatur 1° quia causae naturales non impeditae operantur nobilissimum effectum quem possunt: sed contrarius rei singulis perfectior est quam contrarius rei communis: ergo res singulis sunt prius origine ab illa concipietur. 2° quia singulariter sensibus vicinior, ergo prius et facilius ab illa cognoscentur cuius omnis cognitio pendet a sensibus.

Obiectio 1° illius prius debet cognoscere ea obiecta quae illi objiciuntur primario et directe: sed non communis prius et directe repraesentantur in specie intelligibili, nec vero singulis sed repraesentantur implicite et virtualiter: ergo prius res universales, quam singulas cognoscuntur. Probatur Minor, quia non oportet ut prius cognoscatur illud quod species repraesentat primario, sed illud a quo illius magis excitatur. Unde, quamvis res singulis sint implicite et virtualiter repraesentantur in specie intelligibili, ideo tamen prius cognoscitur, quia magis excitat illum. Instabis res singulas sunt magis crassae et materiales, quam res communis, ergo difficilius cognoscuntur. Probatur Nec contra cum enim omnis nostra cognitio pendeat a sensibus materialibus, illa obiecta facilius cognoscentur, quae sunt magis universalia. Instabis iterum illae potentiae sunt nobiliores in cognoscendo, quae magis abstrahunt a materia, ut patet in Angelis, qui nobilius cognoscunt quam homines: ergo etiam quoniam obiectum fuerit, magis separatum a materia facilius cognoscetur. Probatur Nec contra: materia ratio est quia quo perfectius est obiectum eo difficilius cognoscit; Bona vero quo perfectior est, eo perfectius cognoscit.

Obiis 2°. Infantes quamlibet feminam uocant matrem, et quemlibet uirum uocant patrem. Et similiter agni recens nati quamlibet ouem tanquam matrem sequuntur, quod prius cognoscunt coiem rationem patris, vel matris quam cognoscant patrem, vel matrem singulem. Resp. Ne contiam illud enim non peruenit ex eo, quod patrem, vel matrem in coi agnoscant, sed quia ob imperfectam cognoem, nomen et roem matris singulis, quam sol agnoscunt huic, et illi matri singuli male applicant.

Obiis 3°. Obtum sensuum externorum est quod singule obtum uio illius, est quod vle, nempe ens in coi: quod illius prius cognoscit vle, siquidem oes poa det tendere in suum pprium obtum. Resp. dis ans obtum illius est vle sil, et single ens. Conce ans. est sol ens in coi, ne ans. Pprium enim et adaequatum obtum nostri illius, est oie ens illigibile tam coie quam single. Ideo tam a Phis dr obtum illius esse vle, quia solus illius poi cognoscere res vles.

Obiis 4°. oie reflexum est posterius directo: sed single cognoscitur reflexe: quod posterius cognoscitur quam vle. Resp. ne mi, quod ut detur cognitio reflexa det eadem cognitio prius attendere unum obtum, et ab illo ad aliud reflectere; comi quo pilla impacta ad parietem dr reflectere ad manum. Attamen illius non prius cognoscit vle, quam cognoscat single, imo absolute prius cognoscitur single. Unde cognitio rei singulis non quidem reflexa, sed potius inflexa appellabitur; quatenus nempe illius ut cognoscat rem singlem, prius se inflectit rescipiendo ad sensus, et deinde se conuertit ad pcipiendum vle.

Quaestio 5ª

Vtrum prius cognoscatur obtum single substae

Quam attentis.

Sicut [illegible] singulis [illegible] examinatam attentis in concreto sumptis prius cognoscia quam [illegible] Fuerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] attentibus [illegible] attentia mittunt dei [illegible] [illegible] prius cognoscunt directe [illegible]. [illegible] [illegible] cognoscit quendam actum indirecte, secundario, & arguitive. [illegible] autem [illegible] [illegible] Methodus [illegible] [illegible], [illegible] esse cognoscibilem attentatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Reflexum. Ad 6ᵒᵐ vñcum dico q̃ aiã volo ꝑ illud ꝓcius cognitũ q̃ ꝓ
ꝑ magis ꝓpinq̃ ꝓ stantiam oculũ aiꝰ. ꝓ ꝓpinquiorem ꝓ ꝑ
dẽ aiꝰ. Ideo aiã volo q̃ ꝑ dẽ magis ꝓpinq̃ quam sua ꝑs ꝓpria; illud
ꝓ stantiam oculũ, ꝓ q̃ corpus ꝓcius alio colore quam ipsam cognitũ.

Ad 3. Dico q̃ cognoscimus in hoc mundo illud in deo cogni-
tũ, tanqm in luce veritatis; q̃ ꝓius ipsum Deum, q̃ntũcũq̃ de eo
noscimus. Cæcũ quæ ꝓius ꝓcipit lucẽ, quam color. Ꝑ dico aiꝰ. illud
cognitum in deo tanqm in eo ꝓprio cognoscendi, a quo nobis oĩs lux
ꝑcognitionis manat, sicut aiꝰ. illud cognitum in deo tanqm in obo ꝓius
cognito dẽ aiꝰ. Ꝓius ꝑ cognoscimus ceca, ꝑ illa gradatim ascen-
dimus ad cognoscim Dei creatoris.

Magnũ Secundum

Quæstio 1.

Vtrum distinguatur essentia à suis ꝑ-
tibus subiectiuis, seu formalibus?

Sit dubium. Et videtur q̃ essentia non distinguatur a suis partibus subiectiuis, & formalibus, sed idem sunt a ꝑ re. Ꝓ 1ᵒ q̃ quæ constant eisdem partibus
idem sunt a ꝑ re, sed totum & eius partes subiectiuæ, seu formales constant
eisdem ꝑtibus, quas tñ continuo manẽt & ꝑ unitæ, q̃ non distinguntur. Confirm q̃ si à toto tollatur
tota mã ꝑs & unio, nihil remanet q̃ possit totum, q̃ ꝑ ipsum & totum non distinguitur a ꝑtibus subiectiuis seu formalibus. Ꝓ 2ᵒ q̃ ubi tollitur mã
ꝑs & unio totalis resultat totum compositum ex eis, & totum nihil
aliud à quantũ unitis. Ꝓ 3ᵒ dico totum distinguitur ex ma-
teria & suis ꝑtibus subiectiuis seu formalibus. Diuinus doctor totum sine
suis ꝑtibus unitis, & eisdem unitis sine toto: constituit q̃ ens.

Contrariam sententiam affirmantem totum distingui ex natura rei a suis partibus, imerito tenent aliqui Doctores cum C. Phae quaestione arti 3.° pro qua sententia argumentor 1.° Generatio dicitur hic simpliciter tantum a te productum: sed hic tres non potest esse alius nisi ipsum totum distinctum a suis partibus ex natura rei: ergo etc. Mi. Pq. sola materia non est tres generationis, materia enim neque ortum neque interitum habet. Deinde tres generationis non potest esse materia et forma unita, quia hoc modo sunt plura, cum tamen tres habeat esse unus simplex. Pbs. Ne Mi. quia tres totalis et adaequatus generationis est totum compositum quod a suis partibus nullo modo distinguitur. Tres vero partialis, et inadaequatus est sola forma, vel unio formae ad materiam.

Argumentor 2.° nihil potest se ipsum componere, vel esse causa sui ipsius: sed partes realiter componunt totum: ergo non sunt idem a parte rei cum ipso toto. Pbs. Dis Mi. partes sigillatim, et divisive acceptae componunt totum. Con Mi. partes collective unitae componunt totum. Ne Mi. quia ubi primum ponitur ultima pars, iam totum manet compositum. Ex quo colliges quamvis partes divisim sumptae antecedant ipsum totum, non tamen illud antecedere iam collectae, et unitae, hoc enim modo nihil aliud sunt, quam ipsum totum. Quae doctrina non solum vera est in toto physico constante ex materia et forma, sed etiam in toto metho constante ex genere, et differentia, et in toto Vli, quale est aliud rei inferiorum, tandemque in toto per accens, vel in aggregato, ut paries albus, vel acervus lapidum.

Quaestio 2.a

Utrum materia sit divisibilis, et extensa ex

UNIVERSIDAD LIVRARIA DA UNIVERSIDAD

Nã sua?

Alicuius quæstionis resolutio nõ benẽ ꝓponitur à C. quapp alia via nobis insedendum ẽ; iuxta illa, quæ diximus in Logica ex qq hanc eruo cloem. Alia i. ꝯ suba mãlis ex nã sua hẽt extentionem entitativam, et quantitativam suarum partium. Rão ẽ q. si Deus auferat quantitatem ab hac suba adhuc illius pẽs eodem mõ ꝑmanebunt quo erant sub quantitate; q ꝑmanebunt extensæ, et ordinatæ inter se.

Rogabis qd ꝯ facit quantitas in mã, ꝯ suba? Rõ quantitatem ꝑbere suba ꝯ mã extentionem quantitativam repletivam loci excludendo aliud corpus; itaut cã pãlis adæquata replendi locum cum exclusione alterius corporis sit ipsa quantitas sit cum suo vbi circumscriptivo. Unde suba sine quantitate manebit in loco penetrative cum alijs corporibus, poterit q vidiri methaphysice, nõ vero phisice. Quæ diximus in Logica divisibilitas physica requirit quantitatem.

In caput 3um et 4um

Quæstio unica.

Vtres nãles ad maximum et ad minimum sit difinita.

In hac quæstione ad 1o. Quatuor dari trõs, qq res nãles difiniri, et limitari possunt, duo dicuntur trĩ magnitudinis, et duo parvitatis, quorum unus ẽ internus, alius externus. Trĩs internus magnitudinis dr maximum qd sic, i. deest sub quo res nãlis esse põt, et sub maiori nõ põt. Trĩs externus magnitudinis dr minimum qd nõ, ille scilicet, sub quo res esse nõ põt, sub minori tamen põt. Sit exemplum, si nãlis hõis statura conservari possit sub magnitudine quatuor cubitorum, nõ vero sub alia maiori

Maiori, tunc statura quatuor cubitorum erit triis internus, vel maximum quod sic, alia vero maior magnitudo erit triis externus, sed minimum quod non. Triis internus parvitatis dr minimum quod sic, sub quo res esse potest, et sub minori non potest. Triis externus parvitatis dr maximum quod non, sub quo res esse non potest, sub alio tamen maiori potest. Sit exemplum. Si hominis statura possit conservari sub parvitate unius cubiti, tunc cubitus erit minimum quod sic, sed in cubitus vero erit maximum quod non.

Adto 2° quantum semper sequi materiam, qualitatem vero sequi formam. 1ª pars Dq. nunquam perditur vel acquiritur nova materia sine nova quantitate perdita, vel acquisita. Deinde quantitas est ipsa dispositio, quae datur in materia ad recipiendas formas tam accidentales, quam substantiales. 2ª pars ostenditur quia adveniente, vel decedente nova forma, semper advenit vel decedit nova qualitas. Quae qualitas eo nobilior est, quo nobilior fuerit forma, et sicut forma est principium agendi, ita etiam qualitas est agendi principium.

Adto 3° duos esse modos incipiendi, et desinendi in rebus naturalibus. 1us modus incipiendi est per 1um sui esse, quo pacto incipiunt illae res, de quibus dici potest nunc esse, et immediate antea non fuisse; et hoc modo incipiunt omnes substantiae, quae in hoc mundo generantur, postquam enim forma Socratis unitur materiae, vere dr nunc est Socrates, et antea non erat. 2us modus incipiendi est per ultimum sui non esse, quo pacto incipiunt illae res de quibus affirmatur in hoc temporis momento non esse, sed immediate post futuras et hoc modo incipit motus, et ea quae per motum fiunt. 1us modus desinendi est per 1um sui non esse quam affirmatur rem in hoc momento non esse, sed immediate antea fuisse, qua ratione desinunt substantiae, et motus, nam ubi primum anima recessit a corpore Petri vere dr nunc non est Petrus, qui immediate antea fuit. 2us modus desinendi est per ultimum sui esse, quod vere affirmatur nunc esse, sed immediate post non futurum

Quo facto desinunt indivisibilia rerum successivarum, ut instans, et mutatum esse.

Sic igitur 1a cl. omnes res naturales, et creae, spectato hoc ordine universi, habent certum trium magnitudinis, seu maximum, quod sic, et similiter omnes res viventes, tam quo ad genero eius, quam etiam quo ad conservationem in suo esse naturali, vendicant certum trium intrinsecum magnitudinis et parvitatis. Ratio est quia omnes res naturales habent certam, et limitatam essentiam: ergo habent certum, et limitatum trium suae magnitudinis vel parvitatis.

Ubi Poëta nutriendi non habet aliquem trium intrinsecum magnitudinis ut fiet Gigantibus: ergo neque viventia habebunt aliquem trium. Confirmatur quia Crocodilus quandiu vivit semper crescit, ergo non habet trium magnitudinis. Ad hoc ans. quia Poëta nutriendi secundum se consideratum habet trium magnitudinis, quae pro hominum diversitate diversas est; alii enim maiori, alii minori sunt statura. Ad confirmationem hoc ans. imo quamvis admittant Crocodilum crescere quandiu vivit, adhuc dico habere certum trium sui incrementi, nempe ipsum ciuitatis trium.

2a cl. erae non viventes nullum habent trium magnitudinis tum quo ad genero eius, tum etiam quo ad conservationem. Patet hoc in igne, aqua, terra, et aliis, quae omnia quo maiora sunt eo magis vigent. Ubi qualitates, quae dantur in non viventibus, ut calor ignis, frigus aquae, siccitas terrae, et humiditas aeris, habent limitatum trium magnitudinis gradualis: ergo idem dicendum erit de quantitate ipsarum rerum. Confirmatur 1o quia quemadmodum intentio sequitur qualitatem, ita etiam extentio sequitur quantitatem. Sed intentio in qualitatibus habet certum trium magnitudinis: ergo etiam extentio in quantitatibus. Confirmatur 2o quia res viventes habent limitatum trium, ergo etiam non viventes. Ad conse. ante, hic contrariam. Ma. ratio est quia qualitates quo ad suam perfectionem

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

Spiritus Sancti, nulli tam nō dici possunt cōe. Si quaeras, et principium in cōi sit unum ad oīa principia, qualia sunt Mā, fā, et privatio? Reō negē, s. prium sumatur mātr, s. fātr. Raō ē q̄ ad ens reale positivum, et ad ens negativum, nō datur ucātio. Sed Mā, et fā sunt duo prīa positiva privatio uō ē q̄d negativum: q̄ nō coniunt ucē. Deinde fā ē prīcim nobilius, quam Mā, et Mā, nobilior ē quam privatio, q̄ etc.

Obiēs 1º Prīa sunt ea ex q̄ oīa fiunt: sed ex privatione cum nihil sit, nihil fieri pōt q̄ privatio nō ē prīcim rerum naturalium. Resp. dis Mi: ex privatione nihil fieri pōt tanqm ex pē intrinsicē componente, Conce Mi; nihil fieri pōt ex privatione, tanqm ex trō a quo, et extrinseco, Ne Mi. Unde Mā, fā, et privatio dicuntur sunt prīa, nam Mā, et fā sunt pēs intrinsicē componentes, privatio uō est sol trāis a quo et extrinsecus. Instabis prīa nō fiunt ex alijs, sed Mā, et fā fiunt ex gerē, et dīa, q̄ nō sunt prīa. Resp. dis Mi, fiunt ex gerē, et dīa per rōem, s. methaphysicē, Conce Mi; fiunt ex gerē, et dīa, tanqm ex partibus physicis, et realiter componentibus, Ne Mi.

Obiēs 2º. corpora caelestia nō oriuntur ex tribus illis prijs, q̄ nō omnia ex illis fiunt. Resp. corpora caelestia sol fieri ex duobus prijs; nempe Mā, et fā, privatio in sol datur q̄m fā hēt contrarium. q̄d tam nō hēt fā caeli. Deinde Arist. pcipue locutus est de prijs rerum, quae gerantur, et corrumpuntur, ideoq̄ cum caeli nō poīnt corrumpi, nō pōt in illis dari privatio.

Rogabis et quatuor 1ª contraria sint prīa rerum naturalium? Ut reām adto: dari duplex genus contrariorum, quaedam sunt 1ª contraria presse, et proprie sumpta, qualia sunt, calor, frigus, humor, et siccitas, quae ideo uocantur 1ª contria q̄ nō hēnt alia priora ex quorum

Permistione oriantur. Ideoque albedo, et nigredo non sunt 1a contraria, quia oriuntur ex illis quatuor qualitatibus dicto modo inter se complicatis. Alia dicuntur 1a contraria late, et improprie sumpta quae si licet privative inter se opponentur, ut fra, et illius privatio. Quoniam ergo Aristoteles dixit 1a contraria esse pria rerum naturalium loquutus fuit de fra substantiali, et eius privatione; non vero de fra accidentali, quae solum est secundum quid, et Philosophus loquebatur de contrariis simpliciter.

In caput 6um et 7um

Quaestio unica.

Utrum tria pria rerum naturalium?

Mirum est, quam dictae, et aberrantes sint Philosophorum sententiae circa pria rerum naturalium; nos omnibus modis omissis hanc statuimus eorum Deum optimum Maxime omnium rerum creatorem, tria dantur pria ad geroem requisita, nempe materia, fra, et privatio. ex quibus sola materia, et fra sunt pria intrinsece componentia, privatio tamen est tria extrinsecus et a quo. Tantum est quia geratio dicitur progressio a privatione fra in materia, ad novam fram, quae acquiritur: quo manifeste indicantur tria pria rerum naturalium. Confirmatur quia ut Petrus constituatur et geretur, prius datur materia privata fra rationis, et postea accedit ipsa fra rationis, quo tria sunt pria geroeis.

Obiicies 1o. Causae efficiens finalis, et exemplaris etiam sunt pria geroeis, quo non stat etc. Respondeo ans quod dicis geratio per se pendet ab illis causis, neque sine illis fieri perfecte dicitur. Respondeo ans, et ad illius probationem. Conc illas tres causas per se influere in geroem, ideo tamen non esse pria quia non includuntur in perfecta difinitione geroeis

Tander hinc ꝓt Gerũ ẽffectũ hinc illis casibꝰ dꝫ̃mꝫ, q̃ ẽffectus cognitiõ dispositiua nõ requirit cognitiõ earũ ꝑticularũ, quibꝰ illa sunt; Insteabꝫ Gerũ ẽffectũ ẽse actiõ. Et ꝓ̃ij actio ẽffectũ includit eãm agendam: q̃ etiam gerũ illam includit Dꝫ̃ gerũdi bus mors ꝓt sumi: et abstrahit quãtenus q̃ quidam mutatio. 2º ꝑtinens finem dicit ab agente. 3º ꝑtinens finem in patiente. Quamuis autem gerũ dicat 3º nõ tamen includat agentꝫ, ẽffectũ, et tamen nõ sumat neutrum includit.

Ad 2º Gerũ unius dꝫ̃ cum ꝓtio alterius, q̃ dicit ꝓtium ꝓt de rebus aduenientꝫ dicit ꝓtium gerũdi, et tam ꝓt quã dicit, dꝫ̃ cum ꝓtio exit ꝓtium gerũdi. Dꝫ̃ Nõ contrarium ꝓt ꝓt nõ includat agentꝫ. Verbum gerũdi. Si vis admittere finem vocum dicas ꝓtium nulla ꝓt includere, adhuc integrum dicitur gerũdium. Et tabi ad dicit gerũdi requirit ꝓt, dꝫ̃ capacitas vtrũ ad includendas ꝓtes. Q̃ plura dant ꝓtia gerũdi. Dꝫ̃ Nõ contrarium cum ẽ ꝓt nõ distinguat ab ipsa mã nõ facit aliud ꝓtium dictum. Et etiam dicit illam aptitudinem ad includendas includit in ipsa ꝓtione q̃ ꝓtium dicit capacitas ꝓt in subto agto.

Ad 3º. Gerũ nõ tendit ꝓt ad ꝓtium ꝓt ad totum compositum: q̃ tamen dicit ꝓtium ꝓt de gerũdi. Dꝫ̃ Dicit actiõ, gerũdi nõ tendit ad ꝓtium tangit ad finem q̃ ipsa bene. Et quia actiõ nõ tendit ad ꝓtium tangit ad finem minus ꝓt ipsa bene dicit quia bene ans Quamuis ẽ finis ꝓt ꝓtualis, q̃ quod dicit totum compositum, dicit tamen dicit gerũdium tendere ad ꝓtium q̃ compositum dicitur ꝓt ꝓtium distinguens, nec mã ꝓt ꝓtia de rebus q̃ dicendi. Dicunt totum compositum totius dicitur genitum, q̃ ipsum, q̃ ipsius ꝓtius Mãui, ꝓtia dicentꝫ ꝓtia prima q̃ tantia. Si quis vas, quisquam fuerit actio ꝓt quam Deus creauit Patrem et Filium.

Reöpuisse veram geroem ad tria prīa concurrerant, nempe mā, frā, et privaō; Quis mō extraordinario et miraculoso.

In caput 8um et 9um

Quaeō 1a, 2a et 3a.

Utrum mā in rebus physicis, et quomodo definiatur?

Sit 1a Cō in oībus rebus physicis datur mā ex qua componuntur. Pr. 1o quia in eo differunt creatio, et generaō, quod creatio est ex nihilo, generaō iō est ex aliquo presupposito subto, quod id quod presupponitur debet esse mā, siquidem frā de novo generatur. 2o quia in summo rerum oīum gradu est quidam actus purissimus, et simplicissimus (qualis est Deus) quod etiam in infimo gradu erit aliqua pura poā qualis est mā 1a. Confirmatur quia si mā fieret ex aliquo, et hoc aliquid fieret ex alio, et hoc ex alio, iam daretur processus in infinitum; quod nec debet admitti mā ex nihilo facta, et ex qua sol cum frā oīa fiant. Ideo dixit Aristoteles mām semper et eandem, rerum vō essias distingui per frās.

Cō mā 1a fuit creā ex nihilo. Raō est quia si mā fieret ex aliquo subto iam daretur processus in infinitum, quod ipsa mā est 1um subtum, et receptrix oīum parum, et neque generatur, neque corrumpitur. Si enim mā generaretur ex aliquo priori subto generaretur, esset processus in infinitum. Si vō corrumperetur, in aliquid posterius desineret, ac proinde in se ipsam desineret, siquidem in composito physico nihil posterius est quam mā. Poterit tamen dici mām habere ortum et interitum, non quidem roē sui, sed roē frā orientis, et interecentis.

a

Ita mäia de finib ab Arte. Est i cuiusq; subtum
ex quo quidq; fit et manet quo ng; aliquid fit. Talis mäia est
illud ex quo quidq; fit no aliquid sed ex illo et manet compo-
situm tanq; ex subto. Cui a finito no contrariat ens finit, q; no
est i subtum. Deinde cui ens infinitum no repugnat ens finitum,
a
cui ens infinitum non repugnat ens finitum. Sed ens infinitum est
ens subtum. Ergo ens finitum est subtum. Ens finitum est ens
finitum, q; est ens subtum. Deinde cui ens infinitum non repugnat
ens finitum, cui ens finitum non repugnat ens subtum. Sed ens
infinitum non repugnat ens finitum. Ergo ens finitum non repugnat
ens subtum. Deinde cui ens finitum non repugnat ens subtum, cui
ens finitum non repugnat ens compositum. Sed ens finitum non repugnat
ens subtum. Ergo ens finitum non repugnat ens compositum. Deinde
cui ens finitum non repugnat ens compositum, cui ens finitum non
repugnat ens materiale. Sed ens finitum non repugnat ens compositum.
Ergo ens finitum non repugnat ens materiale. Deinde cui ens finitum
non repugnat ens materiale, cui ens finitum non repugnat ens
formale. Sed ens finitum non repugnat ens materiale. Ergo ens
finitum non repugnat ens formale. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens formale, cui ens finitum non repugnat ens actuale.
Sed ens finitum non repugnat ens formale. Ergo ens finitum non
repugnat ens actuale. Deinde cui ens finitum non repugnat ens
actuale, cui ens finitum non repugnat ens perfectum. Sed ens
finitum non repugnat ens actuale. Ergo ens finitum non repugnat
ens perfectum. Deinde cui ens finitum non repugnat ens perfectum,
cui ens finitum non repugnat ens bonum. Sed ens finitum non
repugnat ens perfectum. Ergo ens finitum non repugnat ens bonum.
Deinde cui ens finitum non repugnat ens bonum, cui ens finitum
non repugnat ens appetibile. Sed ens finitum non repugnat ens
bonum. Ergo ens finitum non repugnat ens appetibile. Deinde cui
ens finitum non repugnat ens appetibile, cui ens finitum non
repugnat ens amabile. Sed ens finitum non repugnat ens appetibile.
Ergo ens finitum non repugnat ens amabile. Deinde cui ens finitum
non repugnat ens amabile, cui ens finitum non repugnat ens
desiderabile. Sed ens finitum non repugnat ens amabile. Ergo ens
finitum non repugnat ens desiderabile. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens desiderabile, cui ens finitum non repugnat ens
optabile. Sed ens finitum non repugnat ens desiderabile. Ergo ens
finitum non repugnat ens optabile. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens optabile, cui ens finitum non repugnat ens
delectabile. Sed ens finitum non repugnat ens optabile. Ergo ens
finitum non repugnat ens delectabile. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens delectabile, cui ens finitum non repugnat ens
gaudibile. Sed ens finitum non repugnat ens delectabile. Ergo ens
finitum non repugnat ens gaudibile. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens gaudibile, cui ens finitum non repugnat ens
jucundum. Sed ens finitum non repugnat ens gaudibile. Ergo ens
finitum non repugnat ens jucundum. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens jucundum, cui ens finitum non repugnat ens
suavem. Sed ens finitum non repugnat ens jucundum. Ergo ens
finitum non repugnat ens suavem. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens suavem, cui ens finitum non repugnat ens
dulce. Sed ens finitum non repugnat ens suavem. Ergo ens
finitum non repugnat ens dulce. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens dulce, cui ens finitum non repugnat ens
mellifluum. Sed ens finitum non repugnat ens dulce. Ergo ens
finitum non repugnat ens mellifluum. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens mellifluum, cui ens finitum non repugnat ens
melleum. Sed ens finitum non repugnat ens mellifluum. Ergo ens
finitum non repugnat ens melleum. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens melleum, cui ens finitum non repugnat ens
mellitum. Sed ens finitum non repugnat ens melleum. Ergo ens
finitum non repugnat ens mellitum. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens mellitum, cui ens finitum non repugnat ens
dulcedinem. Sed ens finitum non repugnat ens mellitum. Ergo ens
finitum non repugnat ens dulcedinem. Deinde cui ens finitum non
repugnat ens dulcedinem, cui ens finitum non repugnat ens
dulcedinem. Sed ens finitum non repugnat ens dulcedinem

S[ecundo] Mā dō ee ḡnōa actuū, ḡ ḡnōa actuū ee dō ee ḡnōa
ḡ ee ḡnōa. D. Augus dubit mūm dē quorūdam dīcūm
actuum, qr ee alīqa ḡnōa nō uō ut alīqa ḡnōa ḡ ee ḡnōa. Dic ḡ
omnes actiones dicitur, quas habet in rebus sublunaribus ḡuenire ex
diuersitate ḡrum ḡ Mā dīcunt ḡnōa ḡ ee. Constat ḡ dī Mā posse
aliqd operari, ḡ uelit eandem uim operandi in plā rebus
ḡntibus eandem Mām ḡtinēr. dīcit ee ḡ dō Mā posse
quam liberam. dō ḡ ho generatee hominem homo Mariam, meus ē hospitalis
ḡ hospitalis ḡcedit hum, ḡ tamen ee ē abūrdum.

Obiit 1° Mā dīcit ḡ ee actum in ree nrā: ḡ dō ḡ ee actus
actus. ḡ Mā ḡ actus. D. dīc Mā, Mā ē dō ut ḡ ee actum in re nra ḡ nra ḡnōa.
Sed tū dō ḡ ee actum: ḡ Mā ḡ ee actum, ḡ dō actus
unus ḡ, ḡ Mā nō ḡnōa. D. ḡ dīc Mā ḡnōa negatiua ḡ ee
actum actum. Cū Mā ḡnōa ḡ ee actua ḡ ē Mā dīc Ma. dā
exemplum in hoc ente ḡnōa ad currendum, uidendum ḡ exer-
cendum quia ḡnōa ḡ ee actum ḡ ee actus. dīc Mā ḡ
ḡ sub ḡnōa actiue ḡnōa ad alios ḡ ee actus ḡ ee ḡnōa. ḡ dō
ideārum. Quantitas idea dr ḡ ee Mā ḡ ḡ ē ḡ
aliquam actualem. D. dīc Mā, quantitas ē dō ḡ ē
toto complexo intercepta ḡnōa. ḡ ḡ quantitas dī quantum ḡ ee ē
Mā ḡ dīc tantum ḡ dīcit, qr uō ḡ aliquam actualem. Cū
uō dō ḡ Mā ḡ ee actum ḡ, ḡ aliquod actus.

Obiit 2°. Mā dīcit ḡ ḡ ee ḡ distinguit ē ḡnōa: ḡ
ḡ ḡ ab alio distinguit actum includit, ḡ ē actus ḡ qui
separat, ḡ Mā includit actum. D. dō ḡ ḡ
ḡ ḡ ab alio distinguit ḡ dicam intr ipsum includit actum,
ḡ ḡ ḡ ḡ aliquo dīcit. Cū Mā, ḡ ḡ distinguit ḡ dīcit
ee includit actum, cū Mā Mā uō ḡ ḡ distinguit

Distinguit ꝙ ꝑ ideste ꝙm̃ ꝙcam hic ad ꝑm̃. s. dic cum ꝙm̃, ꝙ ꝑm̃ nō differre inter se. Sed ꝙ dicit, q nō solum in aliqua ꝛ̃ cōi unionis, sed tot in tota in cōi, qua ipse aliqua ad cōes substās complens, & omnes hoīes substantialiter & realiter sibi ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃

Blissei q̃ intrinsece d̃ssa tr̃a sperie. Funtum d̃ nõ fore ser-
issere tota ssa compostis blissei, & ab illo auferat mã q̃ mã
d̃ illius pars essentiãlis. mps q̃ si tota hois essẽtiã existeret in
sola dea vel regione esset tota clam de toto deinde istam diẽm
esse ons completum, tandẽq̃ totum hoem d̃ incurrabilem cons
d̃ falsum q̃ d̃ns. Quam hoem ita illge cet nõ sit mã diagnostice
de essẽtiãlibus singulis, sed iam mã logice de essẽtiãlibus in cõi.
Deinde ad ssiam petri, q̃ nec dee certa d̃ determinata mã
quos sit continuatione d̃ successiue d̃ cura d̃ eadem. Ad
cet d̃ q̃ in resurrectione mortuorum nostri animi ad eadem
nõ corpora sue reuertuntur, q̃ illa numerica d̃ determinata mã
d̃ de essẽtiãlibus determinatis.

Obiꝯ 1. Sit d̃ cet inter se distinguens essentiãles differẽtias
differentes nõ sic ssam, que in ordine rationis sublimabilis d̃ eiusdem
ssei d̃ distinguens q̃ ssam, secundum tota sua d̃ de essẽtia compositi.
Obiꝯ q̃ sit d̃ distinguens ssam essentiam rei quidditatem d̃ cõcei
re, cõcerne distinguit q̃ ssam, eo quod distinguens specifica sumatur
a tota. Dicit hoc d̃ distinguens sit q̃ ssam essentiæ rei quidditatem,
q̃ sua d̃ volens pars essẽtiæ, nunquã tamen sit q̃ negatiue mã essentiam
totam essentiam. Sequelã nõ. Q̃ d̃ q̃ ligatum aut ferreum nõ
d̃tinens ad essẽtiam statuæ, ligneæ aut ferreæ, pertinet mã nõ
d̃tinet ad essentiam compositi ex his. Ad 1. nõ. q̃ tam sua q̃ quam
mã d̃tinet ad essẽtiam accepti. Dicit aliqui d̃ cõcei cent nõ
contiam, q̃ accepta tota tam dicunt de parte d̃ primario;
mã nõ sic dicunt secundario, d̃ cõparatiue. Sed tamen cõpositio
ratio ssam mã dicunt de parte d̃ primario. Sequelã si dicerem
aliqui contingit ut ex ignibus fiat Bucchio generis carnes
sã in Bucchio nõ d̃ mã ignis; q̃ ille carnis non dat mã. Nõ
contiam, q̃ ubi primum in generẽ Bucchio dantur diffor sue

Vermis generet, statim in ipso geneis momento subjicitur à Deo
mã, & de novo creata, & alimẽ adducitur, & eadem, quæ antea fe-
cerat, reproducitur.

Dest. ẽ. ẽsia des ẽ ararere eadem dei mã pueri ẽ nutri-
cionem desiderio desiderii, q̃ nõ ege de illius ẽsia, & Filiam ẽsiam,
& mam pueri tenẽ de tandem de conservatione, & nouẽsione. Probatio
Lecimus de eadem flaviam arundinem, & rubum flumen continuadu
flumen. Rogabis, si contingat ut eadem rõ mã reperiatur in vi-
ribus subjectis, q̃ Vrginis hoc dicunt, dicinde pecan alius to mandue-
cie, eandem hunc dicem les absumpsit de cuius ẽsia vide tabb mã. Ad
hoc ẽ ille inconvenies eandem mam regem dicto tempore inesse in ẽsia
de quam sabbatum, adam in resurrectione mortuorum illo hũ de
reddenda in qua prius fuit. Dicto in eadem resurrectione Deus exfor-
tibus illam subsabbit mãm quæ & cuius ẽsia notabitur, & tr. eam
comparando. S. ut ait D. Tho. de hoc ẽ vide Aristotelis de generatione
& corruptione
suspendendam to hic mã, illam q̃ ones in alijs rubus vide dispu-
cie.

Dubio 6.

Vtrũ mã sit divinitus creata?

Quidã dicunt ratiõ probabilis & multorum Doctorum auctoritate
firmata, nobis cõm ẽ. Mã Dei mãm hominis esse creatam à Deo,
& nõ à substantia. Quia ad hoc requiritur Deo maiorem concursum, quã ad
alias in genere causæ efficientis, q̃ ad ẽsia mãm requiritur
in genere causæ finalis. Et Deus mã sunt duo extrema, à quibus
maxime distant. Ergo q̃ mã à nõ sunt duo extrema, à quibus
maxime distant, ergo q̃ mã à nõ sunt duo extrema, à quibus
maxime distant. Ergo

Ꝯ ꝓ̃ꝺ̃ mäꝫ ſine ꝓ̃ conſeruare. Conſ ꝺ̃ ꝯ̃ magꝭ ꝓ̃ꝺ̃ceſſꝰ aueꝝ
ꝺ̃ſcꝛa, quam mä ꝛ̃ ꝓ̃. Sꝫ aueꝝ ꝓ̃ conſeruari ablꝫ ꝓ̃ ſubtꝛa
ꝯ̃ in ſcꝛa. Ꝯ etiam mä ꝓ̃ conſeruari ablꝫ ꝓ̃. Conſ
ꝺ̃ ꝯ̃ mä ꝛ̃ ſuam ꝛ̃ciam diſtinctam ab ꝛ̃cia ꝓ̃, ꝯ ꝓ̃ eſſe ab illa
ſeparata.

Ꝛ̃ſp. i mä ꝺ̃ ſcꝛa ꝓ̃ꝺ̃ꝰ ꝯ̃ mä ꝓ̃ eſſe ſine ꝓ̃, qꝫ eſſe
ille ſit actꝰ. Ꝛ̃ contꝛa ꝯ̃ candicium mä ꝓ̃ eſſe ſine candre ꝯ̃ etiam
mä mä ꝓ̃ eſſe ſine ꝓ̃. Ꝓ̃ mä contꝛa, ꝺ̃ candicium ille ꝓ̃ꝰ, ꝺ̃
ides candicium mä poſſe eſſe ſine candre ꝯ̃ iſtiꝰ ꝓ̃ mä diſtin-
cium ꝺ̃ ſuꝫ cꝛ̃ ꝓ̃, attamen ꝛ̃cia mä diſtinguit ab ꝛ̃cia ꝓ̃.
Ꝓ̃ ſed ꝺ̃ ille actꝰ ꝓ̃ꝰ ꝺ̃ ꝓ̃ actum, ita ꝺ̃ mä ꝓ̃ꝺ̃ꝰ
ꝺ̃ actum; ꝺ̃ actꝰ ꝓ̃ꝰ nullum mä ꝓ̃ actum ꝺ̃ ꝯ̃ etiam
ꝓ̃ mä nullum mä actum, ꝺ̃ndeꝫ nullum ꝛ̃ ꝺ̃ille
mä ꝓ̃ actꝰ ꝺ̃ finde nungm eſſe poſſeſſe ſine ille. Ꝓ̃ ꝺ̃ actꝰ ꝓ̃
ꝓ̃, qꝫ ille ꝺ̃ mä, nullum mä actum ꝺ̃ ſcꝛa, ꝺ̃ ꝓ̃ ſcꝛa actum;
ꝺ̃ nullum mä actum. Methm, ides ꝛ̃cia, mä contꝛa. Ꝺ̃ ꝺ̃ actꝰ
ſit finde qꝫ ꝺ̃ inter actum ꝓ̃ꝰ ꝺ̃ ꝓ̃ꝰ ꝓ̃ mä ſcꝛa ſit
tit, ꝯ actꝰ ꝓ̃ꝰ nullam mä ꝓ̃, ꝺ̃ ꝓ̃ nullum mä
actum, ides ſcꝛa.

Ꝛ̃ſp. 2. Sicut mä ꝺ̃ ſubꝫ ſingꝭ ꝓ̃ꝰ ꝛ̃ cꝛ̃ ꝺ̃ ſcꝛa, ſuꝫ
cꝛ̃ ꝺ̃ ſcꝛa, ſuꝫ cꝛ̃ ꝺ̃ ſcꝛa ꝺ̃ ſubꝫ ſingꝭ ꝓ̃ꝰ ꝛ̃ cꝛ̃ ꝺ̃ ſcꝛa, ſuꝫ cꝛ̃ ꝺ̃ ſcꝛa
ꝺ̃ ſubꝫ ſingꝭ ꝓ̃ꝰ ꝛ̃

Nō singlis ideo nō pōt esse sine oī subsistentia, q̄ sequeretur eandem nām subsistere, et nō subsistere p̄se. Quæ tam contradictiones nō cernuntur in eo, q̄d mā sit sine oī frā.

Obiis 7.º Unum relatum mutuum neq̄ Divinitas pōt exire sine alio relato, q̄ idem dicendum ē de mā, quæ ē relatum ad frām. Rs conē arte, ne contrariam dicta rāo ē q̄ relata sm̄ esse s. p̄dicamentalia totam suam essiām habent in referendo, ideoq̄ cum nil pōt esse sine sua essiā, nō poterit unum relatum exire sine alio. Attamē mā sol ē relatum transcendens ad frām, ideoq̄ cum sm̄ suam essiam sit q̄d absolutum poterit exire sine frā. Est etiam p̄babilis opinio affrāns posse unum relatum mutuum Divinitas exire sine suo tō, et sm̄ hanc opinionem det negari ans p̄positi arguti.

Restat p̄bandum mām habere exiām distam ab exiā frā. Q̄d sic p̄bo. Mā hēt essiām distam a frā, q̄ etiam hēt distam exiām; Siquidem exiā nō distinguitur ab essiā. Dein mā p̄ducitur a Deo p̄ creationem, frā vō p̄ducitur p̄ generōem, et ex posterior nā, quam ipsa mā: q̄ hēt distam exiām. Tandem si mā et frā herent eand exiām, sequeretur toties mām interire et corrumpi, quoties frā interit, et corrumpitur: cons ē falsum, q̄ et ans.

Quās 7.ª et 8.ª

Quid sit privatio, et utrum sit privatio rerum naturalium.

Sic 1.ª Cl. Privatio sm̄ suam essiām nō ē aliq̄d ens reale, sed ē ens negativum, distinctq̄ carentia frā in subto a nā apto,

Ut tenebræ, cæcitas, et calvitium, quæ fratr sampta dantur in rebus ante omnem operationem illas. Ubi tenebræ et calvitium visu percipiuntur, habent suas difoes essentiales, quod sunt verum ens reale. Rs tenebras, et calvitium, non quidem positive sed sol negative videri. Idest oculi videntur tenebras et calvitium, non quod videant aliquam fram realem aeri, sed capiti inhærentem sed quod non videant lucem in aere, sed capillos in capite. Sitr negoes, et privoes non habent proprias difoes essentiales sed sol discriptivas. Ratio est quia ad difoem essentialem requiritur mā, et fā, sed genus et dicta. Sed neutrum habent negoes, et privoes, quia non habent difoem essentialem.

2. Cl. Privatio est principium extrinsecum geroes. Fundatur 2° quia illud est principium geroes ex quo ipsa geratio per se oritur. Sed geratio oritur a privatione tanquam a termino extrinseco, quia privatio est principium geroes. Confirmatur quia geratio est processio a non esse ad esse, quia est fluxio a privatione ad fram. Ubi priā geroes debent manere in ipsa regenita. Sed privatio deperditur veniente frā, quia privatio non est principium. Rs dis mā, priā intrinseca, et componentia, qualis est mā, et fā debent manere, Cone mā, priā extrinseca, qualis est privatio, debent manere ne mām. Instabis privatio dr ab Arte principium per accidens, quia non est principium per se geroes. Rs Dis ans, privatio est principium per accidens rū compōis mā, cui accidit esse hanc, sed illam fram. Cōn ans, est principium per accidens rū geroes, ne ans; Nam rū illius est principium per se.

Instabis 2°. Privatio fā nunquam datur in mā, quia nunquam potest esse principium geroes. Ans Rs quia nullum datur instans in quo sit mā sine fā. Rs Ne ans, et dicendo in ipso momento, sed instanti geroes prius mā dari privatio fā in mā, quam detur ipsa fā, prius enim mā dr apta ad habendam fram, quam habeat ipsam fram

Neq repugnat in eodem temporis instanti, sn dersas prioritates rōis dari in mā priuo em frā, et ipsam fram. Instabis 3. illud qd est ens nō pōt pendere a nō ente: sd priuaō nō est ens reale, q nullo mō pōt esse priuum gerōis. Rs Dis Mā. Qd est ens nō pōt pendere a nō ente p uerum influxum, et cōmunicationem entitatis, cōn Mā nō pōt pendere a nō ente tanqm a trō extrinsico, ne Mā;

Quās 9.ª et 10.ª et 11.ª

Vtrum frā subalis quomō definiatur, et ex illa et mā fiat unum p se?

Sit 1.ª Cl.o Certum est dari frās subalis, ex qq fiat unum p se cum mā. P. 1.º q res sublunares hent inter se dersas essias, nō rōe mā, quae est eadem q rōe frā, quam frām esse subalem ex eo ostendit, q mā quamuis sit pura poā et uera suba, q etiam frā erit suba. Alr enim si frā esset aueris, nulla daret gerāo subalis, cuius contrarium uidemus, gerāo en leonis et equi, sunt uerō subales, nō quidem rōe mā quae nunqm gerāt, sd sol rōe frā subalis. P. 2.º q oēs res nales hent proprias et peculiares operōis: sd illae nō pueniunt a mā, quae est pura poā passiua, et nullam hēt actiuitatem q pueniunt a frā subali, quae est priuum operōum. Ex quo colliges, frām in cōi duplicem esse, alteram aualem, ut albedo, et nigredo; alteram subalem, ut aca rōlis, et silis frā. Ex frā aualī, et mā fit unum p aueris; ex frā cō subali fit unum p se.

2.ª Cl.o frā subalis ita definitur. est actus simplex subalis, unum p se cum mā constituens. dr actus, ad excludendam mām quae est pura poā. dr simplex ad excludendum compūm ex multis actibus dirsis, ut album, dulce. dr subalis, ad remouendas cōes frās aualis

Vt tandem constituens unum per se cum mā, ad excludendos Angelos, qui nō possunt unum per se componere cum mā. Nō tam requiritur ut fā actualr componat unum cum mā, sed satis est ut apta sit ad componendum; quia rōnis ā corpore separata est vera fā subalis, et tam actualr nō componit corpus.

3ª Clo. ex mā et fā subali fit unum per se. Quam clōem ut principias adde, quinq dari gerā unitatum. 1ª dr unitas aggregationis, qua rōe asserens lapidem est unus. 2ª unitas ordinis, ut in exercitu. 3ª unitas per aueñs, ut in aueñte, et subto. 4ª unitas per se in rebus simplicibus, qua rōe Deus est unus, et Angelus est unus. 5ª unitas per se in rebus compositis, qua rōe ex mā, et fā fit unus hō. Principia huius clōis probatio desumitur ex propensione mā ad fām, quam appetit, tanqm proprium actum infrantem. Si quaeras quaenam sit cā nexus, s. unionis inter mām, et fām? Deo cām extrinsecam esse ipsum gerāns, sed dispōis introductas; Cā vō intrinsica nulla datur, n̄ pōe mā ad fām.

Obiis 1º. s. ex mā, et fā fit unum per se mediante aliquo tertio, s. immē. Neutrum est dicendum q̄ etiā. Primū si fit mediante aliquo tertio illud erit aueñs, et conter fiet unum per aueñs. Dein illud aueñs prius in mā recepi debet, quam in fā, et conter iam actus 2ᵘˢ, esset prior quam actus 1ᵘˢ. Rs fieri unum per se mediante unione subali, quae sit unit mām, et fām. Si quaeras vt fā possit Dinitus in pāre mām sine oī quāñte? Deo utranq, opinēm esse probabilem, probabilior tam videtur affirmativa. Q̄ nullum vertitur inconveniens si fā Socratis uniatur mā absq oī quāñte; At tunc ēn resultabit compositum nāle constans ex partibus essentialibus, quales sunt mā, et fā. Partes vō essentialis, qualis est quantitas

Cor. formal ad ſuam rei.

Obiit 1° ex mã d̃ſpã aliãt nõ ſit unum & le ẽ nr̃ corpꝰ mã, & ſpũ habeãt. Pro hõ contrã q̃ mã ordinat ad ſpãm habitam tanq̃m finã ad actũs eiuſdem generis, ac ũ actus q̃ſi mã ſunt actus, nõ tam ex actus eiuſdem generis ſit dicit, actus ex hoc finem generis ſ̃ ad habita, qualis ẽ mã. Sed cõtra hoc ſicut ex aĩa & corpore fieri unum & le como quo ſit ex cera & figura non videtur aĩam reddere corpus ſubſtantiam, corpori quo figura cerã. Sed ſi magis ſtante mã & ſpã nõ habitã, quam dicitur actus & habitum. Sed ex actibus & habitu ſit unum q actus, ẽ etiam ex mã & ſpã. Sed mã, cũ ſit actus & habitum non videt aĩam reddere corpus, ſic actus mã, nec & ſpã vã eo diſperare, q̃ haec ſit actus, illa uo ſit ſpũ, attamẽ quo ad poſſibilitatem & ordinem minus diſtare videt de ſimõ aſſignare Matream ultimam.

Obiit 2° Videt̃ nam & ſpam aĩam rationã nõ poſſe dari rationi poſſibilis, q̃ illi nõ poſſit fieri unum & le. Sed q̃ de ratione eſt rationi ſequens aĩam ſeparatam eſſe poſſe unum ens per ſe, illum, & totum ens per ſe violentum & rationi corporam rationi vã die unde ſequit eſſe rationi. Pro hõ aũs, ab illius conſummo dicit aĩam ſeparatam eſſe rationi poſſe unum ens per ſe, illum, ſeparationis totum nõ ſit aĩa violentum ad eſſe per ſe ſeparatam rationi. Pro ẽ q̃ ad violentiam requiritur violentia & reſiſtentia ad nõ eſſe aĩa. Sed ſi ſuperaddo corporum ſi ſumatur ex pte ſpei ex pte unionis aĩa ad corpus, ẽ quidem aĩa rationi ſi ſic ſumatur ex pte modi, quo ille ſuperaddo ẽ ſpã, & ex pte ſpei ſpei, actui, nempe vi, ẽ actus ſuperadditi.

Obiit 4° ex mã ſeu habitu, & ſpã habitu, ẽ etiam ex mã

Cœlesti, et frā sublunari nō poē fieri unum per se q̄ Cl. falsa ē. Ps.
Con antē, ne contiam qn̄ ex̄ dicimus ex mā, et frā fieri unum
per se loquimur de illis porporsionatē sumptis, ita ut mā sublu-
naris, dicat ordinem ad frās sublunares, et mā cœlestis ad frās
cœlestes. Ideoq; in Logica dicimus, neq; p̄ Denam poēm posse
componi unum hoīem ex mā Cœli, et aīā rōli, q̄ mā essentialr
ordinatr ad frās sibi porporsionatas, adeo ut mā sublunaris
sol. sic poā ad frās sublunares, et mā cœlestis ad frās cœlestes.

Dubium tamen ē, Vt aīā separata nō impedita possit
p̄ prīa virtute se ipsam unire corpori si illud oībus organis
instructum, et a Deo bene dispositum offeratr. Placet responsio
affirmativa. Cum ex aīā hēat ratem inclinationem ad suum cor-
pus poterit se intimē p̄sentem corpori exhibere, ipsam vite-
liter infrando, et aīandum. Neq; ex hoc sequitr eandem rem
p̄ vires nāe reddire posse ad vitam, talis enim reduitentia,
nō quidem p̄ nām, sed ex vi miraculi fieret, quo mā ita disposita
constituitr, Unde quemad aīā rōlis p̄ eandem actionem creatr,
et unitr mā, ita etiam in nostro casu p̄ eandem actionem se
in corpus mitteret aīā, et eidem corpori uniretr, ita tamen ut
prius nā corpori iungatr, et deinde subalr uniatr.

Quæstio XII.

Vt oīes, et solæ frānales educantr de Poā subti, s. mā.

Ut in proposita quæstione statuatr ē, ad tendum ē: 1°. Poām
natem esse quandam inclinationem natem rei ad suos actus,
s. ipsis Poā vō obiatis ē quædam nō repugnantia alicuius rei

Ad actus, 1. effectus supra suam naturam, ut aquae Baptismalis ad gratiam producendam. Potentia neutra illa est: quae neque inclinat, neque repugnat ad aliquid faciendum. Tandem potentia violenta est, quae omnino reluctat, et repugnat rei faciendae. Addendum 2. Naturam non posse aliquid facere ex nihilo, hoc enim est proprium solius Dei. Ideoque omnes formae corruptibiles esse possunt inclusae in materia, et luti ab illius gremio educi virtute agentium naturalium. Addendum 3. ad hanc eductionem requiri duas conditiones, 1. est ut in subiecto, scilicet materia sit naturalis potentia ad formam. 2. ut forma pendeat in fieri, et conservari a materia.

Sic 1. Clo omnes et solae formae naturales educuntur de potentia naturali subiecti, scilicet materiae, excepta anima rationali, quae non per eductionem, sed per creationem fit a Deo. Fundamentum est quia formae naturales habent omnes conditiones requisitas ad eductionem, quae educuntur de potentia naturali subiecti. Et vero formae supernaturales, et artificiales educuntur de potentia materiae, mox dicemus. Interim contra propositam clonem.

Argo 1. omnes formae naturales latent, et praejacent in materia, 1. ut semina, quae non educuntur de illius potentia naturali, imo supponuntur in illa existere. Probatur 1. Dis ans, formae latent in materia potentialiter. Con ans, latent in materia actualiter. Nec ans. Idest in materia datur potentia naturalis, ut ea efficiens ab illa educat formam, non tamen talis forma actualiter datur in materia. Cum vero materia non reluctetur in recipiendis formis, talis eductio erit naturalis, et non violenta. Instabis quod tales formae creantur. Pro sequellam, tales formae quo ad nullam sui partem erant in materia, quae fiunt ex nihilo, et ronter creantur. Probatur sequellam. Ad probationem dico, tales formas non esse actualiter in materia quo ad aliquam sui partem, sed solum potentialiter. Ideo vero non creantur, quia creatio est actio ex nihilo, et ex nullo praesupposito subiecto, a quo res fiunt in fieri pendeat, et conservari, formae tamen naturales fiunt ex praesupposito subiecto habente naturalem potentiam ad illas recipiendas. Et ex hoc patet quis gratia supponat subiectum in quo sit, nempe animam rationalem, ideo tamen dicitur creari, quia in subiecto non suppo

Supponitur potentia naturalis ad gratiam recipiendam.

Argumentum 2° Potentiae notionales, sed intentionales, quales sunt species obiectorum nullo modo educuntur de potentia subiecti, quia falsa est. Ergo. Patet quia ad veram eductionem requiritur, ut respiciat per motum, sed gerentes, sed species non ita fiunt, quia non educuntur. Probatur ergo et ad illius probationem negatur Maior, quia ad veram eductionem sufficiunt illae duae conditiones supra dictae quae quidem dantur in speciebus. Si quaeras 1° Utrum accensus lapidis motus circularis ignis visus caeco Divitiis restitutus, et similes aliae potentiae educantur de potentia materiae? Respondeo Concedo illas potentias educi de potentia naturali subiectorum. Quia Maior 1° sine se habet potentiam naturalem ad illos motus lapidis, et ignis. Et deinde oculi caeci habent naturalem inclinationem ad videndum. Mihi tamen probabilior videtur pars negativa, quia lapis habet potentiam violentam ad accensum et ignis ad motum circularem, tandemque oculi caeci solum habent potentiam obedientialem ad visum Divitiis recuperandum, quia tales potentiae potius dicuntur educi de potentia obedientiali subiectorum, quam de potentia naturali. Si quaeras 2° Utrum relationes educantur de potentia subiecti? Respondeo Concedo negando, quia subiecta per nullam actionem concurrunt ad producendas relationes, sed solum resultant ad positionem terminorum. Sententia tamen affirmativa suam habet probabilitatem ut consideranti patebit.

Argumentum 3° Quoniam leo gerens leonem, educit formam de potentia materiae leoninam, quia etiam homo gerens hominem, educet animam rationalem de potentia materiae. Probatur Nec contrarium, aliter enim rationalis creatur, et non educitur, quia non pendet in fieri, et conservari a materia. Intentabis ideo leo dicitur gerere leonem, quia educit formam de potentia materiae, sed homo non educit formam, quia non dicitur gerere, neque verus pater rei filiorum. Probatur Nec contrarium, quia ut unum aliud gerit, satis est si concurrat et uniat partes componentes, nempe materiam et formam. Homo autem gerens attingit unionem animae ad corpus.

UNIVERSIDADE DE LISBOA BIBLIOTECA GERAL LIVRARIA

FINIS LIBRI PRIMI

In Librum 2um Physicorum

Quæstio 1a, et 2a capitis 1.

Quid sit nã, et quomõ ab Arte definiatur?

Cum in hoc 2o libro agat Stiles de rerum nã, s. de eis naturalibus, operæ pretium erit si varias nã acceptiones explicemus. Nã igr 1o accipitur pro ipso Deo authore omnium rerum naturalium. 2o pro essentia, et quidditate cuiusq. rei, quo sic dicunt Phi in Deo dari unam nam, s. essentiam, et tres personas. 3o pro tota creaturarum universitate. 4o pro eis naturalibus. 5o pro calore, et temperamento viventis constante ex quatuor qualitatibus. 6o pro alium geroe.

Iam vero de nã plurima sunt inter Phos pronunciata tempore. Nã nil frustra operatur. Facit optimum quod potest. Odit superfluum. Non denegat necessarium. Non patitur aliquid otiari. Non potest dari vacuum in nã. Opus nã est opus intelligentiæ. Si vero roges nã diffoem, ea ita habet. Nã est principium, et cã ut id moveatur, et quiescat in quo 1o per se et non ex accidente inest. In qua diffoem intelligunt cã principia quæ sunt sunt cã, et ex hoc capite reiicitur privatio quæ cum sit principium non tamen est cã. Ideoq. vere, ut propria sola mã, et frã physica dicuntur nã, et illis coniunctis proposita definitio, tanquam principiis intrinsecis motus.

Thies 1 Coeli, exempto empyreo semper movetur, et numquam quiescunt. Deinde terra semper quiescit, et numquam movetur, ergo non oportet ut nã sit principium motus, et quietis. Ps 1o dis coniunctionis non oportet ut nã sit principium motus, et quietis sit, et copulativæ, Cor contiam; diverso tempore, et disiunctivæ, Nõ contiam. Idcirco ut aliquid

Sit nã satis est esse prium, s. motus, s. quietis disiunctive, nõ ciõ utriusq. sit. Ps 2°, quamvis Cœli actualiter moveantur, et terra quiescat, attamen Cœli etiam ad quietem inclinantur ex nã sua, et terra sol. roẽ suarum partium s. moveri, s. pot. moveri.

Obies 2° frã nõ pot. esse nã rei geroĩs, s. rei genitæ, q. nõ sunt Cl. Pbo ans. q. nã det. esse prior quam res genita cuius est prium: sed frã cum sit pars quædam rei genitæ nõ pot. esse prior illa: q. frã nõ est nã. Ps nẽ ans. et ad pbõem nẽ Mã, q. ut aliqd sit nã rei alicuius rei, satis est si utrumq. detur in eodem temporis instanti cum aliqua prioritate originis, s. prij, quam prioritatem hẽt frã rei genitæ. Instabis tota nã difinitio competit humanitati Socratis, et etiam competit Deo, sed neq. humanitas neq. Deus sunt nã, q. male hẽt difinitio. Ps s. difoim nã nõ coire humanitati p. se sumptæ, sed sol. roẽ suarum partium, idest mã, et frã. Deus suo ideo nõ est nã, q. nõ in se intrinsice ipsis rebus, sed est qd extrinsicum.

Obies 3° Rerum frã nõ sol. movent, id in quo sunt, sed etiam movent aliud extra se, q. nõ bene additur illa parla (in quo inest) Ps nẽ contiam, quis in frã point. movere alias res extra se, hoc p. accidens ẽ ad roẽm nã, ut fiet in Deo, et in Angelis qui movent alias res sibi extrãs, et tamen nõ sunt nã. Deinde Mã nõ pot. aliud movere, et tamen est nã, ex eo sol. qd motum in se recipiat. Si quaras 4° Noie quietis illigatur quies in trõ a quo, s. sol. in trõ ad quem? Rõ utranq. quietem illigi, q. ad utranq. inclinatur nã nõ quidem sol. sed in diversis temporibus hendam.

Quæstio 3ª et 4ª.

Qe prijs coiat difinitio nã, et

Quo ad fram, ita etiam artifex opus producit sibi suo exemplari. 3° sicut
nā supponit nam ex gerēt, ita ars supponit ex qua faciat opus. 4°
tam ars quam nā ex imperfectioribus ad perfectiora producunt. 5°
quemadmodum nā æmulatur artem Divinam, ita etiam ars nam æmulatur. Sunt
tamen dissimiles ars, et nā 1° quia nā veras res producit, ars vō nō quidem
veras, sed solum veri imitatrices. 2° quia qm in eodem opere concurrunt
sol ars, et nā, tunc ars nam perficit, ut fit in musicis saltatoribus,
et musicorum instrorum pulsatoribus. 3° quia fra partem induta non
gerāt aliam fram sibi similem, fra tam nalis illam gerāt, ut leo
leonem. 4° quia fra nalis advenit soli mæ, fra vō artificialis advenit
mæ informatæ. 5° quia fra nalis est vivica, et actuosa; fra vō artifi-
cialis est mortua, et stolida.

Sit 1a Clo ars nō poē per vires proprias efficere aliquod opus
nā. Puntum est quia ars sol concurrit extrinsece, et regulas præscri-
bendo ad faciendum aliquod opus; quia nō poē facere aliquod opus nale.
Confirmatur quia fra nales habent vim activam, fra vō artificiales nil possunt
agere. Notandum tamen est posse artem nō propriis, sed alienis
viribus facere multa opera nalia. Ut quia Medicina virtute her-
barum restituit sanitatem. Et cum Dæmones applicando activa
passivis miros eddunt effectus. Idem etiam cernitur in Magia nali quæ
explorans nā vires illis utitur ad res mirabiles faciendas. Si vō
aliqm aureæ Dæbali statuæ, sphæra Archimedis aliquos motus
edidere, hoc nō ab arte, sed a nā habent. Si tamen roges et
Chymicæ artis industria poēt fieri verum aurum.

Sit 2a Clo. Nō videtur omnino impossibile posse partem Chy-
micam produci verum aurum, applicando activa nalia passivis, et adhi-
bendo variam permistionem sulphuris, et argenti vivi. Puntum est quia
nō repugnat posse hoīes cognoscere, quam temperiem qualitatum

Requirat veri auri gerão, q̃ si applicant oia nec̃a efficiant ve-
rum aurum. Consq̃ quotidie experimur hoium arti[illegible]
uos, et inauditos effectus pervenire, vel bombardarum, et Pyrographiae
usus, et aliae artes similes testantur, q̃ etiam poterit fieri ve-
rum aurum.

Obies aurum fit mediante solis calore, sed Chy-
mici artifices utuntur calore igneo, q̃ nõ possunt aurum facere.
Ps. Nõ contiam cum enim calor ignis et calor solis sint eiusdem
spei eundem effectum possunt facere. Neq̃ minera metallaria
et locus adeo certus ad aurum pereandum, ut extra illam nõ
possit aurum fieri. Instabis res in suo gerẽ perfectissimae habent
certam cam̃ sui ortus, q̃ cum aurum sit praecipuum oium metal-
lorum, requirit certam, et determinatam cam̃. Ps. Nõ ans q̃ eadem
res variis modis gigni poti, ut fit in igne, qui cum sit princeps oium
elementorum, gerãtur tamen tum ab alio igne, tum a radijs solaribus,
tum denique ex attritu duorum corporum. Instabis iterum experi-
entia compertum est, nullam hactenus verum aurum p
artem Chymicam esse factam, q̃ nõ poti fieri p illam. Ps. Nõ con-
tiam, videmus enim novas quotidie artes ab hoibus inveniri,
ideoq̃ argutum ab experientia ductum nil valet.

In caput 2um quaestio unica

Ut mathematicae quae mediae appellantur magis naturales sint, quam mathematicae?

Ut quaes melius illegatur supponendum est inter scias mathas
duplex esse genus. Aliae enim dicuntur purae mathae, quales sunt
Aritmetica, et Giometria. Aliae vo dicuntur mediae, s. mixtae

Q sunt qd mixtum ex Matha, et Physica, mediantq inter centranq
sciam. Tales sunt Perspectiva, Musica, Astronomia. Cum igr
tales sciae partim sint Mathae, partim sint Physicae, quae nunc
est quo potius noie sint vocandae? Dico cum Divo Tho Perspecti-
vam, Musicam, et Astronomiam, magis esse sciias Mathas, quam natis.
Puncturum q inter sciias Mathas a viris doctis plerunq numerantur.

Obies. Tales sciae no abstrahunt pro eis a mā sensibili; q
ptinent ad natam Phiam, et no ad Matham. Pi ans q Perspectiva
considerat lineas visuales, Musica numerum sonorum, Astronomia
sphaeras caelestes, quibus sunt subtum sensibile, et male, q etiam. Ps.
Dis ans, no abstrahunt a mā sensibili, quo ad totum subtum, Co ans,
Non abstrahunt quo ad praecipuam pem subti, Ne ans. Idest cum
Perspectiva, Musica, et Astronomia sint sciae subalternatae rii Arid-
metiae, et Giometriae, ab illis sumunt pcipuam pem sui subti, nempe
lineas, numeros, quae quidem abstrahunt a mā sensibili, quis ab illis sciis
considerent prout sunt in ipsa mā sensibili. Instabis, Matha det
considerare quantum, sd Perspectiva, et Astronomia considerant subam,
q no ptinent ad Mathm. Ps Dis Mi considerant subam, sed uti in-
directe, et secundario, Con Mi considerant subam primario, et direc-
te, Ne Mi, q tales sciae p se et primario sol considerant quantum ad
certum tamen subtum determinatam et hinc pent aliorum argorum
sulois.

In caput 3, 4, et 5, et 6.

Quaestio unica.

Utrum rebus detur fatum, et fortuna?

Sit 1a clo. rii Dei Opti Maxi nil casu, aut [illegible] tuito pos evenire,
sd oia pendent ex illius providentia, et consilio, nilq in mundo

Christi i. Deum relatum ꝙ te pendeat ab alio relato.
Deinde gratiæ ꝙ te pendeat à præmio. 3 lo ꝙ te pendeat ab actu fidei.
Fundamentum Christi. D ꝙ te pendeat à D. Dino; Tamen
neutrum illorum est cā próbene credidit Lepinetus. Nē
contrariū, illo ex dispositione ipsa obligat deū ut ad rationē eā requisitam
ꝙ Ef: ꝙ de illa pendeat actu pendendi suum esse. Idem cum unum
ad alterum ꝓtribuat ꝙ alteri relato, nēq; præmio ꝓtribuat ꝙ
gratiæ, ꝙ præterea cum humanitas Christi pendeat à D. D. tamen
à pure ētiæ, nō vō omnīo à eā ingerente suum esse, dicunt fore
ut neutrum eorum ꝙ relatum eā alterius. Postremō ad rationē eā requi-
sitā vera dependentia ipsius ab illis (cadem rō ꝙ pendeat ꝙ
ipsa) dicā, cum hoc, ꝙ ab illis idem dicunt ꝙ ipse, nō fore ita
ea eā alterius.

Christ. D. i. unum
Unoquoq; gratiæ ꝙ eā reliquarum ad
aliquid ante in suo gratiæ i. ā ꝙ reliqua nō pendens, ꝙ aliqui ꝙ eā quæ
Christ nō pendeat. D. Mā. ꝙ eundem esse i. eā gratiæ eā unam, & unde i. inde
eius qualitates sensibiles, & tamen neq; eas ꝙ pendere à carnalē
neq; alia qualitates ꝙ pendent à luce. ꝙ Thom. D. ꝙ Dis Mā. i. unum
unoquoq; gratiæ de eā reliquarum ꝙ fuerit i. una aliqua gratiæ eā causa-
litatis ꝙ on Mā. ꝙ de fuerit i. una gratiæ eā substantiæ, & ꝙ Ef. eius
ostibilis in suo genere frantalis. Nē Mā. Idem eandem, & esse dare
nobilissimā qualitatem in suo genere, illorum nō dicunt eā ꝙ
aliarum qualitatum ꝙ nullam dare causalitatem ingeneribus gra-
tiarum.

Ad rationes ad earum gratiæ sit vera. Quatuor sane gratiæ
earum nempe eā matis, fratis: efficens ꝙ fratis ꝙ matis ꝙ ista
Mā ꝙ subtum subsistans fratis ꝙ subtum ꝙ creatum ꝙ fratis
ꝙ ista fia assistans ꝙ infans Mā. Cum eis dicunt ꝙ ista gratia dare
intrinsica, aliam extrinsica, hinc ꝙ, ut dicit eā fratis interna
ꝙ eā fratis externa, ꝙ quam primus exemplar ꝙ eā exemplaris.

Ab agendi prio. Quia roe aia rotis est fra a qua immanat actio
illigendi. Fra ad quam illa est ad cuius similitudinem aliquid fit,
qualis est idea, s. exemplar.

Quarto tamen est ratio fratis, s. essia exemplaris consis-
tat in contu fratis, s. potius in contu obtivo. Idest exemplar
sit ipse contus fratis ab illo, s. potius sit ipsa res, quae objicitur,
et repraesentatur in contu. Resp. Co essiam exemplaris consiste-
re in contu obtivo, i. q. si artifex aliquid opus externum velet
imitari, quamvis nullum de eo contum fingeret, adhuc posset operari
q. ad exemplar no requiritur contus fratis. Ans. ostendit in Beatis,
qui sm probabilem opoem, Dinam essiam intuentes, nullum
fraunt contum, et tamen possunt exterius facere aliqua obta
quae in Dina essia cognoscunt. 2o q. exemplar illud est, quod arti-
fex intuendo imitatur; sed artifex no intuetur, neq imitatur suum
contum, sed rem in contu repraesentatam, q. exemplar est contus obtivus.
Confirm. q. Pictor no intendit pingere imaginem sui contus, sed
sol vult pingere illud obtum, quod contus repraesentat, q. essia
exemplaris consistit in contu obtivo. Hanc sntiam tenet D. Tho.
et eius sectatores.

Pro contraria sna argori. exemplar debet esse expressio-
nem rei: sed solus contus fratis rem exprimit, q. exemplar consis-
tit in contu frati. Confirm. q. Idea, s. exemplar debet esse principium
cognoscendi: sed rao obtiva no est principium, imo est triis in quem
fertur cognitio, q. etc. Rs. 1o Ne Ma, ad roem exemplaris
satis est ut sit illud, quod artifex intuendo imitatur. Rs. 2o conce-
ma, Ne Mi, q. contus obtivus etiam aliquomo rem exprimit,
sol roe contus fratis in quo repraesentatur. Ad confirmationem Rei
Ne Mi, res in, quae objicitur est: vere principium cognoscendi rem ideatam

Ut fit in pictore qui mediante obto repsentato pingit imag=
inem

Argor 2°. Si exemplar consistit in ipsa re, quae obij=
citur, sed eadem no res facienda ab artifice, sed quaelibet alia, neutrum
est dicendum, quod etc. Pr. quia eadem res no pot esse ca sui ipsius, quod
idem obtum faciendum no pot esse ca exemplaris. Ps exemplar
no esse idem no artefactum, qd fit ab artifice, sed esse aliqd arte=
factum, ceagum et confusum, qd artifex mente apprehendit, et ad
cuius imitationem operatur. Instabis idea Dina consistit in
contu fratis, et no in obtiuo, quod idem dicendum est de idea creata.
Ps Ne ans, quis en idea Dina no consistat in ipsis rebus
faciendis. Neq en Deus sumit a creaturis roem operandi.
Ideo tamen dr consistere in roe obtiua, quia consistit in ipsa essia
Dina, prout a Dino illo cognitur tanqm imitabiles a rebus
creatis, in essia enim Dina oia tanqm in speculo relucent.

Supposito igr, qd idea, sed exemplar sit ca a qua uere et
proprie pendet effis, rogabis ad quodnam ca genus pertineat. Deo
exemplar esse cam fratem externam. Tuntum est quia artifex intue=
endo secum exemplar certam fram praebet artefactis intrinsi=
cam, quod ipsum exemplar est fra externa. Confr quia fra illa est per quam
rerum essia et quidditates distinguntur: sed ideo artefacta sunt
spe dirsa, quia proueniunt a dirsis exemplaribus, quod exemplar
est ca fratis externa.

Quamen grauissimi Aut existimant exemplar esse cam
efficientem, pro illis sic argor. Fra physica, nempe aca rotis,
est ca efficiens rutectum, quos producit, quod etiam fra intelligibilis, quale
est exemplar, erit ca efficiens, et n fratis. Ps Ne contiam, Ma rao est, quia
fra physica concurrit per actuum influxum intrinsicum composito
composito,

Composito, attamen exemplar sol concurrit per quandam imitationem passivam extrinsecam rei ideatae. Instabis: Ideae Divinae sunt causae efficientes rerum creaturarum, ergo etiam Ideae humanae erunt causae efficientes rerum artefactorum. Resp. Dis. ans. Ideae Divinae sunt causae efficientes rerum non Divinae, a qua non distinguuntur, Con. ans. rerum sui, et pro. Ne. ans. Ideae vero creatae eam distinguantur realiter ab ipso agente, neque etiam rerum illius possunt dici causae efficientes.

Quaestio 5.

Utrum causa sit nobilior suo effectu?

Omnis causa, scilicet potest considerari quatenus causa est, scilicet praecise secundum suam nudam entitatem. Si igitur causa quatenus causa est, praecise consideretur. Dico 1° omnis causa nobilior est suo effectu. Ratio est quia nobilius est dare esse quam illud accipere, et praefectius est non pendere quam pendere ab alio: sed causa dat esse effectui, et effectus pendet a causa: ergo semper causa quatenus causa nobilior est. Si tamen causa consideretur secundum suam praecisam entitatem,

Dico 2°. Causa aliquando est minus nobilis, et aliquando magis nobilis quam suus effectus. Ut materia est causa formae, et tamen minus nobilis est quam ipsa forma, deinde forma est causa compositi, et tamen totum compositum nobilius est quam forma. Ratio est quia compositum includit totam perfectionem formae quam in se habet, et praeterea includit materiam et unionem, quae aliquid habent perfectionis. Deinde compositum est quod per se subsistens, et completum, forma vero est quod incompletum. Tandem compositum nobilius operatur quam forma, nam perfectae Arbores actiones sunt suppositorum, neque enim dicimus formam hominis gerere sed totum hominem iam suppositatum gerere: ergo compositum nobilius est quam forma. Ubi est quod unumquodque tale, et illud magis sed totum compositum habet suam perfectionem a sola forma, ergo forma nobilior est. Resp. Ne mi, nam tota perfectio compositi physici non desumitur a sola forma

Sed circa rectitudinem animæ. Nihil enim cum dicitur quod [illegible]
quidem circa rectitudinem, et [illegible] proprie magis [illegible]
[illegible] ipsum nihil addere [illegible] compositum.

Dico 3. Quæ exemplaris [illegible] Dei producit [illegible]
[illegible] nobilius [illegible] Quædam exemplaria creata aliqui
[illegible] nobilia, aliqui minus nobilis. Inter quæ nobilia cum suo esse
[illegible] ad unum pingere Hyacinthum, pene ipsa Hya-
cinthus mentis [illegible] de ea exemplaris nobilius, quam imago pic-
ta. Dei quia ratione domus fabricata, dicitur contingit, quædam ni-
hil exercitorem, nihil minus, [illegible] aliqua effectum faciat cum exemplari,
[illegible] manere contingit.

Dico 4° quæ finalis inferiorum nobilior [illegible] esse inferiorum
[illegible]. Sed exemplum quia alicuius scientiæ, [illegible] habitibus, [illegible]
bonis operibus [illegible] Dei finalior est [illegible], quam temporis proficio
Dei, quæ de ea finalis longe nobilior [illegible] nostris actionibus. Propter
quæ [illegible] Theologia [illegible], ut [illegible] ad [illegible] pene
[illegible] finalis [illegible] quam [illegible] Theologiæ studium.

Dico 5. Quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Ca æquivoca illa e; quæ producit effectum dissæ essentiæ, ut sol producit mu=
rem, et ranam. Sed quæ habent dissam essentiam, habent perfectiones inæqua=
les, quia mus, et rana sola perfectior e; quo etiam

Quæstio 6, et 7, et 8.

Quid sit causalitas, et qualis detur motibus cæs.

Causalitas sive e activa, sive passiva. Causalitas activa e quidam motus existens
in ipsa ca per quem actualiter cat effectum. Causalitas passiva e motus existens
in ipso effectu per quem motum actualiter cat. Dico igitur 1° causalitas non e relatio
inter cam et effectum. Quia ca non habet relationem ad effectum nisi postquam illum cat,
ac proinde prius datur causalitas, quam relatio. Dico 2° causalitas non e ipsa
rei entitas precise sumpta, quia res prius tempore, sive natura habet suam
entitatem, quam actualiter aliquid causet, quo causalitas e quid posterior
ipsa cæ entitate, nunquam enim datur causalitas, nisi quando ca actualiter operatur.

Dico 3° causalitas cæ efficientis e ipsa actio per quam cat effectum.
Ratio e quia causalitas e ratio, sive motus per quem res aliquid cat: sed efficiens
cat mediante actione, quo actio e causalitas cæ efficientis. Obiis causalitas
debet antecedere quidquid oritur ab ipsa ca: sed actio oritur, et provenit a ca
quo ante ipsam actionem debet dari alia causalitas. Resp. Dis Ma, causalitas
debet antecedere quidquid oritur a ca, si non fuerit eadem causalitas, Con Ma
si fuerit eadem causalitas, Ne Ma. Sed est in ca operante non prius
datur, quam causalitas, aliter enim daretur processus in infinitum.

Dico 4° causalitas mæ erga fram consistit in substentanda
et recipienda ipsa fra, tanquam illius subiectum. Causalitas vero fræ erga
mam in eo consistit, quod illam actuet, ac fiet. Tandem causalitas mæ
et fræ erga totum compositum in eo sita e; quod utraque illud compo-

tanquam illius pars. Ex quo constat mam duplicem habere caliditatem alteram rae frae, alteram rae totius compositi; et similiter frigidam habere duplicem caliditatem alteram rae mae alteram rae totius compositi physici.

Dico 3.o Caliditas cae exemplaris consistit in quadam imitatione passiva, rei artefacti imitantis ideam, seu exemplar artificis. Probatur quia caliditas est quaedam dependentia effectus ad eam: sed artefactum pendet ab idea artificis, quatenus illam imitatur, ergo in ipsa imitatione passiva consistit caliditas exemplaris.

Dico ultimo Caliditas cae finalis consistit in quadam motione, qua finis ita movet et allicit operantem, ut propter ipsum finem aliquid faciat quae rae honoris, et divitiarum splendor movet adolescentes vimari nenses, ut animo imperterrito indos petant.

Quaestio 4.a

Utrum cae sibi mutuo cae sint.

Inquirit praesens quaestio. Utrum illa quatuor carum gerae ita se habeant ad invicem, ut una aliam rei sit. Et illae cae se mutuo causant in dicto gere cae, ut quod mae est cae frae, et frae est cae mae. Quod ut clarius praecipuas totam clausulam ita per partes explico. Dico 1.o finis est cae efficientis, quo ad illius caliditatem, non vero quo ad esse. Ast efficiens est cae finis, quo ad illius esse non tamen quo ad caliditatem. 1.a pars probatur quia quidam aliquis se flagellat ut gloriam aeternam consequatur. Gloria est cae finalis flagellationis, non vero est cae ipsius hominis se flagellantis: ergo finis est cae actionis, seu caliditatis, non tamen est cae ipsius agentis. 2.a pars ostenditur quia cum medicus ad redendam sanitatem infirmo applicat medicamenta tunc ipse medicus est cae efficiens, quae cae ipsam sani-

Sanitatem. Ideo tamen non cat̃ caliditatem ipsius finis, q̃ finis prius movet, quam media applicentur ad ipsum finem comparandum.

Dico 2°. neq; frã est cã mã, neq; mã est cã frã quo ad suam caliditatem, sunt tamen ad invicem cã quo ad suum esse, l. simpliciter, l. ab-quo mõ. Prior pars clois B. q̃ frã nõ tribuit mã officium substentandi, neq; mã tribuit frã officium infrandi, q̃ cum substentatio, et infrãtio sint mã, et frã caliditas, neutra est cã alterius quo ad caliditatem. 2ª pars ostenditur q̃ neq; mã potest naturaliter exire sine frã, neq; frã sine mã aqua pendet, l. quo ad eductionem, l. quo ad informationem, q̃ se cant̃ ad invicem quo ad suum esse.

Obiis 1°. Quod est cã causæ, et cã causati: q̃ si mã est cã frã, est etiam cã sui ipsius, siquidem mã est quod causatum a frã. Bs Dis ans, quod est cã cã est cã sui causati, si concurrat in eodem genere cã, Con ans. Si sit in distincto genere cã, Ne ans. Sit exemplum in genere reale linea, avus enim dr̃ cã filij, et nepotum, et pronepotum, q̃ oies concurrunt in genere cã efficientis. Attamen mã et frã se cant̃ in distincto genere cã, nempe cã materialis, et formalis. Instabis cã dic esse prior suo esse, q̃ si mã, et frã se cant̃ ad invicem sequitur eandem mãm esse priorem, et posteriorem rũ frã. Bs nullum esse inconveniens eandem rem distincto mõ, et in distincto genere sumptam esse priorem, et posteriorem. Unde mã q̃nũs cã frã est prior illa, q̃nũs vo cat̃ ab ipsa frã, est posterior illa. Prius en est frãm activare, et infrãre mãm, quam mãm activari, et infrãri ab ipsa frã.

Obiis 2°. Si efficiens esset cã finis, sequeretur finem non esse 1am omnium carum: cons est falsum q̃ et ans. Bs Ne mã semper en finis prior est quo ad intentionem, q̃nũs quo ad executionem sit posterior. Ut q̃ adolescens Indos petit ad comparandas divitias, tunc divitiarum comparatio prior est in intentione, nempe prius divitiæ ab adolescente

Intendentes, quam navim contendat, et mare naviget. Posterior tamen est in executione, quia prius est navigare, quam divitias comparare.

Quaestio X, et XI, et XII.

Quo pacto Deus, et causa 2a concurrant ad veram conservationem?

Sit 1a Conclusio. Deus creatis omnibus ita conservat in suo esse, ut absque ope divina neque temporis momento possint consistere. Probatur 1o quia creatae magis pendent a Deo, quam lux a sole, seu a lucerna, quae illuminat, sed decedente sole, seu extincta lucerna continuo perit lux: ergo etiam creatae absque Dei conservatione mox peribunt. Hinc est ut D. Bonaventura dixerit creatas pendere a Deo, eo modo quo figi aquae in ipsa pendet a sigillo, et pondus a manu substantiae. 2o quia Deus est ubique per praesentiam, essentiam, et potentiam, ex eo solum quod res omnes in suo esse conservat. 3o ideo Deus potest unum Angelum annichilare, quia potest substantiare concursum, quo illum conservat, ergo signum est Deum concurrere ad illius conservationem, alias enim posset res permanere contra Dei voluntatem, quod est haereticum. Quo loco notandum est, Deum alias res conservare per se solum immediate, ut Angelos, et animas separatas. Alias vero res conservare mediantibus causis 2is, ut calorem mediante igne, et alia mediante astrorum influxu.

Obiectio 1a Pictura, seu domus non egent conservatione sui artificis, sed absque illo conservantur, ergo etiam postquam hic mundus a Deo creatus et poterit permanere sine actione conservativa ipsius Dei. Respondeo contrariam, nam creatae magis pendent a Deo quam artefactum ab artifice, domus enim, seu pictura praeter illud, quod habent ab artifice, conservantur per durationem lapidum, lignorum, et colorum, qui habent suum esse a Deo; sic vero creatae nihil habent aliunde a Deo datum, et a Deo conserva-

UNIVERSIDADE DE LISBOA

Conservatum. In sabbatis ideo erūt agent Dei conservati, q̃ sic stādū ter-
dunt ad nōctē. Sic hoc d. fm̃ eam dies affectant sui conservatiū,
q̃ dicit Ps. Ite mīa cū erūt agent Dei conservati, q̃ sibi nō sufficie-
ant ad vitā aucti.

Obiē. Deus conservat calorem in aqua, q̃ eandem det-
inem, q̃ assumit d. fm̃ eam ignis d. ei. q̃ in sīa actionem ducit eam d.
ducendam, q̃ nulla nō conservat. Sed Mīa Deus conservat calo-
in aqua, q̃ sīa actionem numeriam, de q̃ ps. cantat. Ps. cxxxv. Qui
dat carnē ubi pronam, qui pascit corvis filios eius. Ergo Deus
sīa actionem ignis conservat.

Rīdē. Q. ubi pronam, ignis pascit, non est actio sīa, q̃ eam Deus calorem conser-
vat in aqua: sed ibi nisi pascere eandem actionem, de Deum pascendi animā
continuare. Sequitur, quo b. tres hos sequentes unam fundis, & ellorum
duo secundum unitorum in numbe fundas.

Dē. Ēē. Sanans curas, affectus actiones cautiones
& solem illuminare, ignem calefacere, volucres modulare, pisces nare,
ambulare, salire, sole, alia, actiones exercere, hinc fit quam absurda
sit illorum opinio qui dicerant eis Deum de sic operari, & ista
secunda instā, & sub organa q̃ mediante sole operatur eis, ita ut nihil
agant, & sol sit principale actionem eis. Quod nō solū est temerarium,
verū ibi negare Deum sic eam peccati, publicū, & nobis operari
actionem liberam, & meritoriam, & demeritoriam, q̃ sic hoc
retinam.

Obiē. Deo conveniens effectum mōi operari de sic effectus
& operari de sole, quam sit eum alio, q̃ eā de sic effectu sit eam sic
actū. Sed sol, Mī, effectus & operatur de sole, quam sit adhuc eius
q̃ de aqua sit ita agent, sol Mī, & nō agent Mī, q̃ de aqua sit Mī.
Deus ergo nō agent, & consequēs sit eā de indigens ita pauperibus
sit eum ibi operati, & bonum ibi eum dignitatem & nobilitatem,

Obiis 2°. Si Deus concurrit cum eis 2ᵃˢ, s. actio est eadem, s. dicta; neutrum est dicendum, quod est. Probatur: Nam quia eadem actio non potest habere duos fines: quia etiam non potest habere duo principia. Probatur: Est enim unam et eandem actionem causa 1ª et causa 2ª, ita ut effectus totus perdeat a Deo, et totus a causa 2ª, ac si quaelibet illarum causarum sit causa integra et totalis. Et probatur: Nam ans, quia si eadem actio non potest habere plures fines intrinsecos (finis enim instrumenti intrinsecus est idem cum fine quae producitur) potest tamen habere plures fines extrinsecos, ut qui facit idem opus propter duos amicos.

Obiis 3°. Si causa 1ª operatur per causas 2ᵃˢ tanquam sibi inferiores, sequitur causas 2ᵃˢ esse instrumenta causae 1ª: consequens est falsum, quia ans. Probatur: Nam quia causae 2ᵃˢ non possunt proprie dici instrumenta Dei, instrumenta enim plerumque sunt dictae rei a suis effectibus, ut patet in dolabra rudi statua, et in calamo rudi caracteris. At vero causae 2ᵃˢ eddunt effectus eiusdem rei, ut homo gerat hominem, ignis ignem, leo leonem.

Quaestio XIII et XIV

Utrum aliqua praevia motione causas 2ᵃˢ excitet ad agendum, et operetur in mediatione virtutis et suppositi.

Celebris est illa Divi Thomae et aliorum Thomistarum opinio asserentium causas 2ᵃˢ excitari a Deo ad agendum per aliquam praeviam motionem, idest antequam causa 1ª sit operetur cum causa 2ª, illi imprimere quendam influxum, qui prior est quam ipsa actio, et per quem influxum causa 2ª excitatur ad actionem eliciendam, eo modo quo faber lignarius prius applicat dolabram, quam opus incipiat. Stat tamen sententia falsa est

Sit 9° cl°. Deus enim quolibet agente creato immediate operatur immediatione virtutis, et sufficit. Prior pars P. quia Deus non habet partem virtutem ab aliquo communicatam, imo omnis virtus creata ab illo tanquam a fonte deflexit. Unde colligitur nullam rem creatam si cum Deo comparetur agere posse immediatione virtutis; si tamen aliis cum aliis creaturis comparentur, tunc agunt immediatione virtutis. Posterior pars ostenditur quia inter Deum operantem et effectum productum nihil mediat, cum Deus sit presens et immediate assistens omnibus rebus.

Quaestio XV.

Quaeritur Causa 1ª determinet actionem causae 2ae et causa 2ª actionem causae 1ae?

Causa duobus modis potest determinari 1° quo ad speciem, 2° quo ad individuum, et singulare. Tunc aliqua causa determinat aliam quo ad speciem, quando illam trahit ad producendam potius hanc speciem quam illam, tunc vero determinat quo ad individuum quando illam trahit ut potius hoc modo individuum producat, quam aliud.

Dico igitur 1° actio causae 2ae determinat actionem causae 1ae, quo ad speciem. P. quia cum Deus possit aequaliter producere hominem, et aquilam, ideo cum homine concurrit ad hominem, et non ad aquilam gerendam. Cum aquila vero ad aquilam, et non ad hominem procreandum, quia ab ipsa causa 2ª potius determinatur ad hanc, quam ad illam speciem. Sic enim requirit a Deo concursum ad hominem producendum, et leo ad leonem.

Dico 2° Causa 1ª determinat actionem causae 2ae quo ad individuum et singulare. P. quia ignis v.g. ex natura sua non est determinatus ad hanc non calefactionem, tunc quia potest multas elicere, tunc quia non intendit determinare

Factibilis. Cum tamen externa est ipse Deus, et forma divina quae extendit ad omne obiectum possibile, et factibile, non vero ad obiectum impossibile. Unde oritur ut omnes creaturae, quae sunt quodam ens, sint relata transcendentia ad ipsum Deum, tanquam ad causam propositivam, et exemplarem totius entis. At proinde non possunt creaturae perfecte intelligi, et definiri non cum habitudine ad ipsum Deum.

Quaeres 2° Utrum creaturae sint suam essentiam dicant ordinem essentialem ad Deum, tanquam ad causam efficientem, finalem, et exemplarem practicam, vel solum tanquam ad causam exemplarem speculativam. Respondeo solum dicere ordinem essentialem ad Deum tanquam ad propositivum et exemplar speculativum. Fundamentum est quia antequam forma divina consideretur tanquam practica, et executiva, iam res habent suam essentiam conformem divino exemplari. Ideoque essentiae dicuntur aeternae ob aeternam connectionem cum divinis ideis. Deinde sola rerum essentia dicit ordinem ad Deum tanquam ad causam practicam, et executivam, essentia vero non fit practice, sed solum speculative.

Obiectio creaturae magis pendent a Deo in genere causae efficientis, quam accidens a substantia in genere causae materialis: sed dependentia accidentis a substantia est essentialis: ergo etiam dependentia creaturarum a Deo est essentialis. Respondeo Nego maiorem. Instabis, ideo accidens pendet essentialiter a substantia, quia sine illa non potest esse naturaliter: sed multaminus possunt esse creaturae sine Deo: ergo ab illo pendent essentialiter. Respondeo Nego maiorem, quia contra quem ego formo de rosa pendet essentialiter ab illa, et tamen sine illa esse potest. Deinde lux non potest esse sine corpore luminoso et tamen ab illo non pendet essentialiter, ergo non est signum dependentiae essentialis quod unum sine alio non potest esse. Ratio igitur ob quam accidens pendet essentialiter a substantia est quia sunt suam naturam quaedam habitudo, et res transcendens ad substantiam, quod tamen non conveniunt creaturis ad Deum.

Quaestio XX.

Utrum accidens attingat productionem formae substantialis?

Præ subtilis ignis, & talis calor virtuosus sphæra generat ignem. Corpora dicuntur contraria extra subiectum, & generat in isto quando posterius tempus combatere. Pro hac contrariam, calis in calor operat in virtute ignis producit, tangit subiectis agentis & diffusibus in quo tempore quo tempore virtus calida agit. Idem dicendum de calore divinitus existente extra subiectum, operabit in virtute ignis à quo est causa sphæra.

Aliqui dicunt quod sphæra operari extra suum quod unum corpus: de aliis & dicunt sphæra à subiecto, nec sphæra aliis subiectum & quare. Pro dicit contrariam nec sphæra aliquam subiectum sphæra virtute, contrariam: nec sphæra idem subiectum in virtute subiectis agentis & subiecto. Pro contrariam. Pro subtilis, tangit circa subiectum generat esse subiectis generantis. Pro ignis ignem generat calis generat ignem: nec sphæra calor, qui & agit ignem generat qui & subiectum. Pro dicit quod esse subiectum generat subiectum, & quod generant in subiectum tempore quo agit. Pro subtilis & ignis generat subiectis & in actus virtute calor operat.

Quæstio XIX.

Vtrum substantia sit genus primum.

Sicut ens se habet ad substantias & accidentia, sic quantitas ad substantiam & accidentia. Et ens medium substantiæ & accidentis, non est genus, quia non est univocum substantiæ & accidenti. Et quia ens non est genus, ideo nec substantia est genus primum. Et ideo substantia non habet genera, quia media sunt genera. Et quia substantia non habet genera, ideo nec habet differentias, quia differentiæ sunt genera. Et quia substantia non habet differentias, ideo nec habet species, quia species componuntur ex genere & differentia. Et quia substantia non habet species, ideo nec habet individua, quia individua sunt species. Et quia substantia non habet individua, ideo nec habet accidentia, quia accidentia sunt individua. Et quia substantia non habet accidentia, ideo nec habet subiectum, quia subiectum est accidens. Et quia substantia non habet subiectum, ideo nec habet causam, quia causa est subiectum. Et quia substantia non habet causam, ideo nec habet effectum, quia effectus est causa. Et quia substantia non habet effectum, ideo nec habet finem, quia finis est effectus. Et quia substantia non habet finem, ideo nec habet principium, quia principium est finis. Et quia substantia non habet principium, ideo nec habet principiatum, quia principiatum est principium. Et quia substantia non habet principiatum, ideo nec habet principiatum principii, quia principiatum principii est principiatum. Et quia substantia non habet principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principii est principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, quia principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii est principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii. Et quia substantia non habet principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principiatum principii, ideo nec habet principiatum

Obiis 2° relationes habent vim activam, quia falsa est. Cl. Pars, tunc quia relationes sunt veri actus, tunc quia relationes exercent causalitatem finalem. Cum si quis det operam literis ad consequendos honores qui sunt nuda relatio, quia etiam poterunt causare efficienter. Rs. Ne ans. ad probationem dico non omnem actum exercere actionem quia etiam quantitas, situs et ubi sunt quidam actus, et tamen nullam habent activitatem hoc enim solum dato in qualitatibus. Quis vero relationes possint exercere causalitatem finalem non tamen possunt exercere efficientem quia ad efficiens requiritur activus influxus, cum tamen ad finem satis sit motio methaphorica absque ullo reali influxu qui in relationibus dari nequit, quod efficacius ostenditur quia relationes divinae non sunt operativae, quia neque etiam relationes creatae. Pro ans. quia si relatio Patris esset operativa sequeretur Patrem Aeternum posse operari absque filio et filium absque Spiritu Sancto: sed consequens est haereticum cum opera ad extra sint indivisa in tota Trinitate, quia etc.

Quaestio XXXXXI.

Utrum finis sit causa, et quam habeat causalitatem.

Sit 1a Cl. finis est vere et proprie causa. Probatur quia causa illa est a qua pendet effectus: sed a fine pendet res illa, quae fit propter ipsum finem, quia finis est vera causa. Mi. Probatur quia finis ille dicitur cuius gratia aliquid fit, quia quidquid fit propter ipsum finem ab illo pendet tanquam a vera causa. Dicitur vero finis prima omnium earum quae causa efficiens operetur inducendo formam in materiam prius movetur ab ipso fine: quia finis prius causat, quam reliquae causae, ideoque 1um locum habet finis, 2um efficiens, 3um materia, 4um forma: et tamen finis dignitate praestantior quia movet non motus ab alio priori, reliquae vero causae moventur ab ipso fine.

Obiis. Causa et effectus habent simul esse. Sed finis non exit existente suo effectu: quia non est vera causa. Rs. Dis. Mi. finis non exit sine esse reale, Con. Mi. non exit sine esse intentionale, et obtinuit ne Mi. Quia nacio

Dauo operam Theologiæ studiosis, quibus ambitionis nodus detrahatur, ne in conspectu Dei, et hominum superbi videantur. Ambitionis enim finis non est proximi, sed nostri proximi; quod Deus ita ordinavit, ut finis unius esset medium alterius. Et sic omnes fines ordinis proximi, quos intendimus, sunt bona honesta, et desiderii rectitudinem, quæ ad Deum tendens, quodammodo est medium. Cum autem finis

Nil cando p veram dependentiam, qd nē finis Conans, aliqd allicit cando ipsum motum voluntatis, qd nē finis, Nēans; Voluntas vō Dina trahitur p influxum alectionem absq; oī calitate et dependentia. 2ª pars antis Nēans q nil ē actualiter finis qd nō alliciat. Unde ad probem Nē Mā, quis en oīs finis sit bonum, n tm oīe bonum ē finis ut p se patet.

Obiis 2º prior ē actio illius p quam cognoscit ipsum finem quam sit motio, s calitas finis erga voluntatem, q l calitas finis nō ē, l nō consistit in illa motione. Rs Nē contiam, quis in illa actio illius prior sit quam motio, et calitas finis erga voluntatem, nō tamen ē prior quam motio finis erga ipsum illum, prius enim est, ut finis moveat illum ad sui consideratione quam ut illius illum consideret. Unde motio, s calitas finis semp absolute prior ē; quam actio, l motio efficientis. Instabis, q m aliquis movet consulendo, l iubendo, talis motio ptinet ad cam efficientem, q etiam motio finis ptinebit ad cam efficientem. Rs Nē contiam, Nā ratio ē q qui consulit roīs pponit, qq rem suadet, ideoq influit activē movendo p consilium, et sic, qui iubet, activē movet p imperium, finis vō sol obtive pponit suam bonitatem.

Obiis 3º etiam creaturæ nō hentes cognoīem, s res insensibiles operantur pp finem; et tamen cum nō heant notitiam, et cognoīem finis nō possunt ab eo allici et moveri: q calitas finis nō consistit in allectione s motione. Rs Dis cons, calitas finis in rebus cognoīs expertibus nō consistit in allectione, Con contiam, in rebus hentibus cognoīem Nē contiam q solæ creaturæ sensibiles, et utentes cognoīe a fine alliciuntur. At vō erāo insensibiles ut sol luna stellæ, elementa et alia similes, nō quidem p se tendunt in finem sed sol roē Dei, qui illarum operoīs ad aliquem finem direxit, ideoq optime potest negari maior ppositio superioris argūti.

Quaest. XXI, & XXII.

Utrum operatio causa agentis sit effectus finis: & utrum finis causet sm. de obiectivum, s. realiter existens.

Varia sunt operationes, quas agens potest exercere circa finem. 1.a simplex amor finis. 2.a desiderium assequendi finem. 3.a intentio comparandi finem per media accommodata. 4.a investigatio mediorum. 5.a iudicium de medijs. 6.a electio mediorum. 7.a applicatio, s. executio mediorum. 8.a adeptio finis. Quas modo est: Utrum hae omnes operationes sint effectus qui causentur a fine. Respondeo omnes illos actus vere, et proprie cari a fine. Ratio est quia omnes fiunt propter finem, qui in agente excitat amorem, desiderium, intentionem, et reliquos actus. Ex illis vero actibus, qui immediate versantur circa media, sunt magis proprie effectus finis. Principalis enim effectus finis est movere ad media eligenda. Tandem ipsa etiam bonitas, s. appetibilitas mediorum est effectus causatus a fine, ut fit in pharmaco, et venae incisione, quae ideo appetuntur, quia conducunt ad sanitatem recuperandam.

Rogabis 1.o Utrum finis sit suus effectus sm. suam existentiam obiectivam, quam habet in mente ipsius agentis, s. potius sit sm. existentiam veram, et realem, quam habet, s. habebit, ut rem adeo, in qualibet causa tria posse considerari: 1.um ipsa res materialis, quae causat. 2.um ratio formalis candi. 3.um conditio sine qua non potest causare. Ut in igne datur entitas materialis, virtus calefactiva, et approximatio ad materiam, quae est conditio sine qua non comburet.

Sic igr̃ dr̃ in ca finali id q̃d caꝺ in finẽ dr̃ q̃d finis malꝰ, ea ꝺr̃ no finis cand̃, d̃ illius ẽ ste uerum, d̃ reale, i. actualr̃ existẽs, l cognitum ut faciam, aliq̃ fore. Tandem ẽ ste obiectum d̃ apphendendo, sine qua nõ. Pr̃ 2ª ẽ gñ infirmus uenit ad medicum medicamentꝫ ut sanitatem recuperet, i. gñ amicus amicum iuste petit ad uidendum alium amicum tunc finis d̃ amans uidendus ẽ finis actꝰ tunc, qui mouens uoluntatem q̃d ẽ ꝺr̃ in actum ordinem d̃ q̃d ẽ illi obiectum, tanq̃ bonũ d̃ apphendibile, cõsq̃ q̃ hic infirmus affectꝰ uerum d̃ realr̃ sanitatem no ẽ sic obiectum d̃ apphendum.

Regula 2ª d̃ malum ꝓpriam mors d̃ no ẽ se ꝓprie affectꝰ tanq̃ finis. Dico ergo ꝺr̃ q̃d mors d̃ quidr̃ affectꝰ d̃ amari, no ẽ ꝓprie malum, nec d̃ sui aliqua rõe bonũ, ut dic in ca, qui moram, de iniuria ut aliq̃s pegiae calamitatꝫ. Sic damnatꝰ ꝺcr̃ mihi in inferni flammis qui nõ uelit no ẽ ste, ut ille sup̃ius ꝺcr̃. Tandem qui ꝓpter illum ꝺr̃ dolorem de rei peccatꝫ hẽt, uelit mortẽ no finis q̃d ꝺr̃ illum d̃ mentiendo esse. Sine ꝺr̃ etiam dic ut ꝺr̃ dixi ꝓpter affectꝰ tanq̃ finem. Dic exemplum in eo qui affectꝰ dignitatem iudicis d̃ babylonis ꝺcr̃ mihi, q̃d est aliud d̃ quam uelle dixi.

Dixi i. finis d̃ duplr̃ carãm. Sc̃ no d̃ ea q̃e ad exercitionem, in exercitione earum d̃ earum ꝓfirma q̃d d̃ ea q̃e ad intentionem, tenuit earum. Ste obiectum, dixi sic ste reale. Pr̃ Cuius earum finalem ste. 2ª q̃ mouet d̃ uidendo no ẽ eis sic ste intentionale d̃ obiectum sic dr̃ ste uerum d̃ reale apphendum ut ꝓte, ideo affectꝰ hẽt eis conditio sine qua nõ. Dixi tam motiua d̃ actus q̃ dic ab ste reale ut finis. Sed q̃ mutatis sic ste reale ẽ ꝺr̃ realem etiam. Sc̃ malum finis nec hẽt nec habet uerum realr̃ etiam, q̃ no ꝓprie earum sic ste reale. Pr̃ Dixi ma

Nihil eat, nec habeat realem existentiam, vel actualem, vel futuram, vel possibilem. Contra Ma-
nuel eat sine actuali existentia, nec Ma.

Obiectio 2.a relatio est ad effectum et relatio realis: sed relatio inter
finem et effectum non est realis, quia finis non est vera causa. Minor probatur quia relatio rea-
lis requirit extrema realiter existentia: sed antequam finis realiter existat
iam datur operatio, quae est illius effectus: quia inter illos non datur relatio realis.
Ds nec Ma, neque enim omnis causa habet relationem realem ad effectum, sed solum illam
habet quae dantur conditiones requisitae quarum praecipua est, ut extrema relationis
actualiter existant. Unde quia finis non actualiter existit, caret relatione reali
ad suum effectum, non tamen ideo desinit esse vera, et realis causa, quia ad rationem
causae satis est, ut ab illa pro se pendeat effectus.

In caput 8.um

Quaestio 1.a et 2.a

Utrum operetur propter aliquem finem.

Certum adeo est, nam non ponere aut casualiter, sed propter aliquem finem operari,
ut ille omnis rationis expers sit habendus, qui contrarium iudicaverit. Quid
enim naturalis rerum ordo et conservatio, quid animantium gerationes, quid her-
barum, ac florum productio, quid concors elementorum discordia, quid certa
et stabilis temporum varietas, quid denique haec artificiosa mundi
machina videntur testari, nisi finem ipsum, ad quem omnia naturae opera
dirigunt. Si enim quae humana opere fiunt, ut navis, domus,
vestis, ad aliquem finem ordinantur, quid de illis rebus dicendum
est, quae ab ipsa natura singuli artifice efficiuntur. Hanc quaestionem
lege apud C. Cicero miris Rhetoricae pigmentis, et lauta verbo-
rum supellectile locupletatam.

ri
arte

Obiis. Si nã pp finem ageret se erga hoiem largionem exhiberet, quam erga belluas. Sed has pilis, l. plumis, vestitas, dentibus, atq; unguibus obarmatas, pedum celeritate pernices, hoiem vero nudum, inermem, ac tardum indutum eijeci; ergo nõ operatur pp finem. Confr. quia fiunt pp finem, ordinate fiunt, et cum aliquo cõmodo et usu; sed in rerum nã multa dantur inordinata, ut hierãs calidagistas, frigida, terræ motus, lunæ ac solis eclipses, fluviorum eluciones. Dantur pterea multæ res inutiles, ac perniciosæ, ut vipera, aliæq; bestiæ venenatæ, herbæ noxiæ, et cæt. Ergo nil a Deo conditum fuisse, quod nõ sit pp aliquem finem. In primis enim liberalius cum hoie, quam cum belluis optime est, has in eius expertas illum vero rõis participem: has servas et tributarias illum dominum condidit nã. Dei in temporum varietas, planetarum defectus, fluviorum coluciones animantia venenata valde inserviunt, l. ad Dinam poam ostendendam, l. ad peccata hoium puniendã, l. ad ipsarum creãrum contemptum, et Dei creatoris amorem gerandum. Qui quid sunt fines præstantissimi.

Neq; nã unum tantum hẽt finem, sed varios et multiplices. Itaque res cõiis ad cõiem finem, partaris vero ad partarem dirigantur, hoiemq; leonem gignit, ad pam leonis tendit tanqm ad finem partarem: tendit vero ad conservationem suæ spei tanqm ad finem magis cõiem et vlem. Dixit pterea Arles, et oium Thiorum testimonio probatum est, hoiem esse finem totius corporeæ nãe, quia Deus oiem mundum pp hoiem creavit, et oia subjecit sub pedibus eius. Ipse vero hoium reliquas creaturis tendit in Deum tanqm in principium finem, ad quem, luti suum auctorem creata oia diriguntur.

Illud tand in hac quæstione servandum est, triplex esse genus creaturum operantium pp finem. 1 cum oium nobilissimum est creaturum rationalium, et intellectualium, quales sunt Angli, et hoies, qui operantur

Accens tm fiet deforme. Si tm monstrum comparetur eâ 1.a dicendum 2. Deum primario et per se illud intendere, nil enim rerum Dei proprie casualiter evenire. Volens Deus dari monstra in rerum natura ad maiorem huius mundi pulchritudinem dicitur en laeva et umbra addunt venustatem picturae et aeriam monstra magis comendant universi perfectionem.

Finis Libri 2 Physicorum.

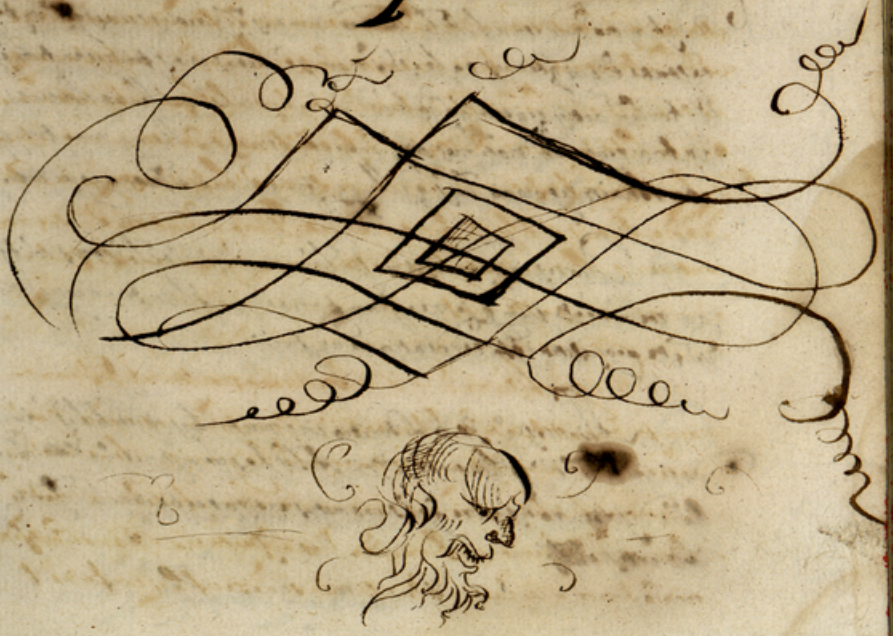

In librum 2um Phyorum:

Quæs 1a 2a capi 2i

Qd sit motus, et successio et continuitas sint de illius esse.

Difinitio tradita ab Arte ita hēt. Motus est actus cuius qd in potestate est qui qtenus tale est, s motus est actus entis pōi, ut in pōi est. Pr. parlam actuj reijcitur qd qd nō est actus, ut mō 1o p illa verba entis, in pōi reijciuntur motiones oīes momentaneæ tam illa qq tota pōe perfectio obtinetur, ut geraō hōis q illa qq pōi nondum perfecta acquiritur.

Quæres in quo consistat pfectis raō motus? Sic clo, motus tm pfectiam rem, nō esse frām p se nec frām poriter conflexu, seu acquisitione. Sed esse acquisitio ipsa tendentia ut ad frām.

Argues 1o. Sta difinitio cōit mutoibus spualibus, q poiūt dari in [illegible], et voluntate: et tm Artes has nō difinit: q Hæc: Ds hanc difinōem nō eis cōire, q nō sunt actus entis, ut ea particula illigitur, ibi entis natis.

Argor 2. Motiones qq continua abiectione frã deperduntur, ut imminutio quantitatis, remissio qualitatum sunt veri actus, et tm nõ sunt acquisitiones, sed abiectiones frarum, q̃ difficile motus nõ coit toti difficto. Rs 1. has mutoiis nõ definiri hoc loco, q̃ nõ sunt veri, et positivi actus, sed corruptivi. Rs 2. posse dici definiri, q̃ sunt acquisitiones negõ, et suo modo perfectiones.

Argor 3. Gerão et corruptio quæ sunt momentaneæ quodam motiones referuntur hoc loco ab Arte inter motus explar: q̃ nõ excludunt a difficile. Rs geroem duobus mõis posse sumi, uno mõ p sola frã subtilis inventione, q̃ momento p agitur. Altero mõ ut comprehendit alterationem antecedentem, et in hoc sensu refertur ab Arte inter motus explar, et nõ in primo.

In q̃ 2a quæritur V successio p̃tineat ad essiam quantitatis motus. Rei C. Casseri, et qdem ut in eo tm displicent, qd addunt, licet successio p negoem exiæ partim motus explicari soleat re tm vera eius raõ nõ consistat in negoe, sed in entitate positiva, qd videlicet una pars post aliam fluxu quodam sequitur displicet in quam q̃ ut dicitur ad præntum quantitatis in motu includitur illa negaõ essialis. Unde motus est compositum p aueris, et a præntio quantitatis exulat.

Quæritur 2o V continuitas p̃tineat ad essiam motus. Rs continuitatem quis indissolubili nexu motum comitetur nõ p̃tinere tm ad illius essiam, sed etiam p̃prietatem ab illo ortam esse.

Adde continuitatem motus includere negoem quæ solam edit supra continuitatem motionis instantaneæ, ac p̃inde esse qd compositum p aueris, nec esse unam speciem univocam ut C. Casserio.

In q̃ 3a quæritur 1o quo pacto motus distinguatur a suo trõ.

Ret C. C. distingui nō re, sed pāt tantum, nos uō cum nō admitta-
mus distōem a fieri, quae nō sit realis, aut modalis, nō aprobamus
hanc C. doām, sed dicimus p entitate positiua tantum sumatur
distingui a suis triis modalr, ut late dicetur ad prantiūm actionis.

Quaeritur 2.° Vtrum oīes actiones distinguantur re a mobili sm
subam considerato. Rs affrō Rq hi motus nō distinguuntur a fiis
p ipsos pducti, n modalr causa, pae uō realr differunt a subā mobili.

Quaeritur 3.° Vtrum motus oīes excepta latione distinguantur
re ipsa a mobili sm quantitatem considerato. Rs affrō q motus sunt
idest realr cum triis ad quos tendunt, hi uō a quante mobili re ipsa
differunt.

Excepit C. C. lationis inquit triis lationis est ubi qd a
quante mobili nō distinguitur, qd illegendum est de distōe reali, q pi
locatur de distōe modali falsa est C. C. doā ut ostendetur ad prantiūm
Vbi.

In caput 3.um quaeio 1.a et 2.a

In q 1.a quaeritur Vtrum actio transiens in agente, an in patiente sit.
Rs inhaerere in patiente. Rq actio est idem cum trō pducto, ut
calefactio a calore, sed cum ignis aquam calefacit calor recipitur in
aqua: g in eadem calefactio ipsa recipitur. Confirmatur q actio, quae inhae-
ret in agente nō est transiens, sed imanens.

Adde, quis effiis pālis dari nō poīt sine pāpoē nil ominus
rem ipsam in qua nō est extrinsecus dominare, et ita actio denoīat
agens. In q 2.a quaeritur Vtrum latio in mobili, an in corpore iacente
inhaereat. Rs inhaerere in ipso mobili: Rq triis lationis est Vbi, et
cum ipso identificatur, ubi autem est moīis rei ubicatae. Confirmatur

Nam latio angeli est quod spirituale, quod recipi nequit in corpore.

Incaput 4um, 5um, 6um, 7um et 8um.

Quaestio 1a

Possit ne curribus naturae dari in rebus infinitum an non.

Attendum est 1o infinitum, aut esse infinitum actu proprie cathegorematice, aut infinitum actu improprie: aut infinitum potestate; infinitum actu proprie est quod actu continet infinitas partes aequales universae non coincidentes inter se, sibi exientes, per partem aequales universae, et non communicantes inter se reiiciunt infinitae partes, quae dantur in qualibet magnitudine, quae aut non sunt aequales universae, aut sunt coincidentes inter se.

Infinitum actu improprie est id, quod continet actu infinitas partes quae tamen ordinem inter se non habent, ut 1a, 2a, et 3a, et sic deinceps, atque ad constitutionem unius rei finitae pertinent, ut infinita multitudo punctorum in linea. Infinitum potestate est triplex, nempe infinitum successive, divisione, adiectione. his positis

Sit 1a Conclusio, non potest curribus naturae dari infinitum actu proprie sive cathegorematice. Probatur 1o quia omne corpus physicum naturaliter moveri potest, scilicet motu recto, scilicet in orbem. Corpus non infinitum neque motu recto potest moveri cum iam omnem locum occuparet. Neque in orbem, quia cum lineae a centro in infinitum porrectae inter se quae infinite distarent deveniente una ad locum alterius, posset infinita distantia finito tempore praecurri, quod dici nequit. Probatur 2o in primis in scilicet, quia cum sit creata, et aliunde habeat esse participatum terminatur intrinseco

Limite sui esse, neq; habet infinitam essentiam. Deinde in qualibet qualitate, et subiecta affectione, quia cum affectiones reant essentiae, quae in qualibet erit finita est, non possunt ipsae infinitatae esse.

2a Ratio infinitum actu impropriè dabitur in rerum natura. Haec ratio est tantum probabilis, quia probabile est dari in lineae multitudinem punctorum, quae infinitae pars proportionalis lineae copulentur.

3a Ratio infinitum successione non datur in rerum natura, daretur tamen si motus et tempus ab aeterno existerent.

4a Ratio infinitum divisione et adiectione potest ut cumque in rebus naturaliter dari. Et quia magnitudo est divisibilis in partes infinitas, quae dum magnitudines secant numerum augent, atque ita potest sit, et magnitudo sine exitu dividi, et numerus sine termino augeri. Dicimus istius modi infinitum ut cumque dari potest, quia ~~[illegible]~~ tenus tantum existimandum est magnitudinem in infinitum dividi posse, quatenus ei sine sedum taxat, et macho more spectatae non repugnat infinitè dispertiri, simpliciter tamen infinitum dividi nequit.

Ad 1o. Quamvis in quantitate unius palmi dentur infinitae lineae non dici dari infinitum actu proprie, quia non sunt plura entia seu plura indiva, et unum quod finitum componunt, relatio etiam aequalitatis inter eas lineas non sunt reales, sed rationis, cum non sint inter extrema, quae sunt actu plura.

Ad 2o. Quoniam luminosum per spatium unius horae magis ac magis accedit ad corpus oppositum, in quo lucem intendit, non illam intendere in quolibet instanti illius horae, quia illa instantia non transeunt immediate, sed post 1um, deinde 3um, sicque deinceps, sed post quod

Tibet sequant immẽ infinita instantia ſ̃ mentia ad tempus
ſ̃ ſtem finitum. Deiũ luminoſum nõ attendit ſ̃ priꝰ in instans
ſ̃ mentis nõ dat in instans, ſ̃ in sphæra unde gradus ſ̃ ſpue-
tes nõ erant infiniti.

Ad 3. Lices humana nõ infinitos ſ̃ bellua rum ſ̃ ſ̃
ſ̃ ſtit a deo ſ̃ ſ̃ ligniõe ſ̃ ſ̃ nõ ſ̃ ſ̃ here infinitam
ſ̃ ſtiõnem actꝰ ꝙ nõ ſ̃ ea ens ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ quare unam unę gradꝰ
aliam alio actꝰ ens infinitos infinitꝰ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃
ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃ ſ̃

um

2 argum est, Deus hēt ideam magnitudinis infinitæ, q̄ pōt illam pducere. Rs omni magnitudinem certam cuius Deus ideam hēt, et infinitam. Hoc tm̄ nō tollit quominus Deus possit semp̄ qualibet maiorem pducere, cuius etiam ideam hēt.

um

3 argum. Si Deus agerēt neē nāe pduceret infinitum, q̄ idem nunc, sive lit pducet. Rs Deum tunc nō pducturum infinitum, q̄ nō hēret virtutem infinitam, ut ex tali mō imperfecto agendi &c.

um

4 argum. In continuo sunt infinitæ pēs proportionales, sed Deus pōt eas oēs separatim concerteare, q̄ et infinitum actu efficere. Rs hē mi sequeretur eīm contradictio, pēs nam quæ p actu divisione manerent, sit et nō dividuæ et dividuæ essent.

um

5 argum. In quolibet momento horæ pōt Deus creare unum Angelum igr cum in fine horæ transactæ fuerint infinita momenta, creati erunt a Deo infiniti Angeli. Rs in quolibet instanti horæ sigilatim sumpto posse Deum creare unum Angelum, nō tm̄ in oībus momentis collectivē acceptis.

um

6 argum. Si Deus pducat hoc puncto temporis q̄ multa in eo pōt efficere nec pducet infinitum, q̄ pōt dari. Rs quem cunq̄ numerum Deus pduceret, fore certum et finitum, q̄ infinitum pōt, sed syncategorematicum, cum nō sit qd certum, id nō tot quin plura pōt nō sm̄ se totum ad actum pduci, iam tm̄ desineret esse incertum, et indeterminatum.

2a

2 mā, et probabilior negat posse dari infinitum actu etiam divinā virtute. Tum argumentum est, q̄ si Deus pduceret

infinitos Angelos. Vj illis pducetis exhausta fuisset Divina Omnipotentia, et aut iam nec unum Angelum posset pducere, quod absurdum est. Rs nec sequelam, quamvis non multitudine infinita pducta, poterit Deus semper in eodem genere absque non aliam pducere, aut priorem augere: nec tamen sequeretur priorem illam non fuisse infinitam, potest namque multitudini infinito additio et detractio fieri absque amitione infinitudinis.

Vm

Argum. contradictione implicat totum exaequari parti, cum omne totum sit maius sua parte: sed in multitudine infinita tot essent binarij, quotque ternarij, cum utrique sint infiniti, quo non potest infinitum dari: Rs in non infinito binarios comparatos quaternarios nec plures esse, nec pauciores, nec aequales, inaequales sunt, quia huiusmodi attributa finitis dumtaxat numeris coiunt. Unde, et effatum illud, omne totum est maius sua parte, non in non infinito, sed finitis tantum locum habet.

Vm

Argum. Si daretur corpus infinitum posset moveri quia est ens naturale, non posset moveri quia est infinitum: sed potest moveri, et non posset moveri involvit contradictionem, quod non potest dari. Rs non esse absurdum concedere corpus infinitum posse et non posse moveri: non quidem eodem modo spectatum, sic non implicatio foret: sed diversa ratione.

Vm

Argum. Creat Deus infinitos homines, quorum singuli habeant singulos aureos dumtaxat: his creatis sequitur unumquemque nullo excepto posse ex illorum aureorum non decem sibi aureos vendicare, quod omnino repugnat. Rs concedendo sequelam, ea est non infinitis lex, et Nam.

Quaestio 3ª

Utrum quamcumque speciem possit alia perfectior a Deo in infinitum creari?

Sit Clo. nullam esse speciem, quam Deus non possit aliam nobiliorem efficere, et universim nihil esse in rebus creatis ita quantitate amplum, s. gratia intensum, s. specifica dignitate excelens, quo non possit Deus infinite progrediendo aliud maius perfectius producere. Pro qua haec progressio infinita syncategorematice nullam involuit repugnantiam, nec ex parte divinae omnipotentiae quae est infinita, nec ex parte effectus, et esto negetur posse a Deo infinitum creari, non tamen eiusmodi incrementa veniendum erit ad aliquam creatam actu infinitam, sed quaecumque designabitur circumscripta, ac limitata erit.

Adde universitatem sperarum, quae creari possunt, distare a Deo, ut quod simpliciter infinitum, ut infinitum tantum sit quod, seu syncategorematice.

Quaestio 4ª

Utrum quodlibet infinitum a Deo cognoscatur?

Sit 1ª Clo. Deus quodlibet infinitum comprehendit, et si nullum successive possit cognoscere. Pro qua divinis illius habet infinitam vim ad cognoscendum et id in quo res concipit, nempe ipsius essentiae infinitum quod in repraesentando cognoscit igitur infinita. Confirmatur quia Deus

Deus perfectissime comprehendit suam Omnipotentiam, sed per eam potest non tot quin plura effuere, atque alio infinitum syneatae gorematice quo infinitum cognit.

2.a Cl. Deus non est intelligit infinita cognoscere simplicis intelligentiae quae concipit res sine se, sed etiam notitia intuitiva, qua eas sub esse existentiae comprehendit. Probatur quia Deus intuetur cogitationes Angelorum et alium rationem quae in infinitum multiplicandae sunt.

Quaestio 5.a et 6.a

Utrum Creatus possit cognoscere infinita?

1.a Cl. non potest illius creatus naturali sua virtute percipere infinita, sed sit successive tempore finito. Probatur quia infinitum excedit proportionem potentiae finitae, omnis autem res creata sciens essentiam et ita potentiam finitam habet.

2.a Cl. Illius creatus divina opere adiutus potest in verbo cognoscere sit infinita. Probatur quia inter potentiam cognoscentem et rem cognitam non requiritur proportio Matha, ita ut sit perfectio, aut nisi rei cognitae infinite augeatur, crescere etiam infinite debeat potentiae cognoscentis perfectio: sufficit enim proportio quam vocant Accommodationis, id est, ut potentia intelligendi ultra motum suae naturae a Deo elevetur, ac divino lumine perfundatur, ut ad infinita percipienda habilis fiat.

3.a Cl. probabile est potentiam illum creatum divina opere excitari ad cognoscenda sit, et distinctae aliqua infinita in se ipsis, et divinam essentiam, ut infinita puncta, quae sunt in linea, et infinitos gradus candoris, si a Deo perducerentur. Probatur quia in huius modi cognoscere nulla cernitur implicatio.

UNIVERSIDADE LIVRARIA DA

Et Ad 2um nullus illius etiam Divina opera adiutus valet infinita finito tempore successive cognoscere. Et quia alioquin sequeretur infinitum incipiendo pertransiri quod fieri posset negat Aristoteles.

Adde, licet cognitio infinitarum rerum aequetur infinitis illectionibus, quoad extensionem obiecti, non tamen aequari quoad intentionem, ac proinde non esse infinitam.

IN LIBRVM 4um CAPVT 5o

Quaestio 1a, 2a et 3a.

DE LOCO

Quaeritur 1o quid sit locus? Respondeo esse ipsam superficiem. Unde Ab Aristotele definitur locus est extremus seu finis corporis continentis immobilis 1us. Et quamvis aliqui dixerint locum esse spatium quod a corpore occupatur, quod non est quod reale, sed quod imaginarium; hic pro superficie tantum sumitur.

Quaeritur 2o, quo facto locus dicatur immobilis? Respondeo dici immobilem sumptum pro superficie imaginaria, tam pro alia superficie reali non est immobilis, movetur non saltem ex accidenti ad motum corporis cui inhaeret.

Adde Corpus si amota quantitate divinitus in eodem

Sicut conservet, mansurum in loco non qualem Aristoteles definit, sed quo ad eum revocari debeat: adhuc non circumfusum erit ambientis superficie non ita tamen ut inter ea sit mutuus contactus, quem Aristotelicus locus requirit.

Adde etiam neque Angelum neque Corpus Christi in Eucharistia esse in eo loco ab Aristotele definito, quia non existunt circumscriptiones, id est in superficie, quae corpori contento adequetur, ita videlicet, ut quaelibet eius pars parti corpori contenti, tota toti corpori reddat.

Quaeritur 3° Supremum Coelum in loco sit. Respondeo ex parte inferiori esse in loco rationis proximi orbis quem cava superficie tangit: ex parte vero superiori, non esse in loco per se, sed patiens rationis proximi. Quod non sit in loco per se, respondeo quia nullo alio corpore ex capite superiori ambitur. Dicitur tamen esse in loco rationis proximi, quia partes quae constat videlicet inter se continuatae sint, tamen unaquaeque in altera sibi coherente ut in loco inest.

Quaeritur 4° Singula elementa in mundi universitate proprium sibi locum vendicent. Respondeo ipsi Terra non quia inter elementa infimae dignitatis est, in infima universi regione succedit. hanc affusa est aquas, aquam aer eminet ob incitam subtilitatem, tandem ignis omnium elementorum praefectissimus.

Obies elementum ignis si esset eo loco luceret et a nobis videretur nocturno tempore: deinde haberet ibi pabulum quo aleretur: sed neutrum datur, quia ibi non est. Respondeo ignem in sua aetherea non lucere neque a nobis conspici, quod nimis rarus ac tenuis sit. Deinde non egere pabulo quia apud nos si deficiente

Babulo extinguitur, est pp. ingruentem hinc inde contrariorum incursum: in sua uero regione non ita contrarius impetitur, et ob suam etiam magnitudinem pertinatius resistit.

Quaestio 7.ª

Poterit ne duo corpora sit esse in eodem loco.

Sit 1.ª cl.o. natr. non poterit duo corpora esse sit in eodem loco. P. experientia constat non corpora oia se se mutuo expellere, neque unum n. altero accedente alterius locum subire.

2.ª Cl.o adeo certum poe dina uirtute duo corpora esse sit in eodem loco, ut de hac Christiano pho dubitare non liceat, cum sacra nos doceant oracula Christum illeso utero uirginis matris natum, clauso sepulchro surrexisse ad discipulos obseratis ianuis ingressum, et denique dum ad patrem accendit Caelestia corpora penetrasse.

Quaeres quam uirtus Dina praestat, quod exhibeat subtrahat ue, cum duo corpora eodem in loco? Sed de hac relate dicendum est ad praesentiam quantitatis.

Quaestio 8.ª

Videm corpus sit in duobus locis sit Dina uirtute esse queat.

Sna affatica est. Pro quo maius et probabilius unum et idem corpus Christi sit sit in Cœlo et in Sacra Eucha quod est in Cœlo alio quo in loco et subrum: sed ut fides docet poe Divina virtute fieri, ipsa fit, quod et posterius effici poterit.

Rogabis vero corpori duobus in locis ita constituto ad utrobique accidentia coire debent. Pro 1° accidentia quae ordinem habent ad locum et ad ubi, sed sine cum eo, ut iacere, stare, moveri, quiescere, percuti, caeteraque id genus non oportere, ut corpori utrobique accidat. Pro 2° caetera accidentia utrobique ei coire poe cum Divina virtute, novaque miraculo in uno loco coire, et non in alio, sed de hac quaestione latius discrendum est ad praesentem ubi.

IN CAPVT 6um

Quaestio 1a, 2a, et 3a

VDeor uacuum in nã an pōnt dari uirtute diuina aut Angelicã

Sit 1a Cœlo in rerum nã non dari uacuum, hoc Cœlo praeterquam quod fieat experientia. Pro 1° quia constat ingenitum esse rebus omnibus se se tuendi ac conservandi appetitum idcirco uniuntur maxime, ut melius conserventur: sed uacuum disposuit illam rerum conservativam unionem, impeditque ne sublunaris mundus hauriat dilapsam a Cœlo vim, cum fieri nequeat, ut

p. inanem instrumentum vis illa trajiciatur, quod non vacuum aborret.

Rogabis quae vi quaque medijs utatur natura ad declinandum vacuum. Respondeo frequenter uti ad id coi quodam vi motrici, quae ad hoc munus omnibus corporibus sublunaribus (praeter peculiares suas virtutes quae propria loca petunt) videtur attributa cuius impulsu ad omnem loci diuturnam cum opus est, rapiuntur, interdum assistit operam alteratricium qualitatum, quae corpus rarefaciunt, et in ampliorem mollem fundunt, non nunquam magno impetu vasa frangit. Hac non raro pro negam quandam assistentiam vacuo repugnat, cum latera folium compressa, clauso orificio develli non sinit.

Obsistentia

2a Clo. Vacuum intra quaevis corpora Divinitus dari potest. Respondeo quod potest Deus totum ignis elementum in nihilum redigere, et alijs corporibus, quae ad eius corpus replendum conflexura sunt coiem opem ad motam denegare, et ita vacuum efficere.

3a Clo. Virtus Angelica non potest vacuum in natura inducere. Respondeo 1o quod dari vacuum est contra ordinem cursumque totius naturae corporeae, quem immutare hijs tantum potest, quae non conditor, et ordinator est. Respondeo 2o quod resistentia, qua res per se vacuo repugnant non cadit super aliquam mensuram certam, quae proinde a maiori virtute finita vinci queat: id est eiusmodi a virtute quidem infinita superari potest, non tamen ab ulla minori, quod in multis alijs adnimadvertere est, ut in resistentia quae Coelum repugnat divisioni, et in vacuo ignis ita exiguus, ut pies quae maneant secari nequeat, etiam quod quod corpus penetrationi resistit.

Quaio 4.a et 5.a

Et in vacuo corpus moveri poit, et an in instanti, et tempore?

1.a Cl.o Corpora in vacuo tum ab externo motore, tum a seipsis moveri possunt. Et q.a nulla raõ est, cur Angelus in vacuo iaculum intorquere nõ poit. Dein q.a si tota sublunaris mundi pliga vacua esset, et in eius medio ignis a Deo crearet, nil impediret quominus in suum natum locum primane accendere.

Concedimus tn in eo vacuo, qd oies locorum dtias confunderet, quale vacuum poret, si neq. Colum, neq. sublunaria corpora extarent, cum nulla maior esset raõ, cur elementa in hanc potius, q. illam pem vergeret oieni eorum motionem cessaturam.

2.a Cl.o motus q. fieret in vacuo, nõ fieret in instanti, sd in tempore. Et q.a successio motus nõ sol. pvenit ex medio q. tenus plenum est, sd etiam pvt inter capedinem, et ~~[illegible]~~ extremorum cohibet: sd ~~[illegible]~~ dibtiam hac distantia manet in spatio vacuo: q. roe illius adhuc motus in vacuo tempus consumet.

IN CAPVT 14.

Quaio 1.a 2.a et 3.a

Vt corpus recte difiniatr, an a mortu distingatr.

Definitio temporis ita dat. Tempus est nūs motus sm̄ prius et posterius. Particula (nūs) sumitur pro eo nō, q̄ rebus ē concretus, id est pro nō partium motus, seu pro ppribus motus numeratis.

Particula (motus) ut explicet adte, tempus bifariam usurpari: uno mō pūt est nūs, seu mensura motus sumē aequabilis ac primi, qualis conversio primi mobilis, altero q̄ tenus est mensura cuiusq̄ motus, et in qualibet re actu motum subeunte incidit. Juxta priorem illam notionem, tempus unum tantum est, sicut et unum 1um mobile. Juxta posteriorem, tot sunt tempora, quot motus. Juxta priorem tempus est mensura ppria et interna motus primi mobilis, sitq̄ iōis et externa aliorum oicini motuum: juxta posteriorem tempus p se est mensura dumtaxat motus cui inest.

Adte tm̄ praeter hoc tempus single dari aliud, unumquoq̄ in essendo et vle in mensurando nempe tempus imaginarium q̄ illo ē antiquus aequabilis, et vlis, nō est tm̄ aliq̄ reale. Ita q̄ clarius definietur tempus. Tempus est pūs motus numeratae pūt durare, quarum aliae labuntur prius, aliae posterius.

Rogabis 1o. Et tempus existat p instia. Pūs tempus absolute, et simpliciter nō p instia sed p suas pūs successivas actu existere. Quamvis aliquo mō dici queat, existere etiam p instia. Pro 1a pars, q̄ momentum q̄ libet est insectibile, ac totum sit, sibi ipsius exia, tempus autem est individuum, ac successivum, itemq̄ exia illius. 2a pars Pro q̄ instia sint quasi pūs partis temporis consentaneum est, ut dum illae exiunt, dicatur prora tempus exire.

Rogabis 2o. Quo pacto tempus a motu distinguatur.

Cursus docet distingui nō realiter, sed ex nā rei. Melius tm̄ docet Suā-
dis 5.° sectio, nō 1.° distingui sol virtute. Cum fis positiua temporis,
et fis motus sint eadem.

Rogabis 3.° Vt propter tempus aliae aliarum rerum du-
ris constituendae sint. Respondeo: Nam sicut tempus est mensura
motus, ita mutata esse mensurantur instantibus: Deus mensuratur
aeternitate: Angeli, et aeternitates, et illarum poenae mensurantur aeuo,
visio Beata, dilectio Beati, et lumen gloriae mensurantur aeter-
nitate participata: Substantiae sublunares, ex accidenti mensurantur
tempore, si sumantur quo ad suum esse dumtaxat, mensurantur nō aeui.
Vide in Logica ad praesentem duorum.

Adde praeter instantiam temporis dd alia, quae instantia nā
dici consueuerunt, quae nil aliud sunt, quam antegressiones quaedam quae-
quae utcumque rei, seu motui eae habent, alijs supponuntur, effectus suos,
seu quasi effectus praeeunt, quamuis oia sint in eodem puncto indiui-
sibili temporis dd incipiant, aut coiant: quo facto contingit
in unum id quod temporis instans includi multa nā instia.

IN LIBRVM S.um

Queio 1.a capitis

Vtne mortus in tribus tantum categorijs p seuersetur an non

Duae requiruntur, et sufficiunt contradictiones, ut aliquid per se motum
terminet: 1.a est, ut habeat contrarium, quod semper supponatur exire
in re motum subeunte, ita dicta, ut adeptio eius, ad quod per se motus

Q̃ sperie nẽ ꝓt̃, ut unus mortis ꝑt̃ a duobꝫ ꝑt̃ distinctis, ꝫ
unus de contrarijs unitorum essentiã.

Quæres 1. Vtrũ sit in quæstione remissio in gratia sine
mortis peccati. Et nõ de mortalibꝫ postea, de quibꝫ nullũ habꝫ
dubium nõ esse quin sint in gratia. Et arguẽt quod mortalia dentur
sine remissione ꝑt̃ gratiæ. Nã qui habet mortale debet ꝓhiberi
ab omnino existentibꝫ in gratia. Et ꝫ ex decretis & Patrũ ad tabꝫ mortis.
Et manifestius de Apostolo in ea remissione quæ adꝫ ad nõ gratiã
gratiæ remittit, ut cum adꝫ sede ad rationem fidei reducens
eãdem prorsus calorem habeãt, ea nõ remissio ipsis negrada dãt,
quare effectus remissionis eius nõ est minor qualitas sed nõ gratiæ
ꝫ ex ꝑt̃, ut audiuit ꝓcedit altera remissionis manet aliqd forma
ꝫ in toto, nec in ꝓportione exemplo.

Quæres 2. Quarũ mortis ad gratiã ꝫ venies ad eas in quos
ꝓcedunt ꝓpõ sortiãtur. Et tot sunt mortis ad gratiã ꝑt̃ distinctæ, quot
sunt ꝑt̃ ipsius ꝫ ipsa mortis equiꝫ gratiæ. Sine collegis enim
gratiæ medijs Dꝫ conferens eorũ aut auferendo ꝑt̃ differunt ab eorum
Dꝫ a calore negro ad albũ etiam mortis, ꝫ pendunt ad hos gratiæ medias
differentiæ. Dꝫ acquisito cuilibet caloris modꝫ si sortiãtur ꝑt̃ eius
gratiæ ad aliquam ꝑt̃ mortis distantiã ab Dꝫ ea remissiones compa-
rantꝫ ꝫ illam ea remissionis acquisitas ꝓportiõe, ꝫ nõ adhuc ꝑt̃
gratiam retinebis, ea mortis alias ꝑt̃ gratiæ distinctus.

Quæres 3. Quonam nõ actiones á rei in quos ferunt ꝑt̃
excitant, ꝫ a quibus actiones nõ distinguuntur mortis ꝑt̃ gratiæ
realis, nõ realis. Si de ꝓpria dispositione ꝑt̃ gratiæ loquamur. Dꝫ
calefactio, ꝫ ignis de ipso calefit, ꝫ ab alio igne distinguat ꝑt̃ ab eo, ꝫ

Aq calefit, et tm illa est naturalis, et violenta. 2a Co lationes accipiunt speciem a terminis ad quos mater sumptus.

Asserit C. quod latio dividatur in duas species infimas, scilicet in eam quae ad ubi definitivum, et in eam quae ad ubi circumscriptivum tendit: Pro quo ubi definitivum, et ubi circumscriptivum sunt duae species infimae. Et quidem de ubi circumscriptivo recte docet C. de definitivo falso, ut videre est in Longica ad praesentem ubi. Quare latio, quae tendit ad ubi definitivum, non erit species infima, sed subalterna.

Quaeres 4o. Et ad unitatem numeralem motus exigatur, supposita unitas numeralis rei motae, temporis, et formae, quae motu acquiritur? Pars ad unitatem numeralem motus requiri illa tria, ita ut si, scilicet mobilia diversa sint, scilicet formae quae acquiruntur, varietur, scilicet post inchoationem motus ulla quietis mora intercedat, non iam idem non motus maneat.

IN LIBRVM 6um CAPVT 1um et 2um

Questio 1a et 2a

Vindiuisibilia sintentia posetiua et realia in continuo an non?

Sit Clo. indivisibilia positiva et realia dantur actio non in fine continui tantum, sed etiam in medio. R. 1° quia indivisibilia non solum ad terminandum continuum, sed etiam, ac multo magis ad eius partes copulandas, necessaria sunt siquidem continuum dicitur id, cuius partes communiter copulantur.

R. 2° quia non potest dari actio uniformiter difformis, nisi dentur indivisibilia realiter in continuo existentia, quae qualitates excipiantur, dando igitur sunt. Antecedens R. quia cum vero lucidum corpus aerem illuminat, si lux certo gradu intensa non recipit in aliqua parte indivisibili aeris, iam ea pars secari poterit in duas aequales portiones, quarum utraque aequalem lucis intentionem habeat, quod repugnat actioni uniformiter difformi.

R. 3° quia globus seu corpus perfecte sphericum tangit perfecte planum in puncto: dantur igitur puncta in continuo. Antecedens demonstratur a Mathematicis, quia si globus non indivisibili, sed in corpore ipsum planum contingeret cum planum non nisi plano adequetur, iam globus non haberet figuram perfecte sphericam, sed planam, quod globi non repugnat. Adde 1° cum linea aliqua secatur, resultare in extremitatibus duo puncta, perireque illum punctum, quod utramque partem invicem iungebat.

Adde 2° probabilius esse dari indivisibilia substantialia, in quibus indivisibilia quantitatis, ut in subiecto adequato, et opportunato sint. quamvis C. talia indivisibilia substantialia neget, dicatque indivisibilia quantitatis recipi in substantia, merito corpores partes fatales sunt.

Quaeres vero continuum ex solis indivisibilibus coalescat, an non? R. non coalescere ex solis indivisibilibus, sed etiam ex partibus divisibilibus. R. quia ex solis indivisibilibus conti

Continuum, ac divisibile stare nequit.

Sin caput 3um quaero 1a

Utrum mutatum est, et 1a pars motus annon?

Pro explicatione controversiae sciendum est, mutatum esse, si proprie sumatur signare etiam subiectum in tali statu formae quae acquiritur, ut cum praegressa fuerit aliqua pars motus, eo cuius subiectum mutatum esse prohibeatur: quo fit ut ea dumtaxat indivisibilia, quae tres motus utrinque inter se mutuo cohaerent, et quae totum motum claudunt, proprie mutata esse censenda sint. Hoc posito.

1a Clo sit. Motus versus initium non habet 1um mutatum esse: ex hoc vero finis plerumque habet interdum non habet 1a Clo pars liquet ex ipsa difficultate mutati esse. 2a suadetur, quia plerumque mobile in fine motus adhuc viget, id quod non perseveraret: atque ita in eo temporis momento, quo moveri desit ultimo mutatum esse dr. 3 Ph. quia non nunquam mobile in eo momento, quod deberet ultimo mutatum esse occidit, atque ita non terminatur in eo motus initio.

2a Clo. In motu nec datur 1a pars versus initium, nec ultima versus finem, quia data quolibet fine versus initium non potest in ea assignari alia minor, quae ante illam fuerit: et data alia versus finem non queat in ea similiter designari alia minor, quae ulterior sit. Haec Clo perspicua est, cum quaelibet pars motus sit continua, et quodlibet continuum infinite secari possit, nec dividendo absolvatur.

Caput 6um quaero 1a

Utrum aliquid in instanti moveri possit an non?

Sit Clo nullum motum in instanti posse fieri. Pr. 1. motus cum sit actus entis in potentia, ut in potentia est continuus, habetque prius, et posterius, et ex sua natura successionem vendicat: atque successio non potest dari in instanti, ergo neque motus. Pr. 2. mutatum est: nec 1. mensuratur instanti: nec potest mensurari tempore: ergo motus nec 1. mensurabitur tempore. Ergo motus nec poterit instanti mensurari, atque adeo nec in instanti est.

Alii quidem rationis concludunt non solum non posse facultate naturae, sed nec divina virtute motum in instanti dari: cum nec motus essentia absque successione, nec successio absque mora esse possit.

Hinc colliges 1. neque corpora gloriosa, neque immateriales substantias moveri in instanti. Sol vero si totum Atmosphaeram momento illustrat, non est sol, quod lux contra eum non habeat, sed quia ita effunditur, ut non eadem lucis portio ab una parte ad aliam transiat, sicuti accedit rei loco mutanti.

Colliges 2. In opinione, quae concedit posse a Deo affici infinitum, utrum proprium concedendum est posse a Deo produci infinitum applicari: ratio est, quia sequeretur implicatio, accommodaretur non ad motum, et non ad motum, quia est vis motiva non ad motum, quia moveret mobile in instanti, quod repugnat, et est contra essentiam motus.

Caput 10. Quaestio 1.a

Utrum indivisibile per se moveri possit?

1.a Clo. Certum est posse indivisibile ex accidente, seu ad motum continui, in quo est, moveri. De hac Clo. nullus dubitare.

Ad 2.um indivisibile non potest per se moveri: id est, puncta, lineae, et superficies, si a separata cohaerent, per se lationem subire non possunt. Prorsus quemadmodum per se, ac rationem sui sup. tota aliqua magnitudine vieri, nihil aliud est, quam per se, ac rationem sui singulis ipsius partibus successive adequari, commensurari vel: sed indivisibile non potest exaequari non indivisibili, ergo indivisibile non potest continuo mota vieri.

Ad 3.um Probabile est posse divina virtute indivisibile continuo posse moveri. Per quam implicatio nulla contradictionis videtur esse, ut Deus puncto indivisibilitatem quandam virtualem conferat aemulam eius, quae substantiae materiae expertes vendicant, ita nemirum, ut quemadmodum Angelus, v.g. et si impartibilis sit, spatio tamen dividuo coexistit, ita punctus, licet in se partibus careat, nihilominus lineae reiicit.

Si quaeras per quid Deus poneret punctum indivisibile in spatio extenso, Dico quod id efficeret per ubi definitivum corporeum supernaturale, ut concedit Logica ad praesentem Vbi.

In Librum 7.um Caputium

Quaerio unica

Vomne quod movetur ab alio moveatur.

Disquirimus nam aliquid a se ipso ex accidenti moveri potest: constat non posse quidquam nimantium praeter motum quem ipsae eodem pariter egitantur. Neque in quem vocamus Vbi id, quod movet ab eo

a

3. Ad 3. Cum poss. imales ut illus, et voluntas suas dicunt actiones, non id re et quod agit, et quod recipit. Et quia actus illigenti praedicatur ab illo, et spe recipitur vero in illo per se ac nude sumpto. At illus absque spe distinguitur a se ipso cum spe: praeterea actus violenti efficitur a notitia et a voluntate, recipitur vero in solo vale. Supponit hac probatio notitiam illus concurrere effective ad actus violentos, quod an verum sit alibi dicitur.

Excipit C. actum illus quo Angelus se suamque substantiam illigit, quia cum efficiatur ab illa et substantia angeli concurrente per suum spe in illa recipitur, ut quoniam substantia, ut quod.

Obiis 1. Multae qualitates se ipsas intendunt, ut calor ventriculi hyeme et radij solares cum per reflexionem in te recipiant: quia id a se ipso alteratur, atque adeo non omne quod alterationis motum subit, ab illo alteratur. Et nullam qualitatem per se, sed motu directo a se ipsa poss. intendi: aliquo id rei eiusdem per se in actu, et potestate foret.

Quaeres quaeram vi aqua calida semotis impedimentis nativam frigiditatem recuperet. Et aquam proprie revocari ad nativum frigus a sua fio substantiali. Sed dicendum est de caeteris rebus naturalibus, cum qualitas consentanea sua sua, quas ingruente contrariorum vi amiserat per se recuperat.

Obiis 2. Cor movetur motu loquali, sed non poss. moveri ab alio, cum omnis mutationis fons, ac principium sit quod etiam motu ad locum poss. aliquid a se ipso moveri. Et cor ab anima ipsa moveri interventu qualitatis motrices, quae in ipso inhaeret.

In caput 2um, quaestio 1a.

Utrum quod 1o movet, sit et oporteat cum eo, quod movetur.

Excitatur controversia de eo, quod ut efficiens, sive corporea, sive non corporea rei motum edidit: non autem de eo, quod ut finis movet, palam est, non oportere finem attiguum, aut praesentem esse rei, quae movetur. Est autem sensus, ut id quod 1o, idest absque alio agente inter media movet, proximum esse debeat ei, quod movetur.

Sit Clo Vae et Aristotelicae sententiae, nihil omnino posse in rem distantem 1o agere. Probatur 1o quia si quidpiam in rem distantem immediate operari posset, nulla ratio esset, cur unicuique agenti certa virtutis sphaera praescripta esset: a philosophis diceretur, cur non posset agens in quancumque distantiam actionem fundere, si ei non nec 1o decurrendum sit medium, in quo vim suam impendat, paulatimque debilitet. Probatur 2o quia haec praecipua videtur esse ratio, cur natura tantopere vacuum horreat.

Obies 1o. Multa sunt in natura rerum, quae absque medio actionem transmittunt in rem distantem: igitur non omne quod 1o movet coniunctum est ei, quod movetur. Assumptum probatur multis exemplis: nam magnes trahit ad se dissitum ferrum. Fascinantes solo oculorum conicetu nocent. Hechenicis piscis praetereuntem navem detinet, ac remoratur, unde et remora nomen accipit. Basiliscus visu, et cybilo; catoblepas etiam intuitu usque ad mille passus hominem interimit. Lupi conspectus raucedinem inducit. Torpedo manum eius, qui se arundine, sive reti attige=

Attigeret, stupefacit.

Rs magnetem nō 1° agere in remotum, nec ab eo immediate ferrum trahi, sed coiciēta corpori medio attrahente qlitate. Nec refert, qd aerem, lignum, alia ue corpora nō etiam ad se aliceat: nam cum aliqd in rem a se distantem p medium agit, nō opus est: ut qlitas cuius interuenta operatur eosdem effectus in corporibus inter ieiectis indeterminatim eddat, sed p p subtrariū, et conditione. Qd cum alijs exemplis conspicuum est: cum in luce, q sublunaria corpora calefacit, nō autem Celestia in qi recipitur. Idem rendum est ad alia exempla agere, inter medijs qlibus, quas ex se fundunt p corpora inter media.

Rogabis, qd cōsit cur acus magnetis a tritu extensa, et a temperata septentrioni se se obuertat? Rs hosce mirabiles effectus solū puenire a qlite aliq ppria, et insita ipsi magneti, ut sicut p qlitem quandam ferrum ad se trahit, ita p aliam occulta ui illud dirigat ad pollos mundi.

Thes 2° lebetis fundus frigeat, q in ipso feruescente: q ignis 1° agit in remotum. Rs limum aquorum frigidius est: q medium 1. summum q quae pars aquae calorem corripit, leuior fit, atq adeo summum petit. Cur autem fundus lebetis ferventissimam aquam continentis nō urat, raō est: q nā sua frigidum est os, eam q pōs frigiditatem retinet adiutum frigore, a q in ipsos poros se se inducentis: unde pos q totum corpus a q feruidum est etiam fundus uasis calescit.

Thes 3° Pictores in progressu motus nō adsunt

Aliis, qui proiectionis motum subeunt, quod non omne quod imo movet, concurrentem est ei, quod movet. Confer etiam in corporibus gravibus et levibus, quae ad naturalia loca a suis praegenitoribus deferuntur, quo tamen dum ea moventur, iam interiisse non raro accidit. Res talia agentia non esse necessarium, ut perpetuo rei, quae movetur assistant. Sed dum taxat cum quolibet effectricem motus ei imprimunt, et quasi subae suae vicariam subsistunt.

Ad te impulsum a iacente praeductum in re praeterea, quod in lapide nec proprie gravitatem esse, nec levitatem, sed ipsa quaeque ex se indeterminatim poni quoquoversum rem iactam deferre. Sed non prius recipit, et modificatur a iacente, ita in hanc, aut illam partem mobile rapit.

Quaestio 2.a

Potest ne aliquid assumi a Deo ad agendum in rem distantem.

Sententia affirmativa est. Quia sicut virtus principalis agentis potest agere virtute instrumenti, etiam ubi principale agens non est, quod patet in Caelestium corporum influxu, quae alia ex puncto centrali mundi nos gignit, cum tamen corpora Caelestia tanta locorum inter capedine distent, ita verissimile videtur posse instrumentum operari, ubi non est virtute principalis agentis, quod sit immediatum passo, hoc est virtute Dei, quae ubique praesens est, ita videlicet, ut tale instrumentum ad eam actionem ultra naturae suae modum divinitus promoventur. Confer quod humanitas Christi erat divinitatis organum, quo suas miracula faciebat, etiam in locis ab humanitate disiunctis, ut patres communiter docent.

Caput 3um quaeio 1a.

Sine ad solas tertiae speci qualitates per se alteraõ an non?

Ex sit. Alteraõ si praesse, magisq; ad usum philosophicum accipiatur in solis nõ in omnibus tm 3 speci qualibus versatur. Pro qua ad alterationem praesse sumptam duae requiruntur condiõis. 1a, ut qualitas, quae eiusmodi alterationem terminat, nõ ita sit id re cum aliquo, ut illius dumtaxat acquisitione, qui eius consectarium comparetur. 2a, ut eadem qualitas aliam habeat sibi contrariam, quae in subto praeexistat, ita videlicet, ut uncius acquisitio ab altera, tanqm a trõ, a quo proficiscatur. Defu prioris condiõis nõ est per se alteraõ in figis. Defu 2ae neq; neq; ad suas et virtutes, neq; ad alias 1ae speci qualitatis alteraõ per se tendit praeterea quod hae nullo contrario in subto praeexistente saepe acquiruntur.

In Librum 3um Caput 1um et 2um Quaeio 1a et 2a.

Qd eratio sit quo pacto a conceruatione distingatur, et Vna lumine cognosci possit

Difinitio creationis ita hēt. Creaō ē alicuius in nīlo p̄ductio.

Quaeres quidnam discrimen detur inter creationem et conservationem? Rs. 1° Si conservaō sumatur pro actione, qua Deus rem creatam p̄ se immē conservat, conservationem dē idē re cum creatione, cum circa eundem trium versentur. Distinguntur tm̄ actualiter, q̄ conservaō ita sumpta eo tantum differt a creatione, q̄d illa tendat in dē iam praehabitum, seu p̄ut connotat negōem novitatis: at creaō fertur in dē rei p̄ut in nīlo confertur absolutē sumptum.

Rs 2° Si conservaō sumatur pro actione, q̄ cā 2ª nonnulla entia a Deo creata, sed tm̄ ipsarum tutelae commissa, p̄ sua pē tuentur, conservationem nō dē idē re cum creatione. Rs q̄ nullum agens creatum poī vi propria, et ut cā principalis alicui rei dē ex nīlo conferre.

Quaeres 2° Ut creaōnē lumine cogni poterit? Rs affirm. Rs q̄ multae suppetunt physicae rōes, q̄ palam ostendunt hēre Deum poīm creandi itemq̄ mundum nō a se, sed ab uno aliquo rerum priō, et fonte hēre dē.

Quaes 3ª, 4ª et 5ª.

Fuerit ne mundus ex aeternitate procreatus?

1ª Clo sit, q̄d q̄l Ar̄les, aliquē senserint, de fide est, mundum nō ex aeternitate, sed initio temporis, Dei creantis imperio

Ac voluntate productum fuisse.

Aliqui arbitrantur mundum autumno conditum fuisse mense septembri, quo coeuntes fuit arbores in statu perfecto, atque adeo cum fructibus iam maturis a Deo creari. Omnes pene scholasticae theologiae professores asserunt procreatum fuisse mundum verno tempore, mense Martio.

Quaeres 1.° Quo pacto nova mundi creatio, seclusa fide, probari queat. Respondeo novam mundi creationem seclusa fide non posse physicis rationibus demonstrari: licet ad eam suadendam probabilia argumenta suppetant.

Quaeres 2.° Deus ex necessitate naturae mundum creaverit. Respondeo Deum nulla naturae necessitate, sed libero mundum produxisse, id quod fides Catholica multis Sacrae paginae testimoniis docet.

Obies 1.° contra 1.am Thesim. Mundus Archeticus idest exemplar mundi, quod in mente Divina existit est unum et aeternum: quo mundus sicut est unus, erit etiam aeternus, Respondeo non oportere ut si exemplar est aeternum, mundus etiam sit aeternus, quin Divina voluntas aliud decerniti quemadmodum ut artefactum creati artificis typum imitetur, non est necesse, ut tipo coaeuum sit, sed ut ipsum referat, eique sim[illegible] reat.

Obies 2.° Nihil bono magis proprium est, quam se diffundere, sed Deus ex sua essentia, atque infinite bonus est, quo maxime decuit, ut alijs rebus suam bonitatem diffunderet et communicaret: non videtur autem consentaneum, ut hanc commu-

Communicationem distulerit; quod semper exhibuit, atque adeo ab aeternitate res produxit. Ps maxime proprium summi boni est se se coicare. Hae tamen coicatio erga creaturas cum omnino libera, et spontanea sit, potuit eam Deus quandiu voluit differre.

Thesis 3. Aut Deus voluit mundum creare et non potuit, aut potuit, et noluit, si voluit, et non potuit imbecillis est, quod in Deum non cadit: si potuit, et noluit, invidus, quod aeque alienum est a Deo: si voluit, et potuit, quod solum Deo competit, sequitur Deum ab aeterno mundum creasse: ergo. Ps Si voluisse Deum ex aeternitate mundum creare, non quod cum aut potestas defuerit aut invidia retardaret, sed quia illum suae Divinae Sapientiae consilio non nisi in tempore producere decreverat. Possunt autem huiusmodi consilij rationes aliquot afferri: 1a quia ait D. Tho. ex novo mundi creatione conspicuum fit, Deum neque nae necessitate ageret, neque illius rei indigere, sed se ipso esse. 2a quia sic facilius innotescit rerum dependentia a Deo.

Thesis 4. Deus initio temporis creare cepit, propterea quod ei praeterita operis vacatio displicuit, sed quia fortuito, et improvida temeritate in mundi fabricam incurrit; sed in Deum neque sua displicentia, neque fortuna, aut temeritas locum habet, quod ab aeterno creavit. Ps Deum neque fortuito, neque displicentia sua quietis ductum cepisse initio temporis creare, neque ad id antiquam cognoscendi mutasse: Potuit enim Deus actionem novam, non novum, sed sempiternum adhibere consilium.

Thesis 5. nulla idonea ratio afferri potest, cur si mundus cepit esse in tempore, non prius, posterius ve conditus

fuit, cum igr Deus ab eq optima roe nil faciat, dicendum e:
no in tempore, sd ab aeterno mundum pduxisse. Ps Deum eo
in tempore mundum pduxisse occulto suae sapientiae consilio,
et no sine optima roe, licet nobis ignota.

Quaeo 6 et 7.

Num aliqd a Deo ex aeternitate procreari potuerit?

Sit 1a Clo. Probabilius e: potuisse ab aeterno aliqd a Deo cre-
ari. P. qd no involvit contradictionem poi a Deo fieri, sd
aliqd ab aeterno creari no involvit contradictionem, g P.
assumptum q no repugnat ex fie Dei creantis, no en minor est
virtus Dei ad creandum, q solis ad illuminandum, ut si ex
aeternitate sol esset, ex aeternitate illuminaret: g cum Deus
aeternus sit, ab aeterno creare potuit. Dein ex fie rei no repu-
gnat, q pduxit, nam aliqd genitum e: ab aeterno, nempe
Verbum Divinum. Deniq no repugnat ex fie ipsius creatio-
nis, q si qd esset impedimentum, ex eo maxime foret, qd creatio
sit in nilo pductio, hinc no videtur colligi, ut id qd creatur obti-
neat de pote no ee, qd aeternae durationi adversatur: vim
roem hanc nil efficere inde fit, q parta in (nilo) in
definitione creationis no sumitur positive q si notet ordinem
termini, sub quo res prius fuerit, sd negi, fuit nimirum
id valet, atq no de aliquo, seu nullo praeiacente subto.

Obies. Si Sochrates potuisset ab aeterno creari, potu-
isset etiam ab aeterno in nilum redigi, sd hoc no admittetur, g

Gneq. illud Rs nō eandem esse rōem in creatione Sochrates ab aeterno, et in revocatione eiusdem ad nihilum fieri enim nō potest, ut aliquid in nihilum redigatur, quin prius esse habeat.

2a Co. Res permanentes, q. interitu vacant, ut Angeli et Corpora Caelestia potuerunt ex aeternitate a Deo produci. Pq. id nō implicat contradictionem, neq. ex pte Dei creantis, neq. ex pte creaē, neq. ex pte creationis, ut dictum est.

3a Co. Res etiam permanentes corruptioni obnoxiae potuerunt ex aeternitate produci a Deo conservante illas per infinitum tempus. Peculiariter observandum est, quod singulae corruptibile, si ab aeterno produceret, infinito tempore absq. novo miraculo duraret. Quia repugnat aliquid ab aeterno esse et per tempus finitum duntaxat permanere. rem autem dissolubilem poē a Deo per infinitum tempus conservari procerto habendum est.

4a Co. Motus rectus infinitus absq. reflexione nō potuit ab aeterno fieri. Pq. motus rectus ex sua propria nā possit tres in spatio, multo alter ac circularis, q. absq. fine, et prio illius pot. De motu rectio cum reflexione reciprocatione vē infinitus repetitus, s. eandem finitam magnitudinem, id quod de circulari, quo ad praesentem considerationem spectat asserendum est.

5a Co. Probabile est motum circularem potuisse esse ab aeterno. Probabilius tm nō potuisse. Pa 1a pars, q. nulla in eo visior contradictio: nam quemadmodum circulus primum nō habet, ita neq. motus, q. per eum fit, quod unum eius infinitati obstare videretur. 2a pars Pa, q. ubicunq. latri, ut ultimatum ea

infinita sunt nō: sed in Cœlestium Corporum, v.g. revolutio=
nibus daretur tunc 1.a et ultima: quia nec erat oēs finitas esse ac
proinde nō extitisse ab æterno.

6.a Clo. Generationes nō potuerunt ab æterno esse
eo mō, quo eas Arist. fuisse arbitratus est: Pr. quia Arist. ita rerum
geroēs æternas fecit, ut nullum singulare rerum corruptibilium per
creationem, sed oīa per geroēm duntaxat fuisse credideritque impos=
sibile est: Nam sal. præsertim aiantium spēs neutras per solas
eās 2.as produci potuerunt, nec prius aliquot eorum singula, ut equam,
et equam, leonem, et leænam Deus procreasset.

7.a Clo. Si Deus marem, et fœminam, v.g. leonem, leænam
creasset ab æterno supeditato eis alimento, quo fœtui mani subve=
nerent, et infinitus generarent probabile est: potuisse ex eis geroēs
ab æternitate prodere probabilius tamen nō poē. Pr. 1.a pars quia nulla in
eo cernitur repugnantia, aut implicatio. 2.a pars ostenditur, quia
quamlibet generationem antecederet mē dispositio, ac proinde
ante æternum aliquid extitisse. Ostenditur 2.o quia daretur eam in
infinito 1.am et ultimam: iam nō nunc præteriissent infiniti leones,
et ille a quo cæteri genus ducerent, esset 1.us cum ante eum
nullus fuisset, o dierna uō dienatus, oīum ultimus foret.

Ad hanc ultimam probationem defensores 1.æ pars Clo. rerum
nō esse alienum a roē infinita etiam eius quod proprie infinitum est,
dari in eo 1.am negiē, id nō quod ita 1.am habet, manet quodam modo
ex sortem illius infinitatis, unde eo dempto, nullus iam leo su=
metur, quem nō infiniti antecesserint.

Caput 7um, quaestio 1a

A quonam moveantur corpora gravia et levia cum in propria loca tendunt?

Sit 1a Clo. Gravia, et levia cum in natalia loca tendunt, non moventur a se, ut principe causa sui motus. Quia movere se simpliciter, et ut principem sui motus causam, est proprium munus vitae, hoc est non nota, quae res vitae participes dignoscuntur, et a non viventibus separantur: atque elementa non vivunt, ergo:

2a Clo. Gravia, et levia quoties natalia loca petunt moventur a gerente, ut a principe causa effectrice sui motus. Quia ignis, et corpus aliquod grave, aut leve progignit in instanti generis, tribuit illi esse, quod eidem etiam conferat nunc est. quia ad naturalem illius dispositionem in eodem instanti pertinet, cum id sit veluti essentiae corolarium, ac generis complementum: sed ad naturalem dispositionem gravium, et levium in eo puncto quo gerantur, sicuti et reliquo in sequenti tempore pertinet esse in loco naturali; ergo hoc gerente tribuendum erit.

Hinc Colligis 1o cur motus viventium genitori non adscribantur sicuti motus gravium, et levium: nimirum quia licet a fratre, quae eis gerens indidit, oriantur non tamen sunt ad acquirendam naturalem dispositionem aliquamve perfectionem viventi in instanti generis debitam, ad quam pinde a generante duci deberent.

Colligis 2o Omnes facultates, potentias, et affectiones, quae res in instanti suae prorreationis per se adornantur, ut vim alendi, sentiendi, loco movendi item etiam quantitatem, temperamentum aliaque eiusmodi licet proxime a fratre rei genitae dimanent, attribuenda tamen esse, ut principali causae

ipsi generanti, et efficienti.

3 Clo. Gratia et lectio, non habent in se principium passivum dumtaxat suorum motuum, sed movent effective a propria potentia, ut a principali instrumento gerantis, itemque ab insita gravitate et levitate, ut a minus praecipuo instrumento eiusdem. Rp. quia cum gratia et lectio absente gerente in natura loca tendant, necessario dandum est aliquid instrumentum ab eo relictum, cuius vi moveantur, hoc autem aliud esse non potest quam eorum potentia subtilis, et quam ipsam sequantur gravitas et levitas. Confirmatur quia huiusmodi qualitates nihil aliud sunt quam virtutes motrices, seu potentiae a natura datae ad exequendum motum sicuti illas ad actum intelligendi, et voluntas ad actum volendi, et ideo esse ad motum concurrunt.

In capu s um questio i a

Nun Artes recte os tenderit esse in mundi uniuersitate unum meterem m i

Ars recte id ostendisse. 1o quia ut ipse ait, si non esset unus i us motor, omnis caliditas earum essentiali subordinatione moventium, atque adeo omnis earum effectus tolleretur. 2o quia cum multae ciae movere sint, et moventur, non solum qualibet earum, sed etiam tota collectio quatenus mota est in potestate ad motionem subeundam, quod autem ita in potestate est, requirit aliam causam in actu constitutam, a qua excitetur, et in actum producatur: haec autem est ea movens non mota.

UNIVERSIDADE LIVRARIA DA

In caput 6. Quaio 1.a

Num Aristoteles ostenderit et in mundi universitate

Et primus motor sin Aristotelem omni mutatione et magnitudine vacet?

Quod Deus Opti. Maxi omnis prorsus mutationis corporeaque magnitudinis expers sit, docet fides Orthodoxa variis Sacrae paginae testimonis. Potque id exeo breviter confirmari quia Deus cum sit 1.um ens, et simpliciter in actu nullo modo in potentia, id autem quod mutari potest necessario in potentia ad aliquid novum acquirendum et omne item corpus, cum sit continuum et in potentia ut dividatur, neque ab hac dotatione alienum fuisse Aristotelem existimandum est.

In caput 8.um Quaio 1.a

Et mobile quod reflectitur necessario quiescat in puncto reflexionis?

Sit 1.a Clo. Cum mobile ab externo motore per spatium plenum eiectum nec ei opponitur corpus durum, aliud vero agens vehementius, a quo aliorsum deflectatur, semper datur quies in puncto reflexionis. At si mobile sit vivens, quod a propria forma agitur, non est, cur tunc in puncto recursus necessario danda sit quies.

2.ª Cl.o Si mobile per spatium vacuum ferret, nō oporteret in puncto reflexionis quietem dari.

3.ª Cl.o Cum mobili in sublime proiecto occurrit decendens corpus durum, aut quilibet agens fortius a quo in contrariam fiem impellitur, nō opus est dari quietem in puncto reflexionis.

4.ª Cl.o In caeteris mutationibus, ut plurimum datur quies in puncto, ubi fit reflexio, nō tam necē est eam quietem perpetuo dari. P.ª pars, nam inter gerōem, et interitum eiusdem rei praepetuo cadit quies, siquidem substantia gignitur per i.um sui esse, interitus per i.um nō esse: at inter i.um esse et i.um nō esse rei genitae necē est interponi tempus, in quo illa existat, cum mā nō n tempore ad aliam excipiendam praeparatam disponatur.

Quaestio 2.ª

De inceptione, et desitione rerum.

Adde, unamquamque rem altero duorum moriēm incipere nimirum, s. in instanti, quo ita est, ut immē ante nō fuerit, quod philosophi vocant incipere per i.um sui esse, s. intrinsecē, s. in instanti quo ita nō est, ut immē post sit, quod appellant incipere per ultimum nō esse, s. extrinsecē. Pari etiam ratione adtendum est, alterum duorum moriēm quamlibet rem desinere, aut s. in instanti, quo ita est, ut immē post nō sit, quod vocant desinere per ultimum sui esse, et intrē, aut in instanti in quo ita nō est, ut immē antea fuerit, quod appellant desinere extrē, s. per i.um sui nō esse, hipposit.

Sit 1.ª Cl.o Motus et tempus incipiunt per ultimum sui nō esse, desinunt per sui nō esse. Ex quo motus et tempus, ut iam ostendimus, nō possunt in instanti esse: quo nō habent i.um, neque ultimum instans

in quo sint, atq; adeo nõ incipiunt p̃ 1.um sui esse, nec desinunt p̃ 1.um sui esse, nec desinunt p̃ ultimum sui esse. Id, qd de motu diximus pari roe de quiete asserendum est, nam quies cum sit negaõ motus in subto aptõ, et in tempore a nã constituto, neutiquam in instanti, sed in tempore.

2.a Cto res p̃manentes, quae absolutẽ cum motu incipiunt, ac desinunt, eodemmõ incipiunt, ac desinunt, q̃ quae sm̃ aliqd sunt momentanea mutatione inchoantur, dein quo ad aliud p̃ motum efficiuntur, simplr incipiunt p̃ 1.um sui esse, et p̃ea in solis illuminatione.

3.a Cto indivisibilia rerum successivarum, id est temporis instantia, et puncta motus, q̃ mutata esse appellantur, incipiunt p̃ 1.um sui esse, desinunt p̃ ultimum sui esse.

4.a Cto p̃ã certa in subto certo incipiunt p̃ 1.um sui esse, desinunt vo p̃ ultimum sui esse, atq; perfecta in subto p̃ ultimum sui esse absolutẽ vo, seu ex toto ita ut nil remaneat, desinit p̃ 1.um sui esse.

5.a Cto p̃ã certa in subto incerto, seu indeterminatẽ sumpto incipit p̃ ultimum nõ esse, desinit autem p̃ ultimum sui esse.

6.a Cto p̃ã incerta in subto incerto incipit sibi p̃ ultimum nõ esse, desinit autem p̃ ultimum sui esse.

7.a Cto subae quae gignuntur, et interiunt, incipiunt p̃ 1.um sui esse, desinunt p̃ 1.um nõ esse. P. q̃ in eo puncto temporis, quo res genita 1.o cohaerent, iam ea, q̃ interit, nõ existit.

8.a Cl.o ea quae proprie creantur, quaeque proprie ad nihilum revocari possunt, ut Angeli, et aiae rationales, incipiunt per 1.um sui esse, et desinunt per ultimum sui esse. P.a pars, quia Deus ad creandum exhibet concursum infinitae potentiae, idque sine adminiculo, seu opera alterius rei, ad cuius moram, et tarditatem se se accommodet, atque adeo subite et momento creat; itemque huiusmodi res habent esse indivisibile, atque ita suapte natura producibile instanti, seu per 1.um sui esse. 2.a pars P.a quia si Deus velit rem aliquam in nihilum redigere, unum est a Deo per 1.am non esse concursum quo illam antea conservabat maxime cum huiusmodi res habeant esse momento in nihilum reducibile.

Ultima Cl.o quaelibet supernaturales, quae etiam licet in proprie creari dicuntur, aliquando incipiunt per 1.um sui esse, aliquando per ultimum non esse. Haec P.a quia potentia Dei perfecte ad gratiam disponi, seu in hoc instanti, in quo ei statim gratia Divinitus effundetur: immo post hoc instans, quo eventu accipiat per ultimum non esse.

In caput 8.um quaestio 1.a et 2.a

Deus ubique.

Deum ubique esse docent quamplurima Sacrarum Literarum testimonia convincunt etiam variae rationes quarum praecipua est, quia cum Deus res omnes immediate conservet conferendo eis esse, et in omni agente immediate operetur: utique oportet eum in omni re creata existere, nec ab ea distare. Et in hac sententia probabilius est posse stilem quis aliis aliter videatur.

Quaestio est, sit ne Deus ex Caelum an non. Negant Scotus, D. Bonaventura, et Alii. Dicendum tamen est Deum ex Caelum esse. P.a ratio quia non minus se se fundit immensitas Dei ad loca, quam aeternitas ad tempora cum omnia Divina attributa aequae perfecta sint eandemque rationem habeat immensitas ad locorum diversitatem, quam aeternitas ad omnem

Temporum varietatem: atq; Deus existit per infinitum tempus imaginarium, quod sua aeternitate indiscrete, et unite comprehendit: quo et nunc exit in infinito spatio imaginario, cui per suam immensitatem vivit.

Ad 2. Alter Deum in se ipso, aliter in rebus creatis, aliter ex mundum esse. Est non in se, quia nullius adminiculo eget: et in rebus creatis per suam essentiam praesentiam et potentiam: et ex Coelum, quia a nullo seu vero et imaginario loco excludi potest.

Obiec. Si Deus esset in spatio, quod ultra Coeli complexum imaginamur, cum spatium istud revera nihil positivum aut reale sit, pari ratione fas esset Deum dicere esse in caecitate, aliisque privationibus, quod absurdum est. Pars ne eandem esse rationem in caecitate, aliisque privationibus, quae in spatio secus non spatio coeat aptitudo ad recipiendum corpora, quae non coeat aliis negationibus, nec privationibus, ita eidem competit, ut in eo Deus esse dicatur, et si in aliis negationibus, seu privationibus non dicatur esse.

Quaestio 3a et ultima

Utrum Primus motor sm Aristotelem doctrinam infinita virtute poleat?

Multi arbitrantur Aristotelem attribuisse Deo virtutem infinitam duratione tantum, non vigore, et intentione. Probabilior tamen videtur eorum opinio, quae asserunt Aristotelem cognovisse Deum habere virtutem perfectione infinitam, loca Aristotelis, quae per una, et altera pro asserunt vide in Cursu.

IHS
FINIS VLTIMI
LIBRI PHYSVOR
VM. LAVS DEO
OPTIMO
MAXIMO

Compendium.

Caput 1um quaestio 1a

De Cello

Sit Universum perfectum an non?

Quinque mundi a Phis, ac Phis celebrantur, nempe mundus Archetipus, Angelicus elementaris, Mundus Magnus, Mundus parvus, Mundus Archetipus s. Illegibilis, et ratio sempiterna, et incommunicabilis quae Deus fecit mundum. Angelicus est, qui ex triplici Angelorum Hierarchia constat. Elementaris est, qui componitur ex quatuor elementis, et corpore Caelesti. Mundus magnus, quod proprie Universum vocatur, et tota creatarum collectio. Parvus mundus est homo. Cum autem quaerimus Universum sit perfectum, loquimur de mundo Magno, qui ita definitur. Mundus est compages et Caelo terraque coamentata, atque ex iis nis quae in eam continentur. S. Mundus est ordo, et degestio Universorum, quae a Deo et per Deum asservantur.

UNIVERSIDADE LIVRARIA DA

Sive in ordine ad Centrum Universi sic distinguuntur. Recta lignea est, qua a Centro mundi ad circumferentiam quam brevissime praecedit. Circularis cuius omnes partes a Centro mundi aequaliter distant. Mixta quae per accidens ad Centrum mundi partes ab eo recedit et sic positis.

Ubi sit distributio motus in rectum circularem et ex iis mixtum quae recte tradita. Sed tandem tamen est Ciceronem praecedere de motu naturali, qui solis rebus naturalibus vitio explicabus coniungitur, non de motu viventium, item de motu sive Universi condoemtatque adeo penes ordine ad Centrum.

Quaeres 1° a quo sumatur simplicitas motus? Respondeo sumi primaria quidem ac praecipua ratione a simplicitate lignea, seu magnitudinis supra quam corpus fertur. Minus vero praecipue a simplicitate facultatis moventis a quo motio progreditur.

Quaeres 2° Utrum motus dividatur in haec tria membra, ut in proprias species. Respondeo non dividitur in proprias species, ac more Logico, quia omnium corporum lationes ad ubi quod sunt species Logicam unum est, tendunt, possunt tamen in varias species physicas distribui per varietatem locorum.

Rogabis Utrum uni corpori simplici una tantum specie latio simplex naturalis per se habeat, et unaquaque simplex latio naturalis uni dumtaxat corpori simplici coniungatur. Respondeo affirmative. Prima pars quia cum unumquodque corpus simplex unum tantum peculiare sibi locum sorteatur. Concentaneum plane est, ut unum motum per se habeat, quo ad illud suo pte ingenio tendat, vel quo in eo circumvolveatur. 2a pars ostenditur quia si idem simplex motus pluribus corporibus inesset, cum motus ordinetur ad locum, iam plura corpora simplicia, eundem sibi locum vendicarent, sicque Universi ordo turbaretur. Dixit per se quia unicuique orbi Caelestis unus dumtaxat motus simplex naturalis per se coniungitur, ideo enim plures species distincti cum et sic multi ex eisdem species naturales eidem sit insit quarum

Studiorum experientia, q̃ [illegible] incompens, ea tamen eiusmodi q̃ bene nõ ceau-
et aliarum partium bibliotheca, unde hoc ret rẽ interire, rẽ pessimam
gliscat amittere poine.

Colligas 2ª [illegible]

Dicendi iudicij nõ [illegible] ceteris, imitanda, quae ad rectum,
scire cuiusmodi libris utendum. Dicitur [illegible] parcendo salu-
mi 2ª 8 Tractus ea in aeternum. Dicitur [illegible] scire luscinio nisi
luscinij, [illegible] scire tempus cantandi.

Plinius [illegible] ea loca sacra sexagenaria, quae ligna arcibe-
ant calumniae [illegible] inexperiendo [illegible] de aere, et nemo famili-
aria sexagenaria aerem calumniae.

Colligas 2º, quam modicum [illegible] conatuum, nisi [illegible], ceu ex toto,
ceu animantes, aut ex parte, ceu elementa. Talis mortis [illegible] alteris, quae [illegible] alteris, quae [illegible] contraria, quae [illegible] fieri
ri.

Colligas 3º rationem Bedam, quae anno Dñi 1370
[illegible] in [illegible] Deum [illegible] ad [illegible] et [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

jdeam, vsque in vltimum diem mundi, de singulis ad quemlibet interitum pertinentibus quibuscumque.

Capitulo 2.

De possessione huius mundi, & felicitate eius.

1 Christus Dominus noster, qui est splendor paternæ gloriæ, & figura substantiæ eius, ostendens se Discipulis suis, & per eos omnibus fidelibus, dixit: Ego sum Deus omnipotens, Deus omnium creaturarum, Deus omnium mundorum, Deus omnium Angelorum, Deus omnium hominum, Deus omnium bonorum, Deus omnium malorum, Deus omnium bonorum & malorum, Deus omnium bonorum & malorum, Deus omnium bonorum &

Quaeio 3.ª

Corpora caelestia interventu motus, et lucis dumtaxat: an et per alias occultas olites influant?

1.ª Ctio caelum tum per motum, tum lucis beneficio in inferiorem mundum angit. P. 1.ª pars, quia motus admovet, removetque a nobis planetas, quorum praesertim solis accessu et recessu fit quadripartita anni varietas, cum alterationum generationumque varietate. 2.ª pars experientia, videmus enim lucem et caelo fusam, non solum colustrare, sed calefacere etiam inferiora corpora.

2.ª Ctio, Caelum non interventu solius motus et lucis, sed per alias etiam occultas vires, quas influentias vocant, in sublunarem mundum influit. P. quia astra procreant aurum, caeteraque metalla, in terrae gremio, quo neque motus attingit, neque lux permeat. Item quia fluxus et refluxus Oceani fit a Luna, fit autem saepe non apparente luna in ostro Emisphaerio, neque ulam ad ipsum lucem effundente: quo luna aliam obtinet vim, per quam id efficiat.

Obiis. Specifica proprietas semper genericam vincit, quo si in aliqua stella peculiaris aliqua proprietas inveniatur, erit nobilior luce, quod non est dicendum. Ad 2.am non esse praepetuo verum, nam poci hinniendi minus praestans est, quam facultas sentiendi, et tamen illa sequitur naturam equi, et eorum naturam alis

Ex superiori cl.o coliges, calorem siderium nō tanta vi polere, ut queat quadrupedum illam primarum qualitatum varietatem ex se producere.

Quaest. 7.

An cessante motu caeli cessare debeant oves motus, actiones q̄ inferiorum corporum.

Duo sunt genera actionum, alterum earum quae pertinet ad motum, s. localem, s. alium quencunq̄ atq̄ ad transmutationem subalem, alterum earum quae secus hēt, videlicet q̄ quandam lucem imaginatam sucitant, ut effusio luminis a corpore lucido, et productio imaginum. His positis

Sit 1.a cl.o quis caelum nō moveatur poterit utrovis geri praedictarum actionum in subiecta corpora influere. P. q̄ caelum dum ab intelligentia circum volvitur, nō accipit ab ea vim ad influendum: q̄ licet moveri desinat, adhuc influet, ut fit in caelo Impyreo, de quo diximus nō moveri, et tm influere.

2.a cl.o caeli motu cessante adhuc in mundo inferiori, tam prioris, quam posterioris geris actiones dabuntur. P. q̄ quaedam nō pendent a caeleste influxu: et quae pendent nō pendent ab eius motu, cum caelum possit influere, licet nō moveatur

3ª Clo Motus cælestium corporum est: nesciis ad temperandos, aptéq bisperciendos influxus. Pq̃ necessitudine lucis impeditur excessus frigorum et caloram. Deinde alternantur q̃lites, quæ á Cælo emittuntur.

4ª Clo. Motu Cæli cessante nõ erit necessitudo geroiũm, et corruptionum, quam singulis annis uidemus. Hæc pet

5ª Clo, Cæli motu, oĩq eius influxu cessante, quædam nates sublunarium corporum actiones cessabunt, quædam nõ. Pi.ª pars, q̃ geroẽs uiuentium exigunt calorem cælestem quarẽ si á sole eiusmodi calor nõ cõmuni cetr, nulla erit hoĩs geraõ, nẽq cæterorum uiuentium. 2ª ostenditur, q̃ nõ uidetur negando posse tunc stupam ab igne inflamari, cum posito geraõ Dei conscersu, nil desit.

Quæro 5ª

Vt in inferiori mundo dentur Aliqui effũs qui rũ cæli casu euentans.

Rs affrẽ, idq̃ ex triplici cã: 1.um roẽ mæ, quæ ob aliquam dispoem influxum cælestem frustrata est. 2º ex defectu cã agentis sublunaris sit cum cælo concurrentis ad effũm. 3º ex fortuito concursu duarum earum inferiorum; ut si fulmen nube elisum in sylvam desidat, indeq̃ sylvæ conflagratio obueniat

Quaeo 6.ª

Vt caelestium corporum uirtute animantia progigni queant.

1.ª Ex imperfecta animantia, cum nō ex semine aliorum preueniunt, à Caelo producuntur. Et q̄ cum nō appareat alia cā, et caelum sit 1.um alterans, ac nobilissima pars elementaris mundi, conueniens fuit hanc illi à nāe principe et authore Deo, facunditatis praerogatiuam dari. Fuit q̄ caelum à sua primaeua origine, quasi semen, idest, conspersum uirtute quasi seminali productiua istius modi animantium.

Obies 1.ª cā semper e nobilior suo effectu, sed quilibet uiuens, ut iam diximus, est caelo nobilius: q̄ caelum nō pot esse cā uiuentium etiam imperfectorum. Ad maiorem intelligendam ee de cā principali: cā en instrumentalis pot esse nobilior suo effectu: quorum uō animantium Deus e cā principalis, et caelum instrum Dei tantum.

Obies 2.ª semen det esse coniunctum rei genitae sed caelum semen longe distat ab animantibus ex putrimā oriundis, q̄ nō pot esse eorum semen. Ad, caelum nō uocari à nobis semen, sed licet semen, quod sit affectum uirtute quasi seminalia uiuentium. Nam ad rōem seminis duo requiruntur: alterum ut nō sit disiunctum à re quae gerāt: alterum ut heat in se uirtutem gerātiuam à Genitore transfusam: corpus q̄ caeleste nō ob priorem, sed ob posteriorem condōem dr esse quasi semen

Non enim ea, quae similia vocantur, in omnibus similia esse oportet.

2.a Colo. Perfecta animantia non possunt gigni a caelo ut imperfecta, sed egent proprio, sibique peculiari progenitore. P. quia perfecta animantia sicut excellentiorem habent naturam, ita ad sui productionem plura exigunt, sique non nisi propagatione seminis a proprijs parentibus gigni queunt. Quod satis confirmat experientia, neque enim videmus Leonem, aut equum, alia ve eiusdemodi nobilioris notae animantia, absque parentum semine provenire. Gerano phenicis non fit ex cineribus demortui, sed comio, quo gerano perfecti animantis.

Quaestio 7.a

Valia, quae astrorum vi ex putrima gignuntur, sint eiusdem speciei cum alijs eiusdem nominis quae semine procreantur.

Ps affirm. P. quia in alibus, quae ex semine, et sine semine oriri solent, apparent omnia specie unitatis indicia, quia utraque habent eandem membrorum compositionem, figuram, colorem, magnitudinem, in utrisque deprehenditur idem motus, idem ingenium et inclinatio. non ergo inter se specie distinguuntur.

Adde, posse eundem effectum habere causas specie diversas, atque posse produci. semper tamen determinate postulat vel unam, vel alteram

Quæst. 8.ª

Vtrum cœlestia moueantur voluntarie, vel naturaliter?

Videtur quod cœlestia moueantur voluntarie. Quia, 1.º, omne quod mouetur ad finem, mouetur voluntarie, quia finis est obiectum voluntatis. Sed cœlestia mouentur ad finem, scilicet ad assimilandum sibi materiam inferiorum corporum, ut patet per Philosophum, 2. de Cœlo. Ergo cœlestia mouentur voluntarie. 2.º, omne quod mouetur circulariter, mouetur voluntarie, quia circularis motus est perfectissimus, ut dicitur 8. Phys. Sed cœlestia mouentur circulariter. Ergo mouentur voluntarie. 3.º, omne quod mouetur secundum diuersas partes spatij, mouetur voluntarie, quia motus naturalis est determinatus ad vnum. Sed cœlestia mouentur secundum diuersas partes spatij. Ergo mouentur voluntarie. Sed contra est quod dicit Philosophus, 12. Metaph., quod cœlestia mouentur sicut desiderata, et non desiderantia. Respondeo dicendum quod cœlestia mouentur voluntarie, non naturaliter. Ad cuius euidentiam sciendum est quod, cum omne mouens moueat mobile per aliquam formam, oportet quod forma mouentis sit proportionata formæ mobilis. Vnde, cum mobile habeat formam naturalem, mouetur naturaliter; cum autem habeat formam sensibilem, mouetur animaliter; cum autem habeat formam intellectualem, mouetur voluntarie. Cœlestia autem corpora habent formam intellectualem, quia sunt animata, ut probatum est. Ergo mouentur voluntarie, non naturaliter. Ad primum ergo dicendum quod cœlestia corpora mouentur ad finem, non naturaliter, sed voluntarie. Ad secundum dicendum quod motus circularis est perfectissimus, inquantum est mensura omnium motuum, et inquantum est motus totius mundi. Vnde non oportet quod omnia mouentur circulariter, nisi quia mouentur voluntarie. Ad tertium dicendum quod cœlestia corpora mouentur secundum diuersas partes spatij, non naturaliter, sed voluntarie.

Quæst. 9.ª

Vtrum Astrologi debeant obseruationes iudiciorum suorum Philosophis naturalibus committere?

Videtur quod non. Quia, 1.º, Philosophus naturalis considerat de omnibus corporibus naturalibus, ut dicitur 2. Phys. Sed eclipses, alique id genus accidentia cœlestium corporum pertinent ad Astrologi considerationem. Ergo non pertinent ad Philosophum naturalem. 2.º, Philosophus naturalis considerat tantum de corporibus inferioribus. Sed Astrologus considerat motus, qui sunt cœlestium corporum. Ergo non pertinet ad Philosophum naturalem.

Astrologi autem ponunt eiusmodi motum leges comprehensas
here. erit tm ea certitudo physica dumtaxat, q in Divina
potestate est talem ordinem immutare. Stat tm pura nō
dicuntur effectus congis, sed necii

2a Clo morbos, frigora, tempestates, sterilitatem, flu-
uias, siccitatem, terrae motus, aliaq eiusmodi naturalia effecta, quae
infra lunam et caelestium corporum effluxu magna ex parte obue-
niunt, ponunt Astrologi admodum probabiliter nō tm certo enunciare.
1a pars pet. 2a ostenditur q perdifficile et oium sijderum, aqq
eiusmodi euenta indiberi queunt, uim et concursum ad
amussim tenerent tenere.

3a Clo, neq actiones, quae ex humana uoluntate pendent,
neq successus congis, aut casus fortuitos ponunt Astrologi prog-
noscere. Pq q attinet ad actiones liberi arbitrij, sicut corpora
caelestia in illum, et uoluntatem directe, aut necessario motu nil influ-
unt, ita nequeunt Astrologi ex caelestium corporum intuitu
eiusmodi actiones praeuidere. Dein suadetur universim eadem
clo, q ~~ex~~ haec uenta talem cam sucedant, qualia ipsa sunt,
cum cō, et effecta sibi mutuo reant: quare sicuti ipsa ex
auente, et nō necio eueniunt, ita nō uendicant certam cam
cuius intuitu inotescant, sed omninō anticipitem, et indefini-
tam: et ex consequenti antequam exiant a nullo illu creato
uiribus nā cognosci ponunt.

Si q aliqm Astrologi aliqua pura congia uere enun-
ciant: id ex triplici cō praeuenit, q cum multa praenuntient,
casu ex ijs aliqd euenit. 1a q ita ipsos necientes

Occulta Dinae providentiae moves dispo; ut ea enuncienti: l. deniq; q. non unquam Astrologus ea praedicit, quae ipsi Daemon ex pacto, et societate, l. ex occulto instinctu subjugerit.

Caput 4um quaio 1a

Utrum globosa figa praeditum sit.

Rs affre. P. ex meatu solis, et lunae, atq; omnium inerrantium sijderum, quae ubiq; maris et terrarum ab Orisonte paulatim auendere uident, donec ad medium Caeli, et inde ad occasum perueniant.

Hinc colliges stellas fixas eandem semphere a terra distantiam, quamuis nunc minores, nunc maiores uideantur pp medium magis, l. minus crassum ob multitudem halitum neq; etiam mirum si luna, et sol uideantur plana, cum non sint: talia enim solent apparere corpora Esphaerica, si sit nimia locorum interca pedo.

Caput 5um quaio 1a

Decte nem ab Astronomis caelestium Esphaerarum nus, et ordo statuatur.

T. Clo decem sunt Esphaere mobiles. Pnam antiqui decreuere octo esse Esphaeras caelestes pp octo distinctos motus, quos in ijs obseruarunt: septem uidelicet stellarum errantium ab occasu in ortum, et octauum firmamenti

Quod illis 1um mobile erat. Nam quod hi octos motus dicti sint ex eo conuincitur, quia septem planetae nunc inter se congrediuntur, aut sibi uiciniores fiunt, nunc diuersantur, ut et luna, et sole singulis mensibus conspicimus.

Inuento et firmato octo caelorum numero: compertum postea est, caelum stellatum ab occidente in Orientem moueri quare cum eidem corpori simplici duo motus per se coire nequeant: planum est alterum horum proprium ex caelo esse, quo sit stellae inhaerentes uoluuntur: alterum uero peruenire ab alia sphaera peruenire, idest Nona, atque ita nouem caelos constituere.

Postea alij non solum praedictos duos motus in firmamento animaduerterunt, sed alium quendam tertium, quae appellarunt accessus, et recessus. Unde ob rationem superius adductam, quia silicet fieri nequit, ut unum corpus simplex pluribus quam uno per se motibus feratur, decreuerunt dandum esse decimum caelum, quod sit 1um mobile. Itaque decimum caelum motu diurno sibi proprio, ab ortu in occasum uiginti quatuor horarum spatio comeet, secumque omnes inferiores caelos rapiet. Dein Nona Sphaera motu sibi peculiari quam habet ab Occidente in Orientem circumueat firmamentum, similiterque omnes inferiores Sphaeras. Et denique firmamentum motu sibi proprio moueatur, accessu illo, et recessu, quem titubationis, seu trepidationis motum uocant.

Quia ita supra decem Sphaeras numeratas, datur etiam caelum aliud immobile, mirum lucidum ob id impireum, idest igneum appellatum, quod caelum, et si nulla ratio physica ipsa demonstrat

Quaeq. motum uenditamee sucensum cadit, tam dari asse-
runt patres, et Thi. Credetur autem hoc caelum ex pie
superiori quadratum esse, utpote quod beatorum curia
et quasi theatrum sit. Est hoc caelum admirabili luce
conspersum, ut toiat statui beatorum: a nobis tamen non
uidetur, quia ex pie inferiori, qua terras despicit, non fulget,
nec ad nos lucem fundit, quod ex ea non sit diaphanum,
sed densitate, quasi uelo tectum.

Obiis. D. Paulus dr raptus usq. ad 3um caelum
sed est raptus ad caelum impereum, quo tres sol dantur. Rs
Cum D. Tho. 1um caelum dici ab aliquibus totum spatium
usq. ad globum lunae. 2um oies Sphaeras mobiles: 3um uo
impereum ad quod D. Paulus raptus fuisse dr

Hos quoque undecim caelos hoc situ, et ordine collocat:
infimum caelum est lunae, 2um Mercurij, 3um Veneris,
4um solis, 5um Martis, 6um Jouis, 7um Saturni. 8um fir-
mamentum, ita dictum quod stellas firmiter haerentes,
idest, quae proprium motum non habent, contineat. Unde et
aggressis ob eam causam a planes, idest non errans nuncu-
patur. 9um et 10um quos Thiorum non uli signari putant
in sacris literis non in noie aquarum cum Genisios
1o dr, Deum aquas, ab aquis, interposito firmamento
fecerunt, et in Psalmo 148. cum dr, aquae oies, quae
super caelo sunt, neq. incongrue hi duo orbes aquarum
noie designari possunt, praeterea quod cum nullae in eis stellae
fulgeant, sed admodum lucidi, et perspicui sint, aquarum
referunt similitudinem: quare a quibus dam caelum

Aqueum s. glaciale ab aliis Cristalinum uno coi no ie appellantur. Super hos ante oies undesimum, ac supremum locum obtinet, Cælum Impireum.

Quaio 2a

Num Globi cælestes quo altiores, eo nobilioris nã sint.

Rs affre sit tr en in subcelesti mundo, qui ex elementis constat idem e; ordo situs, qui dignitatis. Qd etiam intelligendum e de orbe, qui defert, si sol contingat dumtaxat sic, nõ autem continuus cum suo orbe, ab eoq spie distingatur. Si autem dicamus solem esse continuatum cum suo orbe, et eiusdem spiei nã: tunc dicendum e sicut sol inter oia astra principem locum obtinet, ita obtinere illius orbem inter cæteras Sphæras cælestes mobiles. Dico mobiles, qa cælum Impireum, qd immobile e cæteris corporibus simplicibus, ut officij, ita et nã prerogativa anteponendum e:

Si petas cur sol in 4a Sphæra collocatus fuerit, cum tribus superioribus planetis nobilior sit. Rs cum esse ut inde quasi e regni medio, vim suam quoquo versum diffundere, atq atemperare.

Quaio 3a

Et cælestia corpora inter se spie distinguantur.

Rs affre. P. q. cum ea, quae spie coiciunt, eadem munia easdemq; proprietates lege nae uendicent, et haec in caelestibus corporibus dirsa admo reppperiantur. cons. est ut singulis orbibus adiudicandae sint formae spie dissidentes, a qq. haec tam uaria effecta dimanent. Confi. a sili, nam partes elementaris mundi, quae nae ordine dirsa loco exigunt, distinctas spie fas sortiuntur.

Quaest. 4.

Et oies Esphera caelestes in pra-
ium mobile sit ab ortu in occasum
et ab occasu in ortum conuertantur.

1a Cto sit oies Espheres caelestes circumeuntur motu primi mobilis, qui fit super duos mundi polos ab ortu ad occasum, et iterum ab occasum in ortum. P. q. uidemus oies stellas tam fixas, quam errantes accendere ab ortu supra nostrum Orisontem, inde pergere in occasum, tum rursus in Oriente nasci, atq; ita intra diem, et noctem, s. spatio uiginti quatuor horarum integram circumisionem conficere.

2a Cto. oies Esphera in pra ium mobile circumducuntur sit motu alio sibi proprio ab occidente in Orientem. P. q. experientia compertum est solem, et reliquos planetas, no mo no seruare perpetuo eandem inter se coniunctionem, et neq; eodem tempmo, aut eadem inter capedine Respondere stellis firmamenti. Notandum uo est motum orbium caelestium

Ad occasum, in ortum nō pēri super Polos mundi, et per circulum Equinoctialem, sed super alios Polos.

Rogabis, cur dessimum, nonum, et octauum cælum communicet unumquodque proprium motum Sphæris inferioribus, planetæ uō superiores suum motum inferioribus nō communicent. Ds q̄ oīes orbes inferiores totales sunt concentrici superioribus, idcirco eis rapi: ac planetæ superiores suum motum inferioribus nō communicant, q̄ eorum differentes sunt Eccentrici.

Quæro 5ª, 6ª, 7ª, et 8ª

Et cælestes orbes ab Intelligentijs moueantur, an non?

1ª Cto sit, corpora cælestia nō mouentur effectiuē ā propria frā. R. q̄ mouentur nō ab illa, ut ā cā principali, cum hoc sit proprium uiuentium. Nā q̄ mouentur ab illa, ut ā cā minus principua, como quo grauia, et leuia, q̄ cum quodpiam ita mouetur si accessus ad aliquem locum, et ei nalis, recessus ab eodem, et illi contra nām, ut pēt in elementis: ac cælo tam sm nām et comeare ad occasum, quam ab eodem remeare. Et confi, q̄ sequeretur orbes cælestes p̄ cum quieturos post diem judicij.

2ª Cto. cælestes orbes mouentur ab Intelligentijs. R. q̄ cum corpora cælestia ā seipsis nō moueantur externos motores desiderant

Qui praeter illigentias, alij esse nō pōunt. Confr. ex ordine rebus praestitum, qui in eo maxime elucet, quōd inferiora p superiora regantur.

Adde, et si illigentia nō pprie, nec simpliciter dicenda sit pōa sui orbis posse tm̄ similitudine quadam pam illius dici, ac maiori iure, quam caeteri externi motores dicuntur pōe corporum, quae ab eis moventur.

3ª clo 1um mobile re ipsa ministerio illigentiae movetur: potuit tm̄ a Deo moveri immē, idest, sine concursu ulius eae 2ª. P. 1ª pars, q̄ Universi ordo postulat ut ima a medijs, idest corpora sublunaria a caelestibus: media a sumis, idest, corpora caelestia ab Angelis moveantur. 2ª pars pēt, q̄ in eo nulla visitur repugnantia.

Rogabis 1º. an pōe, qua illigentiae caeles spheras movent ab earum illu, et voluntate dirat. Ps affre, Pq̄ nō minus distinctae actiones sunt movere et velle quam velle, et illigere, quin imo illae maiorem vendicant distinctionem, cum movere sit actio transiens, illigere et velle imanens: sed illectio, et volitio requirunt pōas distinctas, q̄ motio, et illectio.

Rogabis 2º. Ut spheraeae caelestes ab una an ab pluribus illigentijs moveantur. Ps moveri a pluribus, Pq̄ quilibet Angelus, ut certam et distinctam hec ipsam ita certis locorum spatijs circumscribitur, pindeq̄ nequit caelesti Machinae assistere, ea praesentia, quae naria

&: ad eam rite gubernandam, & ad tam varios, tanquam dissimiles motus obeundos.

Caput 6.um

Quaestio 1.a

Quae ex ea proveniat disparitas celeritatis in motibus corporum sublunarium.

1.um Pronunciatum sit, quae externa vi contra naturam impelluntur, ideo in exordio motus celerius agit. quia impulsus a proiectore eis impressus, cuius vi feruntur, maior atque intentio tunc est: dein paulatim deficit, & minuitur, donec tandem vanescat, & motus, quem efficiebat, cessat.

2.um Pronunciatum. Animantes ideo consitatius feruntur in medio, quia progressivus motus exercetur ope spirituum, quorum non tanta copia initio motus, in musculos, & nervos, & cordis ventriculo effusa &: quarta postea membris assidua agitatione in calescentibus. Verum quia hoiusmodi spiritus per poros, qui calore lassantur, poras, & volant consumuntur, necesse est vim motricem, atque ideo motum ipsum languescere.

3.um Pronunciatum, corpora gravia, & levia cum suopte impetu naturalia loca petunt, perpetuo maiorem impetum

Et celeritatem acquirunt per incrementum impulsus, quem gravitas, et levitas cuiusque corporis, ubi primum in propria loca tendere incipiunt, nati quadam emanatione ex se fundunt

Quaeres. Si levia in fine velocius ferunt, cur fumus initio celerius accendant: Rs quia fumus habet multum exhalationis igneae, quae antequam ab eo separetur, ipsum devehit: separata vero, quasi vehiculo destitutum relinquit, sicque neque fumum segnius moveri

Quaestio 2.ª

Utrum motus caeli, ac sijderum aequabiles, et ordinati sint.

1.ª Cto, motus caeli, quo ad aequabilitatem spatij, quod quodlibet mobile eiusve partibus decurrit, non est aequabilis. Pr. nam partes Polis vicinores, minores circulos peregunt eodem tempore, quam aliae partes

2.ª Cto, si consideretur motus caeli, quo ad aequabilitatem temporis, quod in tali spatio peragando consumitur, motus caeli uniformis est, et aequabilis. Pr. quia alioqui non possent Astrologi certo pronunciare, quoties et quadrantes furae essent sijderum coniunctiones, et solis, lunaeque Eclipses.

3.ª Cto. motus corporum caelestium meripie ordinati sunt, ut experientia pet. Stine colligis

Cum sol tempore Josue Dino imperio quieuit, totam celestem machinam pariter quieuisse.

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

Caput 7.um Quaestio 1.a

Vtrum astrorum sit diuersa ô sublunari, et eiusdem rois cum suo orbe an non?

In hac controuersia qd de sole dicendum sit patet ex capite 3.o q. 2.a huius libri. Qd uero ad alios planetas attinet.

1.a Dico sit, s. planeta discontinuet ab Epicyclo, clos s. nõ, nullus distinguetur spie a suo Epicyclo neq. a differente, in quo idem Epicyclus inclusus e. Distinguitur a caeteris orbibus tam superioribus, quam inferioribus. Pq. ut iam diximus, sicut elementa, ita et orbes celestes pro roe locorum, et situum spie distinguntur: planetae autem et Epicycli inquq. sunt eundem situm hent, idemq. spatium imaginarium motu suo peregrant, qd partes differentiam uicissim percurrunt, nõ autem superiores aut inferiores orbes, qo fit, ut ab his spie distinguantur, nõ uero ab illis.

2.a Dico stellae fixae nõ differunt spie ab Octauo orbe, in qua incident, pie cum nõ sint, nisi tantum pies densiores octauae Esphaerae.

Obiis contra 1.am clausulam. Si planetae distinguerentur a caeteris orbibus esset propter dissimilitudinem efficacium: sed hoc non obstat quia Dominus quia in alio cor calefacit, cerebrum humectat, et utrique alia membra diversas speciei functiones obeunt, cum non accidentario differant discrimine, et sint sub unius formae substantialis imperio. Dicitur ex distinctione efficacium speciei differentium, non argui discrimen specificum, quando nascuntur a partibus alicuius totius: arguitur tamen in toto ex tali dissimilitudine efficacium qui ei per se 1.o coniunt.

Quaestio 2.a 3.a 4.a et 5.a

De luce.

1.um dubium est: Utrum astrorum lux sit substantialis eorum formae, seu etiam corpus? Dicitur negative, est enim lux formae accidentaria et qualitas quaedam. Probatur quia duae formae substantiales non possunt in eadem materia consistere, neque substantia patitur sui intentionem aut remissionem, quod habet lux, non est etiam corpus, quia cum lumen perspicuum transmittit, duo corpora simul essent. Et cum traiectio luminis motu fiat, aliquod corpus in instanti moveretur.

2.um dubium est, an lux omnium astrorum, et universim lux omnis eiusdem sit speciei? Dicitur omnem lucem, quae corporibus proprium non obvenit ubique eiusdem esse speciei, sed nam astra lucet ex se non nihil habent lucis, reliquum tamen a sole mutuantur, et lux solis intendit lucem cuiusque sideris, in unamque coniunctim quae sunt eiusdem speciei, deinde quia non est inducenda rarium distinctio sine necessitate

Non diximus oiem lucem esse eiusdem spei, sed oiem, quae per vim nae obvenit, quia de luce corporum gloriosorum maior dubitatio est; nam a ceterorum corporum luce spe distinguatur, in qua controversia probabilius videtur esse eiusdem spei, cum eorum colores sint etiam eiusdem spei cum nostris, et sint longe pulchriores.

Quartum dubium est: Vastra de suo luceant, si potius lumen a sole mutuent? Res tam stellas fixas, quam planetas lumen a sole mutuari, ita tamen ut aliquid ex se lucis possideant. Pet. 1a pars, quia luna experientia constat accipi lumen a sole, ergo et aliqua astra. Confirmatur quia planetae, quo soli propinquiores sunt, eo caeteris paribus magis lucent. 2a pars Rx quia phaebe quae maxime videri potest tota a phaebo nitere aliquid propriae lucis vendicat, ut in eius Ecclipsi constat.

Rogabis, cum luna sit oium stellarum minima uno Mercurio excepto, cur dinae literae appellent solem, et luna duo luminaria magna? Respondet D. Tho. lunam dici luminare magnum non molle, sed efficientia, et quia praeter solem terram magis eluminet. Si quaeras quae sit illa macula, quae in luna videtur? Res non est aliud, quae pars lunae rarioris, ac proinde minus lucidae.

Quintum dubium est: Vlux efficiat calorem? Res lucem suapte nae calorem efficere, pet. quia quotidianis experimentis videmus inferiora corpora solis luce calefieri. Sine colligis radium compositum, ex reflexo, et directo magis calefacere, quam solus directus; quia ut istius modi radius

Interior est, ita intenciorem effici parere dicit.

Obiis: multa sunt praedita luce, quae nullum calorem gignunt, eiusmodi sunt plures gemmae, quae rues putride, scamae piscium, scincindelae, et alium quorundam oculi; ergo non omnis lux calorem efficit. Rs omnia, quae lucem obtinent, habere quantum ex se est, vim aliquid caloris imprimendi in ea corpora, ad quae lumen transmittunt. verum ut in plerisque maxime inferioribus corporibus id lumen exiguum est, ita et calor, qui eius interventu producitur. quo fit ut plerumque his praesua tenuitate non deprehendatur. Multa de lucis praestantia, et proprietatibus lege in hac 5a questio articulo 2o.

Quaestio 6a

Sit ne motus causa caloris aut non?

1a Cl. sit, motus localis est aliquo modo causa caloris. Rs quotidianis experimentis videmus in tritu duorum lapidum, et ferri ac silicis, imo et ossium leonis inter se conflictu ignem eleci, item plumbeos globos et tormentis explosos, cum per aerem ferunt, interdum liquefieri: sagittas incendi, molas pannicareas in ardescere, curnum axes ignire, soleas equorum scintillare. Etc.

2a Cl. motus localis efficit calorem distrahendo partes, et attenuando pies, atque inducendo raritatem: cuius comes est calor

3ª cl. cum per motum localem gignitur calor, id quod ordinarie rarescit, et calorem concipit, et aer interceptus, s. alisus.

Caput 8um quaestio 1ª

Moveantur ne astra caelo immoto an non?

1ª cl. astra non movent immoto caelo. P. quia si caelo immoto aliquid astrum sieret, s. in eius locum aliud corpus subcederet, s. nullum: si nullum, daretur in natura vacuum: si aliquid admittendum foret corpus caeleste, nunc rarescere, nunc in densitatem coire, quod tamen in sola corpora corruptioni obnoxia coit.

2ª cl. stellae firmamenti non alium motum sibi proprium habent propter motum sui orbis. P. quia cum fixae sint, circumactu suae Esphaerae, quasi nodi motu tabulae, in orbem feruntur.

3ª cl. Planetae ultra motus suae principalis Esphaerae alium sibi proprium vendicant. P. quia experimento compertum est eundem planetam, nunc magis, nunc minus a terra distare, quod certe fieri non posset, non proprio circumactu, nam sublimiorem, nunc humiliorem sedem tenerent. Atque haec ca[illegible] fuit, cur Astrologi planetarum motum ponerent in circulis et centricis, quorum una pars, magis a terra abscingitur, dicitur alterum versus terram maxime accedit et oppositum augis appellatur. Confr. quia ob id planetae errones dicuntur

Caput 9um quaio 1a.

An Astrorum, et caelestium Sphe=rarum motus consentum, som=num ve aliquem efficiant.

Ps. nege: Pq. in caelestium corporum motu, nō dat aeris colisio, sed extrussio confertim facta, sine hac enim nullum corpus sonat, quantumlibet alteri defricet, ut in Libro de Ossia planetis declarabit. caelestium autem globorum superficies pp. quamquam laeves sunt, et in offensa, constat nullum inter se aerem inludere.

Caput 10um quaio 1a.

De disparitate motus planetarum sm Arlem, et de aliorum revoluti=onum periodis.

Arl. asseruit motum superiorum planetarum tardiorem esse eo quod magis prevaleat circumvectio primi orbis q. subiectae Sphaerae requirunt. Qd. intelligendum est de proprijs planetarum motibus, etiam si diurnam motum considerans servat contia ordinis in Sphaeris caelestibus q. tunc unaquaeq. earum, et superior, et vastior est, eo insitatius fertur, siquidem aequali tempore

Maiuis spatium decurrit. Nunc de singulis dicamus.

Decimum caelum, quod primum mobile ab ortu ad occasum supra mundi cardines suam explet circumiectionem hinc 24, quo motu rapiuntur etiam cum sideribus tam fixis quam errantibus omnes orbes inferiores, atque eadem qua primum mobile celeritate volverentur, non motibus sibi proprijs aliquantulo retro mearent.

Nona Esphera proprium cursum ab occasu in ortum supra Polos & Zodiaci conficit annis fere 49000, sicut Philomaeus ait annis 3600, sicut alij annis 23760, octava Esphera motum trepidationis, qui ei proprius est absolvi annis 7000. Saturnus proprium motum annis fere 300 Iuppiter item suum annis fere 12. Mars annis fere 2. Sol diebus 365 oris 8. Minutis 49 circiter quod spatium annus solaris dr. Venus et Mercurius totum suum circulum peragrunt eodem fere tempore, quo sol, luna, denique conficit suum motum 27 diebus horis fere octo.

Adeo quod dicimus de periodis orbium sub Octavo caelo non esse intelligendum de motibus totalium Esphaerarum, nam quae ad occasum ad ortum eadem tarditate, qua nonus orbis incedit, sitque consistant motu trepidationis Octavae Esphaerae: oportet quoque id intelligi de motibus orbium peculiarium planetas differentium, quo quidem Eccentrici sunt in orbium medio constituti.

Caput 11um Quaestio 1a

Num recte se habeant, quae de Nostellarum inerrantium de caeli imaginibus, et de Siderum magnitudine, ab Astronomis

Traduntur

Stellae firmamenti de qq. Astronomi cognoscunt, ac dicunt sunt 122, sed multo plures in caelesti mundo inveniuntur et sine tam facile designari queant.

Astrologi stellas a se notas in quadraginta octo constellationes, seu imagines redigerunt, et cuiusque constellatio certas stellarum nuis alicuius animalis, seu alterius rei effigiem sita, ordineae repraesentans. In praedictis constellationibus principem locum habent duodecim signa caelestia in Zodiaco splendentia, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornius, Aquarius, Pisces.

Quo excessu quaevis stella terram superet, aut ab ea superetur.

Stellas dividunt Astronomi in sex ordines magnitudine distinctos.

Quaevis stella magnitudinis 1ae continet magnem terrae 107

Quaevis stella magnis 2ae continet magnem terrae 90.

Quaevis stella magnis 3ae continet magnem terrae 72

Quaevis stella magnis 4ae continet magnem terrae 87

Quaevis stella magnis 5ae continet magnem terrae 36

Quaevis stella magnis 6ae continet magnem terrae 18

De Stellis errantibus.

Saturnus continet terrae magnem 91

Jupiter continet terrae magnem 95.

Mars continet terrae magnem 1.

Sol continet terrae magnem 166.

Terra continet Veneris magnem 73

Terra continet Mercurij magnem 2019.

Terra continet lunae magnitudinem 39. um

Caput 12. um 13. um et 14. a

Quaestio 1. a 2. a 3. a 4. a et 5. a

De Terra

Terra in quatuor partes dividitur in Europam, Asiam, Africam et Americam. Quinque lati circuli caelum terramque singunt, quos Posmographi et Gographi Zonas appellant. De Zona torrida compertum est plerisque in locis, non solum non torreri aestu, sed temperatam esse, et perennium pontium, ac fluminum aquis abundare. Compertum etiam est nullam esse mundi horam, quae ob caeli intemperiem ab hominibus non incolatur, aut incoli reipsa non possit, etiam intra ultimas Zonas frigidas. Antipodas esse plane constat, neque iam est ea de re ulla quaestio.

1.a difficultas est an terra comparatione caeli instar puncti habeat. 1.a clo sit, terra comparata ad caelum absolute, non est quasi punctum. R. quia id, quod est insectile, nullam habet proportionem ad id, quod constat partibus, sed terra, quae pars habet proportionem servat ad caelum, quo illius comparatione non habet rationem puncti. 2.a clo, terra comparata ad complexum firmamenti, proindeque aliorum orbium superiorum, quo ad nostrum aspectum est instar puncti, hoc est, habet incensibilem magnitudinem. R. quia in qualibet orbis terrae parte eodem tempore, a diversis Astronomis eadem magnitudo, et distantia eiusdem stellae deprehenditur, quod certe non accideret, si locorum intercapedo, aliquos momenti afferret comparatione firmamenti.

Quo ad reliquos orbes contentos sub firmamento dicunt Mathematici terram esse quasi punctum rii Sphaerae Jovis, et Saturni: at rii Sphaerae Veneris, Mercurii et Lunae habere notabilem magnitudinem: rii autem Sphaerae Martis, et Solis adeo exiguam, ut vix alicuius momenti videatur.

2a difficultas est: Utrum terra in medio mundi constituta sit, habeatque idem centrum gravitatis, et magnitudinis? Rs idem esse centrum magnitudinis terrae, et gravitatis eiusdem ac totius Universi. Ad hoc effici quidem unum globum ex terra, et aqua, esseque utriusque idem centrum gravitatis: sed eam terrae porcionem, quae ab aquis extat, non plus distare a centro quam quae demersa est, si sermo sit de distantia, quae aliquid habere momenti putanda sit comparatione totius terrae.

3a difficultas est: sit ne terra mari depressior an non? Rs probabiliorem esse sententiam, quae asserit terram mari altiorem esse. Rs quia si aqua altior esset niteretur terram obruere, et ab eo conatur inhibita perpetuam vim pateretur.

Fatendum quoque est, neque terram, neque aquam esse ex toto in sua nativa sede: cum terrae, et aquae non postulet, ut illa huic omnino subiaceat, et hae illam undique ambeat. Ad quamvis ita res habeat non est proterea existimandum ob hanc locorum immutationem, aliquid de Universi pulchritudine, et perfectione posse detractum: cum ita ab authore nostro institutum fuerit altioris boni gratia, idest propter hominis habitationem, qui corporei mundi finis est.

7ª difficultas est an terra in medio mundi quiescat et quaenam sit eius imobilitatis ea. Rs terram in medio mundi quiescere. Pq. si terra non quiesceret, aut ciaretur motu recto, aut circulari: non recto ceteris: non circulari, quia hi, qui mō arcticum intuentur, postea Antarcticum viderent. Eundem terrae tractum, num sub uno Polo esset, num sub alio, quod tm falsum est.

Rogabis, si terra est imobilis, qua vi nae imobilitatem sortita sit? Rs cam imobilitatis terrae esse ~~nam~~ naturam eius gravitatem.

IN LIBRVM 3.um

Caput primum usq quintum

Quaestio 1a 2a et 3a

De ellementis

1.um dubium est; sint ne mundi elementa quatuor an non? Rs quatuor esse mundi elementa nec plura, nec pauciora: siliet terram, aquam, aerem et ignem. Rex quadripartita varietate primarum tactilium qlitum, siliet caloris, frigoris, humoris, siccitatis.

2.um dubium est; qui sit ordo dignitatis inter hæc elementa? Rs eundem esse ordinem dignitatis, ac situs et locorum. Unde fit elementum ignis esse cæteris præstantius, seu nobilius. Et p. q. elementi præstantia colligitur ex nativa cuiusq. proprietate, quæ præ substantialis index est. Præcipuæ autem proprietates elementorum sunt quatuor qualitates, 1.æ cuiquæ elemento sua propria in summo gradu, igni calor, aeri humiditas, aquæ frigus, terræ siccitas. Ex his autem calor cæteris longe excedit est enim ac tutior et ad res efficiendas ulterior tam in operibus artis, quam naturæ; hinc colligis elementaris nec præstantiam non esse aut nec aut iuxta commodis mentiendam. Sed ex præstantia proprietatis uti diximus.

3.um dubium est. Vtrum quilibet elementum alterum inferius sibi proxime cohærens magnitudine vincat an non? Rs non quidvis elementum superius maiorem habere profunditatem, quam inferius sibi contiguum. Nam terræ tribuunt Mathematici profunditatem amplius sex milia, et septuaginta miliaria 6070: atq. profunditas vix ad duo, aut tria miliaria pervenit: profunditas aeris continet circiter 2 miliaria: elementatio ignis attribuunt Mathematici profunditatem miliarium circiter 1205 78.

(um a)

Bulla S. Pij V.

Pius Episcopus Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ad apostolicæ dignitatis specula, disponente Domino, assumpti, cum eorum mentes undequaque ad Christi fidelium salutem, et quietem vigilanter dirigere studemus, ea libenter concedimus, et ea omnia decernimus, quæ ad illorum animarum, quæ Christi sanguine redemptæ sunt, et divino cultui mancipatæ, spirituale bonum, et tranquillitatem conducere posse arbitramur.

Accedit siquidem, quod nuper ad nostram notitiam pervenit, quod nonnulli ex fidelibus, qui Globum Terræ, seu Mappam Mundi, ad Sacrum Missæ Sacrificium celebrandum, ac Divina Officia recitanda, ad Orientem versi, ut moris est, convertuntur, ob globi, seu mappæ hujusmodi rotunditatem, et figuram, ad quam partem Orientem respicere debeant, ignorant, et dubitant, ac sæpe numero, ut ipsi fatentur, in errorem incidunt. Nos igitur, qui ad Dei gloriam, et Ecclesiæ ornamentum, ac Divini Cultus augmentum, omnia libenter facimus, ut omnes, et singuli fideles, qui Globum Terræ, seu Mappam Mundi, ad Sacrum Missæ Sacrificium celebrandum, ac Divina Officia recitanda, ad Orientem versi, ut moris est, convertuntur, ob globi, seu mappæ hujusmodi rotunditatem, et figuram, ad quam partem Orientem respicere debeant, ignorant, et dubitant, ac sæpe numero, ut ipsi fatentur, in errorem incidunt, hujusmodi errore, et dubitatione, ac scrupulo, quo ad præmissa, quomodolibet laborant, liberentur, et ab eo penitus amoveantur, motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus, et singulis fidelibus

Pro explicationes quaestionis, adhuc duobus modis aliquod elementum summe graue, aut summe leue dici potest: uno modo, ut summe graue nuncupetur, quod sua sponte pondere in pa oia alia elementa fertur: summe leue, quod sua sponte ui supra oia alia elementa transcendit. Alio modo, ut summe graue appelletur, quod nullam fieri habet leuitatis, summe leue, quod nullam fieri obtinet grauitatis.

1a Dico sit, si summe graue, et summe leue sui priorem sensum sumantur: sola terra est summe grauis: solus ignis summe leuis. Probatur, nam hae dumtaxat elementa extremum locum uendicant.

2a Dico, si summe graue, et summe leue posteriori modo spectantur, duo elementa superiora dicenda erunt summe leuia, duo inferiora summe grauia. Probatur quia non solum uirtutes motiues, quae extremis elementis insunt, sed etiam quae medijs competunt sicut ex numero qualitatum simplicium, atque omnis mixtionis expercium

3a Dico. aqua, et aer recte dicuntur grauia, et leuia comparate. Probatur quia uirtus motiua aquae comparata ad uirtutem motiuam terrae, quodammodo leuitas est, quia ad locum supra terram inclinant: eademque collata ad ignem est quasi grauis, quia inclinat ad locum inferiorem

Quaestio 2a

Vtrum elementa in suis locis graui

Grauitatem aut leuitatem theant.

Grauitas, et leuitas bifariam sumuntur, nimirum: s. pro motiuis qlibus, quae corporibus, grauibus, et leuibus, a sua primaeua origine insident: s. pro actu grauitatis aut leuitatis, s. pro impulsu, quo eiusmodi corpora e loco in quo sunt, deorsum aut sursum nituntur. Praesens quaes no illigitur de priori grauitate, et leuitate, nam qd eam elementa ubicunq sint retineant, constat inter Phos. De posteriori e tota dubitatio.

1a cto sit, nullum elementum in suo loco nat. constitutum grauitat aut leuitat, si mo grauius subsideat leuius emineat. P. q ideo elementa tanto nae in petu perscriptam sibi a na sedem petunt, ut in ibi tranquillitate allepta consistant, nec iam ulterius cieantur. Dein q si ter, et aqua in patria regione deorsum niterentur, degrauaret nostra capita aeris pondus, et hi qui sub aquis natant onus magnum sentirent, qd tm experientiae repugnat.

2a cto, corpora grauia supra minus grauia, aut supra leuia ubicunq sint grauitant. Sitq leuia infra minus leuia, aut infra grauia leui tanto. Haec pet experientia. Atq hinc etiam e qd ex liquoribus alij alijs innatant, ut aquae salcae dulcis, et aceto oleum, alij subcidunt, ut euilibet aquae balsamum. Et ex metallis stannum liquatum super aurum fluitat, et argentum uiuum orbis subijcitur praeterquam auro

Pro doctrina meteororum.

Tractatus i ces caputi cem

Quænam Sit mā, que cā efficiens meteorologicarum IMPRESSIONVM

In hoc capite quædam meteorologicis rebus coiā subijciemus atq; in primis earum mām. Sciendum igr meteorologicas impressiones duplicem here mām: unam remotam, alteram proximam: mā remota est: possissimum terra, et aqua hac enim mām propinquam, ex qua fiunt meteora de sto suo dant.

UNIVERSIDADE LIVRARIA

Nã proprinqua d'aufert ex halatio: exhis em̃ maxima vnicuiq;
euenit, nõ gdem ex una q̃ oriã, d'q̃ gdem ex una q̃ dam̃ ex altera ob-
gea mistam ex vtrq;, d'autem aufert halitus ex parieto calida d'hu-
mida qua ex humore aquea fit: quibus uidere d'aeriã ex aqua gnãa
in ollis subsecto igni esse necesse. Q̃ hinc autem spirituosi mouentes nubi-
la rotãt nubes flamea uidẽt, grandines d'ipsas cognoscere. Ex halatio ex-
halatus terra calida d'siccus, contrarij, sub se duas gñãt species: unam
qua fumo vegetat flammam nutrit, q̃ in ignem mutata, d'aqua pro-
xime feruet ignita uim sonoris ruptionesq; edit, d'alias species ardentes
alentq;, quia nõ ita facile in cinerem d'aquam fatiscunt, existunt.
Exhalatio d'terra sine aqua exilis, humore pinguiq; destituta adhorrentes ob mi-
nimam texturam, cui q̃ inde aeriam sibi calor miscuit, ideoq; in altio-
rem aeris partem euolat. Q̃ uero exhalatio aquidem terra, cuius
pinguem minorem inest portionem, sine exhalatu. Unde nõ tam
efficaciter se ille calor extrinsecus impressus findit, q̃ illa spondere
minus attendit: sibi difficilis d'in cauernam flatus abit.

Quãm autem uarijs generibus inter se differunt exhalatio
d'exhalatio uidere i, gd premissum meminerimus: q̃ ex calida siue
nõ pinguis origine, aut interna efficacia: ab extrinseco remittun-
tur aere, d'efficiuntur ab his rebus quibus, aqua praeuertere solet,
qui alterandi uim hãt excitantes. Deinde gd dictum nõ pigebit meminisse
cum quo coniuncta, uis dictis dicemus, habitus aquei d'terrei gñã
tur. Descripsimus ei cum meminerimus genium exhalatis q̃ constant
tuentes ei consortes d'q̃ euocare. Exhalationum d'uaporum hamatus: ex-
halatio d'siccus dentatus, si quem deficit ex exhalatio d'aqua hinc mistum
seruant, cum die ubi ad medium tuberé aeris regionem societate
lucida glomerãq; subsidat exhalatio ui altius promoueat.

Rogabis 1° quomodo exhalatio in sublime vecta ad supremam aeris plagam pervenire devenit, vapor autem non item: siquidem terra est, quae exhalatio educitur, gravior est: quam aqua? Rs eius rei causa est, quia terra non sua minus frigida est, quam aquae elementum, magisque calorem excipit, et cum diutius retinere potest, tunc ob siccitatem, quae caloris amica est, tunc ob maiorem soliditatem, in qua vis impressa haeret tenacius. Soliditatem in quam praeter ingredientes oleaceae intermixtam est, quae tamen quaedam exhalationes plus, aliae minus obtinent: proindeque aliae aliis calorem diutius servant, ex quo maior, aut minor levitas oritur. Contra vero aqua modico calore dilatatur, facilique in aerem vertitur, antequam loca superiora capessant.

Rogabis 2° Utrum praeditorum habitum duo sint omnes species, an plures pauciores vel. Rs duas tantum esse. Primo quia nulla meteororica spiratio frigida esse potest, siquidem omnes excitantur vi caloris: nec externantur non rarescente corpore, eamque rarefactionem calore machinante. Item quia cum omne frigidum suapte natura sit grave: si vapor, et exhalatio frigida essent, non accenderent.

Rogabis 3° Utrum vaporum, et exhalationum a primis elementorum est, quae erumpunt spiritus, namque dissideant? Rs nec vaporem ab aqua, nec exhalationem a terra spiritus, subtilitate sua distingui, sed accidentarea tantum esse. Primo ex eo, quod praedicti habitus facile resolvuntur in elementa, quod non esset, si cum ex elementis progrediuntur, distinctas, ac peculiares partes assumerent. 2° quia vapores in media aeris regione revocant se se ad frigiditatem, et densitatem aquae naturae congruentem, quod sane testatur eos aquae partem, unde ea revocatio dimanat retinere.

Aliqui existimarunt vapores, et exhalationes distingui essentiam ab elementis per aliquam primam essentialem mixtionem. Probabant 1° vapores, et exhalationes sunt substantiae rarae, calidae, et leves: aqua vero, et terra densae, frigidae, et graves: cum igitur affectiones destentur nostras alia videtur esse ipsa vaporum, et exhalationum mixtorum, alia aquae, et terrae. 2° halitus rosarum carnium, aliorumque similium mixtorum distinguuntur specie a mixtis, et effantur, alioqui halitus alius esset aliud, quod nemo dixerit.

Ad 1um argumentum Dicendum vapores, et exhalationes non ab intrinseco, et ex sua propria frigiditate, raritatem, calorem, et levitatem obtinere: sed ab extrinseco ex impressione solis, et aliorum corporum, quae aquam, et terram excalfaciunt: at frigiditas cuiusque rei intrinseca non solet induari dignosci vero quibuslibet affectionibus, sed ijs, quae germanae ac naturae sunt. Ad 2um Dicendum halitus corporum mixtorum plerumque distingui specie a mixtis. Idque ex eo eo a nobis conijci, quia non apparent in ijs eam inductam naturalis coniunctionem quae in vaporibus, exhalationibusque notantur: praesertim quod sublatis impedimentis non se revocant ad mixtorum qualitates, sicut vapores, et exhalationes ad qualitates aquae, et terrae, quod in re proposita ad specificam non identitatem colligendam maximum habet argumentum.

De causa efficiente Meteorologicarum impressionum sic habeto: quoniam ad earum genesim, ut ex superioribus liquet, concurrunt uti materia proxima vapor, et exhalatio, id erit in primis causa efficiens earum impressionum, quod istiusmodi materiam ab elementis evocat, et in sublime tollit. Hoc vero maxime praestant sua vi, et influxu corpora Coelestia. Causa vero instrumentaria, qua corpora Coelestia ad hanc effectum utantur, est potissimum calor, qui aquam, ac terram praecedit, easque attenuando in halitus solvit: quos pariter in sublime effert interventu levitatis, quae calorem ipsum, et raritatem consequitur.

Cæuo quæ ipsamet impressiones, ut cometam, eorem pluuiam
augmentat, ac perficit, eiusque quidem sunt eadem corpora Ecclesia par-
ticularis, et proxima, sunt calor frigus, motus, aliaque huiusmodi.
Nam calore supremæ plagæ aeris ignescit exhalatio in come-
tam mediæ regionis frigore concrescit uapor in nubem, et aquam
saepe quæ rapida agitatione colisa nubes fulgurat, quæ accedit
actio per antiparistasim.

um

Caput V.

De locis in quibus elementaria impressiones contingunt.

Tria conceptacula, seu loca sunt ubi elementaria impressiones gigni
consueuerunt: 1us locus, et sinus terræ, quæ quidem ex sua natura sicci-
tatem summe intensam, et frigiditatem in excelenti, non tamen in
summo gradu possit, sed alias præterea accipit affectiones, quarum
merito quibusdam in partibus magis promptæ sunt, et ideo ad
impressiones in aliis minus, e in cauernosa, fungosa, solida, concreta,
caliginosa, sulphurea, bituminosa. Ubi cauernosa est: ibi concu-
tiones subit, cum halitus interceptus, nec exire ualens magno
conatu exitum molitur, et terram concutit. Ubi uero caliginosa
humidaque exit, ibi fontium scaturigines, aut riuuolos effert.

2us locus est, gremium aquæ, quæ ex natura proprietate
in summo gradu frigida, et excelenter tantum humida est:
uerum alia similiter affectionum subit differentias: quandoquidem hic
calida inuenitur, illic frigida, hic dulcis, illic salsa, nitrosa,

Sulphurea, bituminosa: itaque ubi exempli cā sulphurosa est, expiratio-
nem edit viventibus perniciosam, ac lethalem, ut in lacu averno,
alijsque nonulis.

3us locus est receptaculum aeris, in quo oriuntur, quae
proprie Meteora nuncupantur. Dividitur autem universus aer in tres regi-
ones, infimam, Mediam, et Supremam; Infima est, quae nos ambit,
corrigitque usque ad eam poenam, quae iam radiorum solis repercursu
non incalescit. Suprema dr, quae inter cabum ignis, et paulo infra
altissimorum montium fastigia intercepta est: Media, quae intra
duas illas iacet.

Totum vō aeris elementum suapte nā humidum
est in summo gradu, calidum in excellenti, non tamen summo, verum
ex aciente varie imitatur circa has aliasque ipsius affectiones,
nam suprema regio ultra quam eius nā postulet, calida est.
1um ob ignis vicinitatem 2o ob flammulas ab igni, ut quidam
volunt, nō unquam dissidentes. 3o quia ex halitionibus calidis
eo subeuntibus assidue conspergitur. 4o quia caeli et ignis circum-
vexione, quae calorem siet, continenter rapitur.

Infima vō regio calida est usque nativa eius
conditio poscat: minus tamen, quam suprema: incalescit autem
tum vaporibus, et exhalationibus, quas e terra et aqua praedeuntes
excepit, tum reflexione radiorum, qui in se geminati impen-
tius calefaciunt: tum denique propter ignes, nō manufactos tantum,
sed apertos terris, quorum aliqui eorum puncta alij in abscon-
dito flagrant, atque inde tuporem eructant.

At media regio perfrigida est multis de ijs propter
vapores, qui cum eo pervenerunt, sublatis iam impedimentis

Ultro se se ad naticum frigus revocant, aerem q circumfusum refrigerant. 2° q aerita refrigeratus cum ex superiori et inferiori pte calido obsideatur per antiparhistasim algescit. 3° q ne repercussio solarium radiorum, neq elementaris ignis fervor, neq impetus, quo superior pars in orbem versatur eo pertingunt. Alij aliam eam addunt, videlicet cæli influxum, qui in eam plagam directus, illic frigiditatem imprimit, nō est etiam improbabile, quod quidam inquiunt initio mundi iniectum fuisse a Deo aeri in media plaga frigus ad faciliorem gignendorum imbrium comoditatem.

De Principio

In Comuni

Compendium de calitatibus.

Disputatio 1ª.

Prium comunissime sumptum definitur, id a quo aliquid procedit quocunq mō. Ab Arte definitur prium est 1um unde aliquid est, fit, aut cognitur. Ex qua dosi colligitur divisio prij per se in tria membra, duo sunt in esse reali, scilicet in fieri, et in facto esse 3um in esse cognito, et dr prium in cognoscendo. Pria per accidens ad hæc tria membra prij per se reducuntur.

Obiis, datur prium in cognoscendo, q etiam in appeten=

Secunda de prãde ẽ membrum. Dr̃ nõ alio ẽ pcõ appellationis
quam quo agnoiũ. Vel ẽ appellat aut reiecit, ꝙ spectat ad eccl̃iã
aut ad eccl̃iãs ab ipso appellantes aut refugientes ab eoq; ei
author ẽ ille appellare aut refugere.

Quod ...

... ecclesiam seu ecclesias ad ...

... spectantes.

Dr̃ ass̃ia ẽ dñi in Medio tomi° dist. 12, sectio° nõ dubium ẽ
q; oiẽ ꝑsona ꝓmota ab alio ad ꝓriat̃ ibi cũ hoc ab illo nõ dispen-
sato, ꝑdit ꝓmotionẽ ab eo cui ꝓmotus ẽ ad ꝓriat̃ ꝓmotus ꝓriat.

Dein ẽ ꝑ dr̃m ꝙd ꝓmotus ad ꝓriat̃ gerens ꝑsonã ꝓpr̃iã
vicar̃ ꝑpetui cum ꝑsonatu illius ꝓriat̃ ꝑ nõ dimissionẽ ꝓpr̃ij ꝓ-
pter ꝙ ꝓsecutionẽ gerẽs in executione, nõ uti in indultione in ꝓ-
cõibus ꝑsonalib⁹ ad uos ꝓpr̃ij ꝓcuratores, ꝑdit omnẽ ꝑsonã ꝓ-
priat̃ gerẽs ꝙa ad ꝑsonã ꝓpr̃iã ordinat̃. Eodem nõ ꝓhibente cum
dr̃o de ꝓmotis ad ꝓriat̃ q; ꝑsonatus ꝓsecutionẽ illius in executione
ꝓpr̃ij ꝓcuratoris ꝑdit in indultione.

Dein ẽ in Viñ Pater ꝙ ꝓmotus ad ꝓriat̃ ꝓpr̃iã ꝓpr̃ijs
ꝓpr̃ijs ꝓpr̃ietas dantes, nec de fide constat ꝙ tenuerit ꝑsonã
nõ ẽ ꝓpr̃ior alia iuxta ꝛ̃ Stanes, Finchale Tynemouth
ꝓpr̃ies aut ꝓpr̃ietas: q; nõ oiẽ ꝓpr̃iã ꝓpr̃ietas ꝓpr̃ijs ꝓpr̃iã.
Dr̃ ꝑsonam ꝓcurantem ꝓpr̃ijs ꝓpr̃ij ꝓ nostro nõ obligandi esse
ꝓpr̃ietatem aliquo nõ ꝑsona ꝓcurante ꝓpr̃ijs ꝓpr̃ij. Dr̃ ꝓpr̃ietas
ẽ ꝓpr̃ij q; ꝑsona ꝓcurans ꝓpr̃ietatis ꝓpr̃ij ꝓpr̃ijs q; ꝑsona ꝓcurans

Non est aliquid univocum, sed Logicam. Ita dicit Dis. 12, sect. 1, nº 13. Et quia prius denotat, non tam ens creatum, sed etiam increatum, nec solum ens reale, sed etiam rationis.

2ª Ratio prius sumptum, scilicet pro relatione prius, scilicet pro ratione fundandi relationem, seu consequentiae illa, aut dimanatione priori a priori, non est aliquid vocum, sed Logicum. 1ª pars Et quia relatio prius rationis est ad creatum, et increatum, item ad relationes reales, et rationis. 2ª ostenditur quia quoniam id quod denominatur prius est ens rationis tantum, ratio fundandi relationem prius non potest esse realis in aliis vero rebus saepe est realis.

3ª Ratio prius ut est coniunctum cum causalitate, et dat esse creatum per verum, et realem influxum sumptum ut est communis Deo, et creaturis, non est Logicum per attributionem. Et quia ut dicit Logica attributionis, debet dari dependentia a primo, et principali Logicato, sed quamvis omnia efficientia creata dicant attributionem ad 1um efficiens, omnia exemplaria ad 1um exemplar, omnes fines ad Deum, praeterquam est 1us finis: tamen Deus, ut est prius unomo, non refertur ad se, sed est prius aliomo, quia est 1um efficiens, non refertur ad se quatenus est 1us finis; quia prius in causalitate ordine sumptum, non est Logicum attributionis.

Quaestio 3ª

De prio increato ad intra, et ad extra, et illius Logica.

1ª Ratio sit, prius actuale dicitur de Deo prius, ac principalius

secundum processiones ad intra, quam tamen realitates ad extra. Ista
quasi tantum, puntum est, esse principium Divinae personae dicitur de Deo
naturaliter, et ab aeterno, esse vero principium actuale creaturae dicitur liberae
et in tempore.

Adde 1° in Deo ea quae sunt communia, et essentialia sunt,
sed nec ea sunt priora notionalibus, quae vero sunt communia, et contingentia
sunt libera, non sunt priora notionalibus. Et autem producens in actu
creaturarum, seu producere actu creaturas est communia liberum, quae contingens
non essentiale: unde principium actuale ad extra dicitur de Deo posterius
et minus principaliter, quam principium actuale ad intra.

Adde, licet esse productivum creaturae dicat in Deo perfec-
tionem infinitam, tamen ipsum producere creaturam, quod est esse actu
principium nihil perfectionis dicere, quod ad Divinam essentiam pertineat.
Productio vero creaturae in ipsa creatura est.

Obiicies. Potentia prius ac simpliciter in Deo dicitur de potentia
producendi ad extra, quam de potentia gerendi, sed spirandi ad intra:
quae etiam principium. Respondeo Nego ans. Si de potentia in actu 2° loquamur, quia
eius potentia in actu 2° dicitur prior, ac praestantior, cuius actus prior est,
ac praestantior. Instabis potentia est in ordine ad aliud, sed una Divina
persona non est simpliciter aliud ab alia, quia potentia ad intra non est proprie
potentia. Respondeo potentiam creatam, quam definit Aristoteles, esse in ordine ad
aliud: non vero increatam, quam non definivit Aristoteles, quia non puta-
vit posse dari a deo perfectam productionem, ut productum esset
eiusdem naturae, cum producente.

Vegebis potentia ad extra, quae Deus creaturas producit com-
prehendit omnem potentiam proprie dictam, unde etiam appellatur

Omnipoti, et tamen non comprehendit potentiam productivam divinae personae, id est potentiam generativam et spirativam, quia 3 personae est Omnipotens, et tamen non potest producere aliam divinam personam; quia potentia ad intra non est proprie potentia: ac proinde potentia ad extra, cum proprie potentia sit, dicitur prius et principalius de Deo, tanquam potentia et principium. Ex hac ratione enim productio ad intra est actus Omnipotentiae. Omnipotentia quoque non ita appellatur, quod sit omnis potentia, sed particula omnis cadit supra obiectum, quia est potentia circa omne factibile, id est circa omne, quod non implicat contradictionem, ut producatur, sed non producatur. Confirmatur etiam, quia Omnipotentia non comprehendit potentiam passivam, quia non comprehendit omnem potentiam.

Ex praecedenti Conclusione colligitur inter principium actuale ad intra et ad extra dari Analogiam. Sed quaenam sit haec Analogia controvertitur. Sua supra num. 21 docet hanc Analogiam esse attributionis.

Obiectio in Analogis per attributionem semper requiritur dependentia unius ab alio. Sed actiones Dei ad extra non pendent a processionibus ad intra, quia non datur ibi Analogia attributionis. Deo sua in emanationibus ad extra dari aliquo modo dependentiam a processionibus ad intra, et in his aliquam antecessionem naturalem: quia inquit licet creatio ex parte sua per se non requirat Trinitatem personarum, et contra nec processiones ad intra ex parte tamen Dei per se, an nec illas requirit, et ab iis suo modo pendet: tum quia omnis effectio per se pendet a persona agente, in Deo autem non potest esse persona sine productione, id est processione ad intra: tum etiam quia creatura productio ex se pendet ex Intelligentia et amore, non potest autem esse in Deo Intelligentia sine Verbo, nec amor sine Spiritu Sancto. Nihilominus sit

2a Conclusio Probabilius esse hanc Analogiam non esse attribu

Attributionis, puntum est quia si principale non essent in Deo productiones ad intra personarum adhuc essent possibiles productiones ad extra: quia productiones Dei ad extra non habent dependentiam a productionibus ad intra, quod requirebatur ad Theologiam attributionis.

Ad 1am rationem Sua Rs, est totis effectio prae pendeat a persona agente ad hoc satis esse subsistentiam absolutam in Deo eorum tribus personis. Deinde quis demus creationem a tribus personis determinate pendere non idcirco pendebit a processionibus, quae tales sunt neque principium actuale ad extra pendet effective a principio actuali ad intra, quia talis creatio supponit etiam 3am personam, et tamen non dependet ab ea, ut a principio actuali ad intra, ut evidens est. Ad 2am Rs intelligentiam, et amorem, quem supponit productio ad extra, et a quo dependet non esse notionalem, sed essentialem, et omnibus personis communem.

3a Clo. haec Theologia est proportionis proprie quis enim ratio proprii principii, et principalius reperiatur in principio actuali ad intra, tamen in utroque proprissime reperitur sine dependentia unius ab alio.

De principio potentiali ad intra et ad extra

1 Clo. si consideremus illa duo principia in Deo virtute distincta, prout sumuntur in actu, sic principia potentialia prius dicitur principium potentiale creaturarum, quam principium potentiale personarum. Ita Sua supra tit. 23. puntum est quia ratio principii potentialis sive ratio potentiae productivae in Deo rei creaturarum est absoluta, et essentialis, rei personarum est relativa, et notionalis. Sed essentialia et absolute praedicata sunt priora, et potiora ex suo contentio, quam sint notionalia.

Rogabis, quae Alogia reperiatur inter haec prima ponitur. Sicut nota 2a sitatio problematice dependet ad aliquid unicuique, s. Alogum attributionis. Pontequa q. 6 sectio sentit esse Alogum attributionis prius dictum de Deo, ut est principium ad intra quam ad extra. Dicendum tamen est nullam ibi intervenire Alogiam attributionis: ex defectu dependentiae unius ab alio, sed tantum proportionis propriae.

Quaeres, cur haec comparatio prius inveniatur ad intra et ad extra fiat tantum in prima productione? Respondeo cum Pontequa sitato, quia cum hoc modo tantum coeat Deo et principii divinarum personarum, in hoc solo potest fieri proposita comparatio. In productione enim divinarum personarum non datur finis, aut exemplar, et multo minus aut modo, aut efficiens, sed ex nullo, sed ex aliquo subiecto: procedunt enim productiones illae omnem rationem candi, et quemcumque alium motum priandi quam per productionem, sed originem.

De fine, et exemplari. Quod semper finis importat praeeminentiam bonitatis, non semper quidem rei intendentis finem sed eius quo finis acquiritur: praeeminentia quae non datur in divinis rei divinarum productionum. Exemplar vero non est necessarium ad productionem rei, nisi producens debet producere aliquid certum, et circumscriptae essentiae eiusmodi non est persona divina.

Rogabis, ut prius dictum intra Deum degerante et spirante sit unum, an Alogicum? Sicut sitatus nota 2a dicit et unum, ut de persona divina in communi. Pontequa supra sectio 2a docet esse Alogum attributionis prius dictum de Patre, quam de Filio, qui est principium de principio: quia quod cum Patre sit sit principium Spiritus Sancti, id habet a Patre, quemadmodum et essentiam. Dicendum tamen est esse Alogum per proportionem propriam: cum ibi nulla sit dependentia, aut imperfectio, aut prioritas naturae, ut optime notavit Sicut supra Confr

in humanitatem Christi D. et ideo non est causa illius, sed purum terminum.

Obiis illud compositum ineffabile Christi Dicere pendet a verbo, tanquam e quodam principio intrinseco, ex quo constat, quod influit in illud esse communicando illi suum esse personale. Et verbum non alter concurrere ad constituendum illud compositum, quam tantum humanitatem, unde si in hoc non exerceat aliquot caliditatis quis, neque etiam constituendum illam personam compositam habet aliquam rationem causae rei illius. Poterit tamen reduci ad aliquod genus causae intrinsecae, idest materialis, aut formalis.

Divisio causae.

Dividitur causa in quatuor membra, videlicet in causam materialem, formalem, efficientem, et finalem. Quae quatuor membra vere et proprie participant rationem divisi, illudque exhaurient. Instrumenta reducuntur ad causam efficientem. Dispositiones reducit Suarez 3. n. 16 ad causam formalem: melius tamen communis doctrina eas reducit ad causam materialem siquidem praeparant materiam.

Communis doctrina asserit obiecta comparatione actuum quoad speciem tribuunt pertinere ad causam formalem externam. Sua supra n. 17 negat dari ullam causam formalem externam: asseritque in obiectorum potentiae. Primo actus duplicem habitudinem potentiae considerari, unam moventis, alteram terminantis. Prior habitudo inquit rei potentiae cognoscitivae est caliditas efficiens, si consideretur obiectum prout movet imprimendo speciem, sed quatenus per speciem concurrit ad actum rei autem potentiae appetitivae est caliditas finalis. Si consideretur obiectum sub posteriorem habitudinem quatenus scilicet terminat actum potentiae, dicit Suarez obiectum nullam caliditatem exercere, sed tantum habere rationem puri termini specificantis non per verum aliquem influxum, qui causam constituat

Sed per solam habitudinem alterius ad ipsum.

Rogabis 1° Et divisio eius in quatuor membra sit immediata. Negetur dicta supra nō 19 q. poi ea in coi divid. immediatius intrinsecam et extrinsecam s. in realem et intentionalem.

Rogabis 2° Et divisio eius fiat in species infimas, sed in ultimas rois candi an in subalternas. Dicit dicta supra nō 2° fieri in species s. roi subalternans. Et ea efficiens dividitur in creatam et increatam. Creata in veam et aequivocam etc. Alias tamen placet hanc divisionem fieri in species quasi rois infimas nō entitative et mater, sed fratr. et spectata roi candi. Nam divisio quas ulterius indicat dicta oiis suas habet mates et entitative neque variant fratrem roem causandi.

Rogabis 3° Et ea dividatur ut an alogice? Rs dividi alogice quarum aliae sunt subae aliae aventia. Itemque rois candi aliae sunt modi subales, aliae avales.

Quaestio 2a

De caliditate in coi et de condoctis ad causandum

Certum in primis est, rem dici cam in actu 1° ab iuvante, s. poi quam habet ad candum, dici vo cam in actu 2° ab actuali influxu seu caliditate quae dat esse effici. Unde etiam fit rem nō dici cam a sola relatione eius.

Supponendum etiam 1° est, caliditatem distingui a pe rei tam a prio, s. a ea, a qua egreditur quam a tio ad quem tendit

sed ab effectu. Quatenus potest manere sine ea caliditate. Supponendum 2° caliditatem pati et immediate ipsam pendere a suo principio. Quia cum sit pati dependentia, non indiget alia per quam dependeat. Supponendum 3° caliditatem non esse realitatem aliquam, sed modum. Nam caliditas cum sit dependentia implicat, quod detur separata a re, quae dependet.

Rogabis 1° cum quo identificetur caliditas, cum causa, an cum effectu producto? Respondeo omnem caliditatem identificari cum effectu. Respondeo quia effectus pati non est in subiecto habente causam pati, sed effectus dicitur dependens, quia habet in se pati dependentiam. Quaeres 2° ut caliditas unius causae debeat semper esse distincta a pati rei a caliditate alterius causae diversi generis? Respondeo negando quia sufficit distinctio virtutis, quae inter caliditates agentis, et finalis, et patientis, quae omnes in eundem modum actionis a pari coincidunt.

De conditionibus ad candum

1ª conditio existentia causae. Haec autem existentia in causa finali sufficit si sit intentionalis, et obiectiva: in aliis vero tribus generibus, quae physice, et realiter influunt, necessaria omnino est existentia realis, ut de singulis suo loco dicemus.

2ª conditio est prioritas rei sui effectus. Non sufficit prioritas originis, seu rationis. Quaeritur, ut necessaria sit prioritas durationis, an sufficiat prioritas naturae? Illud prius naturae est, quod potest esse sine posteriori, et posterius non potest esse sine priori: unde haec prioritas definitur a suo dependentia effectus a causa, et independentia causae ab effectu. Sit igitur 1ª Clo causa in actu 2° non potest esse prior durationis suo effectu: puntum est quia causa in actu 2°, et effectus sunt in eodem instanti. 2ª Clo causa in actu 1° aliquid est prior durationis suo effectu, aliquid non est prior. 3ª Clo prioritas naturae requiritur, et sufficit in causa rei sui effectus.

3ª conditio necessaria ad candum est distinctio inter causam et

effectum. Per quam ea definitur primum per se influens esse in aliud. Non suf-
ficit autem distinctio rationis: sed requiritur distinctio ex natura rei, sive illa sit realis,
sive modalis. In quibus maior, aut minor distinctio requiratur, dicetur
agendo de singulis: sicut et de aliis conditionibus, quae sunt speciales
aliquibus causis, ex eo quod tales sint.

Disputatio 3ª

De essentia materiae prima.

Suppono ex libro 1º physicorum capite 9º dari in compositione physica materiam
primam esse quam substantiam incompletam realem, realiter distinctam a forma, et tamen
haec existentiam distinctam ab existentia formae, atque adeo posse divinitus existere
sine forma. Suppono 2º huiusmodi materiam esse primum subiectum et communem omni genere
substantiali, unde materia neque generatur neque intereat, sed per creationem a Deo conservatur,
a quo 1º est creata. Est haec materia appetitus, id est pura potentia ad formas substantiales
apte definitur 1º cuiusque subiectum, et quo quidquid eo fit pacto, ut non
per accidens insit, id est clarius materia est id ex quo quidquid fit, non per accidens, sed
per se tanquam a subiecto 1º.

Quaestio 1ª

Utrum materia sit pura, ut omnem omnino actum respuat.

1ª Conclusio, materia 1ª dicitur pura potentia, quia nullum actum physicum in
sua essentia includit, id est, ita est 1º subiectum aptum ad recipiendum,
ut nullo modo possit esse actus infrarius. 2ª Conclusio materia 1ª si sumatur
ut essentiale, et actuale extra suas causas, essentialiter includit actum
entitativum, id est, hoc entitatem actualem. 3ª Conclusio materia 1ª hoc

UNIVERSIDADE DE LIVERPOOL

Actum ... distinctum ab actis ... Stilo Cancellariae quorū distinguit etiam absolutio, remanent ... Omnia ... deinde ... Mā hoc eandem etiam sub ... distinctum absolutionis.

Et ... Mā ... ibi ... includit actum ... hospitium, ... Mā ... Mā ... Mā ... constituant ... Mā ... Mā ... Mā ... considerata Mā ... actis ... Mā ... Mā ... Mā

Cœlesti appetere et sub aliis fris, et ita esse pricim corruptionis. Ps. poam
passiuam remotam non sufficere ad recipiendam aliam fram, atque adeo
non esse sufficiens pricim corruptionis, sed necem esse poam proximam et pricim
completam ad aliam fram. Sed hæc pricia, et poa proxima nunquam dari potest
in mia, quia est sub fra Cœli, quo non habet in se pricim corruptibilitatis. Minor
pet, quia attentia, seu dispois, quæ sunt in Cœlo, et conseruant unionem
inter mam, et fram Cœlestem, carent contrarijs, unde per se ipsa fratr
repugnat corruptioni, reddunt mam proxime in capacem alterius
fræ, licet remota sit capax illius. Confr. quia quantitas Cœli est capax
diuisionis, et tam proxime est indiuisibilis, quia poa remota non est reducibilis
in actum propter unionem, quam habet cum mia Cœli.

Clota men sit
mia Cœlestis, et sublunaris spei distinguntur, puntum est quia si Cœlum esset
corpus ex mia elementorum tam esset corruptibile quam ipsa elementa.
Confr. 1o quia ea quæ transcendentaliter respiciunt diversa non possunt esse eius-
dem spei. Sed mia Cœlestis, et sublunaris respiciunt fras omnino diversas:
non solum quo ad entitatem: sed quo ad motum infrandi separabiliter et inse-
parabiliter, quia sunt diversæ spei. Confr. 2o quia mia Cœlestis naturaliter postulat
qualitates, quæ nullam admittunt corruptionem, mia sublunaris postulat
qualitates, quæ disponunt ad corruptionem. Sed ex diversis proprietatibus
colligitur diversitas essentiæ, quo.

Rogabis, et mia Cœlestis sit spei
infima an subalterna. Ps. probabilius esse esse spem subalternam. P.
quia si duo corpora Cœlestia diversæ spei haberent eandem spem mam, posset
mia uncies disponi ad recipiendam fram alterius, et ita Cœlum esset
corruptibile.

Quæstio II.

Vtrum mia sublunaris sit spei infima

Neutrum dici potest. Non 1.um quia haec est appetitus ad formam rationalem et ad omnes formas separabiles quae nulla relinquitur per ordinem ad quam illa alia species foret nobilior. Non 2.um quia materia est propinquior et omnino repugnat esse entitatem subtilem et manere infra eum gradum in quo materia conservatur.

Obiectio 1.a Tantum materiae speciei diversae quae infrantur inseparabiliter a diversis speciebus formis: quae habentur materiae speciei diversae quae infrantur a formis speciei diversis separabiliter. Respondeo contra quia materia inseparabiliter infrata dicunt ordinem ad certas formas speciei diversas et ideo ipsae speciei distinguuntur, at materia sublunaris dicit ordinem ad omnes formas quae separabiliter possunt infrari.

Obiectio 2.a perfectio materiae est finita et limitata quae potest a Deo creari alia nobilior. Respondeo contra quia essentia materiae sublunaris considerandae est per ordinem ad formas, hoc autem materia dicit ordinem ad omnes formas sublunares quae non possunt dari alia nobilior. Obiectio 3.a perfectio materiae 1.ae est divisibilis quae potest dari alia ignobilior. Respondeo esse divisibilem quae adhuc excedit perfectionem attentis quantumvis perfecti: non utitur ut possit dari alia materia ignobilior.

Obiectio 4.a possibiles sunt aliae 1.ae qualitates inter se contrariae, ex quibus oriuntur aliae 2.ae qualitates quae disponant ad formas alias independentes a nostris qualitatibus, sed materia talium formarum speciei differret a nostra, quod Respondeo materiam non distingui neque specificare per qualitates sed per formas quas transcendentaliter respicit. unde cum illa materia separabiliter infretur, nec ideo foret eiusdem speciei cum nostra sublunari.

Quaestio 6.a

Utrum possibilis sit aliqua materia spiritualis.

Non d' actus alterius fieri nõ pot unum ꝑ se.

Quis. illatũ, qui gerit, ꝙ ei un substrum et nõ ꝙ ei à un substrum, ita hoc implicat, q̃ nõ pot gerere. Dr illud est diversus usus arbi. vii distorum, talis enim dr. q̃ un substrum gerit, q̃ ei un substrum gerit, ita q̃ un substrum vii alterius actus nõ sequentis, q̃ ille pot ꝑficere.

Disputatio

De substr. ꝙ ꝙ ens mutabile, substratis.

Articulo 1.

Quis conditiones requirat mutabilis?

1ª Conditio omnino necia. Ens q̃ cognita ab mutabile, est ens. q. mutabile ab. q. nõ est ens substans, et hic multi ꝙ sum ꝑ, et confutatum, cuius pars est.

Quis ens ita nõ pendens à ꝑ. ꝑ ꝑ ꝑ ꝑ nõ ens, ens ens ens ꝑ quam ens. ꝑ nõ pendens à ꝑ, tanquam à causa, ens ꝑ ꝑ ꝑ ens pendens ens à ꝑ, q̃ ens ens ens ꝑ ens nõ ens ꝑ ens ens ens ens ens.

2ª Conditio ꝑ ens nõ ens nõ ens ens ens ens quantitas. Pizendens nõ mutabilis ꝑ ens ens nõ ens ens ens ens ens

Legitur

Videndum est de in distantia seu ratione propinquitatis ad scam. Et hanc diximus esse longitudinem ad eundum qualitatem existentem in causa lando scam. Et recipiendum in scia causae impositam. Nec hoc ita impossibile [illegible] ea scia intendat generatum in distantia [illegible] a calidum et humidum esse in terram existens, cui scus exponitur in distantia est condicio. Nec hoc fit ecce ita efficiens in distans scia. Dicitur generari nec ita malis. Nec est ad regendum regulae dispositis ex scia ad recipiendum scia. Et generandum in scio. Sed tamen ut scia dicunt nec non omnes scios venire dicitis scia nec dispositio.

Utrum

Declinatio sit

Videndum primo de in comparatione scia ad scium dari generatio essentiae essij nec. Et essentia scia nec scia, et quidditas scia nec et scia nec. Et essij scia essij et generatio scia in scio compositi. Et generatio est actio agentis qua ita agens ab agente est gendus a nec. Et hoc distinguit scia ab actione nec. Et dari essij scia et essij et unio inter nec scia hoc posito sic

Videtur quod generatio scia nec sit gendus a nec. Et actio nec. Et in scio scia nec scia generatio scia nec. Et scium nec. Et generatio scia et scia nec. Et agentis nec scia et gendus a nec. Et scia nec. Et scia nec. Et scia

ja feri. Q̃ mediante geroẽ p̃ dita conc̃urrẽtia nã ad eductionẽ
fr̃ãq̃ reliq̃ q̃ ad [illegible] nã sequit̃ q̃ caũ alteram dẽr infieri
nec alterũ q̃ quã q̃ p̃ posita relig rei sit a talis ei q̃ fundamẽt-
mat̃ria [illegible] q̃ quam cũ [illegible] q̃ q̃ ã
[illegible]

Ideo ſeãm q̃ geroẽm̃ dicta q̃ cum geroẽ
dicto [illegible] nõ [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible]
[illegible] nã [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible]
[illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ [illegible]
alteram in ſeri, alteram in facto.

Quæſtio 3ª

De Catharis mãnichæis &c.

Hodie Cathari mãnichæi dicti ſũt ſ̃ã ſ̃ã reliq̃ ſ̃ compoſiti ſ̃ unio
ſ̃ quam cũ reliq̃ ſ̃ã unitũ mã ſ̃ ſ̃ dependẽs a mã. ſ̃ quãtũm ſ̃ ſ̃ unio
ſ̃ dependentia a mã ſ̃ mediante cui unione dependẽs ſ̃ ab
eadem mã ſ̃ unio ſ̃ Cathari in facto eſſe ſ̃ Cathari ſ̃ manens nõ
erga ſeam. Conſ̃ q̃ nulla ſ̃ã unit̃ a mã [illegible] ſ̃ recipiẽtem, hæc
[illegible] ſ̃ [illegible] ſ̃ unionem in ſ̃ ſ̃ Cathari ſ̃ ſequẽtes alii
Cathari ſ̃ ſ̃ Xaverienſes, quos ſ̃ unio cũ reliq̃ ſ̃

Dico q̃ Cathari
ſũt ſ̃ã ſ̃ã ſ̃ unio nõ ſ̃ ſ̃ ſ̃ã ſ̃ã ſ̃ ſ̃ unum
extremum, ſ̃ unio ſ̃ ſ̃ extrema quæ unicuiq; ſ̃ ſ̃ ſ̃
unionem ſ̃ ſ̃ extrema nõ ſ̃ illa ſ̃ unio, quæ ſ̃
eſſentiam ſ̃ dependentiæ. Eadem diſtinctio unionis viventium, quæ dicta
ſ̃ mortis dici ſ̃ ſ̃ manens ſ̃ ſ̃ ſ̃ nõ quam ſ̃ ſ̃ ſ̃
Cathari unio ſ̃ mortis ſ̃ã ſ̃ manens ſ̃ ſ̃ eadẽ ratiõe ſ̃ quam ſ̃ aliqua
eſſe a mã ſ̃ unitũ unio ſ̃ ſ̃ unum ſ̃ ſ̃ ſ̃ã

[illegible] cum [illegible] dandis non sit ea conferenda [illegible]
[illegible] ea [illegible] illius generis in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

mali: fies enim illius sunt divisibiles, et extensa quantitas substentatur etiam in fia mali, et affectibus immediate [illegible] quantitatem non coercere suum effectum formalem [illegible] immediate [illegible] sed per accidens, et mediante mā. Exemplum est in qualibus corporis quae etiam rōe subti [illegible] accomodantur, illam [illegible] participant. Sine colliges fiam subtilem si cum quantitate comparetur, nunc esse priorem, nunc posteriorem illa: quia silentio [illegible] alterius et conditio nec ad hoc, ut mā utranque [illegible]

Quaestio 3.

De subto aliorum accidentium et modorum.

Dicendum 1.° est, malitia accidentia recipi in quantitate, et [illegible] intervenire in mā, species, actus, et hoc pro [illegible] cognoscentium recipi immediate in ipsis poēs, 1.a pars constat [illegible] Ecclesiae, ubi sublata subta terminata superficie [illegible] reliqua accidentia manent unita, et extensa conabitur [illegible] 2.a pars evidens est in actibus, qui cum sint emanentes, [illegible] recipi immediate in proximo principio a quo egreditur. Species [illegible] et hus [illegible] ipsos [illegible] determinant, et facilitant poēs, quae in ipsis [illegible] inhaerent.

Rogabis 1.° Et poēs vitales corporeae recipiantur etiam in quantitate. Respondeo, nec tamen ide sequitur, quia separata vinculis quantitate possunt in illa exire: ratio est, quia [illegible] in fieri et conservari a subta quae illas operatur. Rogabis 2.° Et supposita opinione, quae docet fiam influere immediate in actus vitales poēs, dicendum sit tales actus recipi

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

Quaestio 2ª

Utrum Caelestes et elementares eductae fuerint an creatae?

1ª Cl. Quod Pa elementares non fuerunt creatae, sed eductae de potentia materiae. Ita Suarius.
Pri. quia ad rationem eductionem non requiritur, ut materia antecedat, sed prior tempore, sed sufficit prioritas naturae, ut concedit. C. quia arti 2º cum asserit completam primamque privationem esse in eodem instanti, in quo datur generatio, illam tamen antecedere prioritatem naturae, sed haec prioritas naturae servatur in materia elementari non sine Pa, quae haec educiter de illius potentia. Confirmatur quia Pa elementorum in 1ª productione facta sunt cum eadem dependentia a materia, et cum eisdem [illegible], quae non conservantur, et de novo gerantur: sed non est actio eductiva, quae etiam 1ª productio.

Pro 2ª priori, quod eductio Pae de potentia materiae sit importat dependentiam in fieri et in esse a materia: ut autem Pa dependeat in fieri et in esse, omnino impertinens est antecedentia materiae sub privatione, sed satis est prioritas naturae sufficiens ad eandem, quod. Mi Pa quia dependentia in eo sit consistit quod Pa non fiat, non praestante materia suum concursum passivum recipiendo actionem agentis, quod in illo operatur, adhoc autem ut fiat, non magis requiritur antecessio temporis, quam naturae. Confirmatur quia ex opposito sequeretur (si defectus privationis et praeexistentia temporis in materia est in ea quod actio non sit eductio, sed creatio) quod agens naturale proprio virtute et naturali activitate potentiae creare, quod est absurdum. Sequela Pa. nam si Deus applicet materiam perfecte dispositam igni in instanti, ignis in eodem instanti introducit suam Pam, quae productio esset creatio

Si obiis frā Cæli pendet à mā, quo fuit edducta. Rēt pendere in facto esse p unionem, nō uō in fieri p edductionem. Instabis, illa partialis actio, qua frā Cæli pduxit, pendet à mā Cæli, neq; enim est pductio frā extra subtum, s. extra mām, quo est uera edductio. Rēt negando contiām, q nō pendet à mā præsupposita, sed solū tanqm à subto cōmōmitate, quæ dependentia nō obest creationi.

Quæstio 3ª

Utrum Corpus Physicum poēt diuina uirtute creari?

Affrē Rēnt, qui dicunt Cælos fuisse creatos, puntum ē; q nō quæcunq; dependentia tollit rōem creationis, sed sola dependentia à subto, quod p aliam actionem factum præsupponat: Cum q mā Cæli, frā et unio unica tantum actione totali acceperint esse à Deo, absolutē dicenda est eo actio, creatura, cum nullum subtum factum p aliam actionem præsupponat.

Ho sit nō poēt creari totum physicum in rōe totius, si dicamus unionem pertinere ad essiam compi. Puntum est, q creatio est pductio ex nihilo, sed actio pductiua unionis inter pēs compositi, qua compium dr pduci, dependet à subto, q quamuis pēs compi creentr pductio tm unionis et compositi semp erit uera edductio. Confr, q ho simplr gerāri dr, sed duci, uō quia mā, aut frā rōlis fiant p edductionem, sed q unio inter aiam et corpus fit dependenter à mā: atqui unio nec de pōa Dei absoluta poēt aliter pduci, q

Obies, mā i, Vg est composita ex partibus materiis, quæ pēs uniuntr inter se p unionem edductam ex ipsis partibus unitis

Gli ecclesiastici di genere alcuno siano soggetti ad ogni sorte di datione personale, o mista, grauezza, ò manifesto folaro, & simili, de quali siano essenti, & esenti i beni, che possedono, ò possederanno, & esercitano, ò esercitaranno, & ogni altra cosa, che sia di qualsiuoglia sorte, & qualità.

Statuisce, parimente, che alcuno non sia de cetero tenuto, & obligato ad alcuna datione, ò imposta, che sia, ò possa essere imposta, ò introdotta, per qualsiuoglia persona, ò Città, ò Terra, ò Luogo, ò Comunità, ò Vniuersità, ò Stato, ò Regno, ò Prouincia, ò Nation, ò Gente, che sia, ò possa essere, in qualsiuoglia parte del mondo, per qualsiuoglia causa, ò occasione, ò per qualsiuoglia altra cosa, che si possa imaginare, ò dire, ò pensare, ò per qualsiuoglia altra causa, ò occasione

est generabile, et corruptibile quod non est dicendum. Et cum omne generabile
et corruptibile generabile accipit vulgariter pro eo solum quod a causa 2a
nati expectantur mea generari posse, et corrumpi: omne vero generabile,
id est omne id quod sit dependenter a praesupposito subiecto, non opus est
corruptibile sic.

Quaestio 5a

Utrum praedicamenta supernaturales, intentionales et artificiales de potentia mea educantur.

Ho affirmativa vera est, ut tenet Scotus dis 6a, Scoti 2a, de praedicamentis supernaturalibus
Pro quod educi, sicut de potentia subiecti, nihil aliud est, quam causari, et accipere esse
naturaliter ab illo, sed praedicamenta supernaturales accipiunt suum esse a subiecto, quod educantur.
Neque ad hoc ut hoc praedicamenta supernaturales dicantur educi, requiritur ut contineantur
in potentia naturali subiecti, sed satis est ut contineantur in potentia obedientiali. Hinc
colligas falsam esse opinionem eorum qui dicunt praedicamenta supernaturales realiter
distinctas, ut gratiam et lumen, produci per actionem creativam a solo Deo,
et per aliam subiecto uniri ea ratione, qua in anima rationali hoc ipsum contingit.
De praedicamentis intentionalibus, quod etiam educantur, Pro colligendo.

Praedicamenta artificiales etiam educuntur, ut tenet Scotus sup. 17 non
Docet enim de hiis praedicamentis, cum modi quidam sint philosophandum &c.
ut de aliis modis: at non 16 docet omnem modum actualem, sed naturalem,
sed supernaturalem fieri per eductionem maxime si per propriam actionem
fiat, et idem docet de figuris, non tamen dicuntur praedicamenta artificiales proprie
educi, quia fiunt per resultantiam, et ad illas non est per se actio physica,
quod optime ostendit idem Scotus notat: unde proprio nomine appellatur
resultantia, non eductio.

Quaestio 6a

Vtrum rotis dimitus eddui queat de potentia mea.

Non quaerimus hoc loco, vt per inhaerentiam possit anima rotis pendere ab aliquo subiecto, cum quo faciat unum per accidens, vt a mente Caelesti sibi improportionata: de hac enim agendum ad praesentiam subiecti. Quaerimus quo vt possit edduci a mente sublaneri, ita vt faciat unum per se cum illa, eo modo quo potentia materialis, vt potentia equi edducitur, et componit unum per se cum propria materia. Et in primis certum est, naturaliter animam rotis edducionem posse de potentia mea. De fide enim est, et constat evidenter ex physica illam fieri a Deo per creationem independenter a ea materia. Quasi quod praedicto de possibili per ordinem ad Divinam Omnipotentiam.

1° Ima, et habilis quidem, apparet posse Divinitus animam rotis edduci de potentia mea, cum quo faciat unum per se, ita multi RR. Patrum est, quia nulla in eo visa manifesta repugnantia, et implicatio. Confirmatur quia potentia materialis suscepta non pendens a mente posse Divinitus produci independenter ab illa per actionem creativam, ut omnes fatentur, item accidens essentialiter pendens a subiecto, conservatur a Deo extra illud in Eucharistia per actionem creativam, quo etiam poterit anima rotis suscepta non independens, et per se subsistens, fieri dependens a mente per veram edductionem. Neque ad hoc opus est, ut ea materialis contineat virtutem ea effective, sicut virtus ea materialis continetur in virtute efficientis, sed sufficit propria per quam posse causare formam dependentem.

Imo poterit anima rotis terminare sub creationem et edductionem: nec ideo licet dependens, et non dependens: sed dependens per edductionem, et independens per creationem: quod non implicat.

Et hæc sententia magis cohærens ad illam, quæ tradidimus quod S. asserentem posse aliquis spirituale causari materialiter a subiecto corporali, et aliquis corporale a subiecto spirituali. 1a 3

Probabilior tamen et verior sententia est, et magis conformis ad principia fidei, animam rationalem nec divinitus posse edduci de potentia materiæ, ita videtur sentire Scotus lib. 1° de Anima cap. 11. n° 11. Item Tolletus lib. 3° de Anima cap. 5° q. 17. Quintum est, quia anima rationalis per suam intrinsecam entitatem non solum est independens a subiecto inhæsionis, sed etiam a materia, a subiecto informationis, quoniam neque divinitus potest fieri dependens ab illa. Contra negari non potest, quia quod est formaliter tale, per nullam potentiam potest fieri non tale: Ut inhærentia, quæ est formalis dependentia, nec divinitus potest se exire et fieri independens.

Negant adversarii ans, aiunt quod anima est independentem per suam subsistentiam sive per creationem: sed contra, quia ut ipsi fatentur prius creari animam independentem, et ab ipsa deinde emanat subsistentia: deinde creatio non formaliter, sed effective facit rem independentem, ideoque Thomistæ communiter ac Philosophi admittunt modum per se essendi in actibus Sacræ Ecclesiæ.

Quintum est Tolleti citati, quia omnis actio edductiva recipitur in materia: quia cum materia sit divisibilis, necessario actio erit etiam divisibilis: sed actio est idem re cum termino et forma: quia necessario omnis forma producta actione physica est divisibilis, sed rationalis anima est indivisibilis, ut pote quæ sit spiritualis, et immortalis: quia impossibile est animam produci actione physica, lege verba Concilij Lateranense sub Leone decimo apud Scotum citatum n° 11.

Ad A. huius sententiæ magis cohærenter negant aliquis spirituale posse edduci e carum materia a subiecto corporeo

Sicut neq. accens corporeum a subto spuali, imo hoc ipsum sumunt pro stabili fundo presenti sniae.

Quaestio 7.

Utrum sit ca materia.

Certum in primis est, frm dum cat compum mediante unione causare etiam, et perficere mam actuando illam per sui informationem: imo una tantum est in re ipsa calitas, mediante qua frm mam inficit, et perficit ut actus illius, et compositum constituit, ut pars essentialis illius, ut probat dicta dis. 13. sec. 7. Sed haec calitas non est propria frae subalis, qua talis est: quin potius competit oi frae etiam accali, v.g. albedini, in qua idem est dealbare nivem, et constituere hoc album, et uliter in oi frae, idem est inficere mam, s. subtum, atq. constituere compum exactioq.

Quam predicta calitas non est simpliciter calitas a priori rum mae ut fiat qn perficit a frae accali, a qua certum est non cari subtum, s. mam simpliciter, et a priori, sed sm qd, et a posteriori, dicitur non cat mae quo ad suum esse, et exiam, sed cat mae quatenus inficit, et attenuat; idcirco manet integra questio proposita, quae petit, et mae in suo esse, et in sua exia pendeat a frae, tanqm a ca conferente per verum, et realem influxum ipsi mae entitatem, et exiam. Sit q.

1. Clo. Mae non pendet a frae, ut a ca conferente sibi esse, et exiam. Ita dicta dis. 15. sect. 8. no. 7. funtum est, quia si mae penderet a frae, ut a propria ca, quoties frae periret, s. desineret inficere mam, toties eam desineret actio creativa, qua mae conservat, et nova denuo adveniret creatio per adventum novae frae

Sed hoc est absurdum, et contra rationem primi subiecti, quale est Mä quod ingenerabile, et immutabile esse debet, ergo. Sequela ostenditur evidenter, si enim Mä est dependens a fra, sed est, quia creatio Mä etiam est dependentia immä a fra, sicut adductio fra est immä dependentia a Mä: sed est quia concreatur cum ipsa Mä per indivisibilem et inseparabilem actionem modus aliquis identificatus cum eadem Mä, qui modus sit caliditas fra erga illam. Si 1um manifeste sequitur non manere creationem pereunte, seu recedente prio, a quo ipsa creatio est formalis dependentia: 2um non est dicendum, ergo.

R. 2o. Omnis ea, quae influit in effectum media existentia, debet saltem non prius exire, quam effectus, sed fra in uno priori potest exire ante Mam: nullo ergo non est ea illius. Probatur, quia existentia fra non potest concipi nisi ut dependens a Mä, ergo si Mä necessario supponitur ad adductionem, praesupponitur etiam ad fram, unde a tali fra impossibile est, quod pendeat tanquam a propria ea.

2a Clo. Mä pendet a fra, tanquam a condone, sine qua naturaliter loquendo non conservabitur Mä in rerum nä. Ita Deus citatus non quod R. quia quod non est aptum per se operari sine alio, neque etiam est aptum per se esse sine illo, sed Mä nä sua nihil operari potest sine fra, ergo nä sua indiget fra, ut existat, neque esse potest sine illa.

Dices etiam eodem modo dici poterit, quod fra solum pendeat a Mä a posteriori, et ut a condone. Ds nec illorum, quia fra pendet a Mä tam in fieri, quam in conservari, utpote a subiecto de quo adducitur, et a quo accipit suum esse, quod in illius potestate continetur.

Rogabis, per quam actionem conservet Deus Mam absque fra. Ds 1o, iuxta nostram sententiam asserentem non pendere Mam a fra, tanquam a ea, eadem prorsus actione conservabitur Mä a Deo absque fra, qua conservatur

sub illa. Ita Suar. dis. 18. sec. 9. nº 7. Miraculum quod sit esse, quod Deus continuaret actionem conservativam mea in eo statu, in quo illi non haberet esse, et sine illis condabilis, cum quod de lege ordinaria Deus destinavit illam conservare. Ps. 2. in opinione asserente primum esse causam meae, necessario est dicta actio ad praedictam conservationem, quae erit dicta specie, dicta non iuxta varios modos explicandi caliditatem primae ergo mea.

Disputatio 7.ª

De causa efficiente.

Quaestio 1.ª

Quomodo distinguatur, et dividatur causa efficiens?

Causa efficiens dicitur ab Arist. efficiens est id, unde primum principium est mutationis, aut quietis, quae definitio efficit hunc sensum ut interpretatur Suar.: Causa efficiens est principium per se extrinsecum, a quo primo est, aut fit mutatio, vel adhuc clarius. Efficiens est causa extrinseca, a qua effectus per actionem, qua actio est per se, et realiter dependet.

1.ª divisio causae efficientis est in causam efficientem per se, et efficientem per accidens. Ad causas per accidens revocantur omnes conditiones, quae ad effectus requiruntur, quamvis in illos non influant. 2.ª divisio causae efficientis per se fieri potest in causam physicam, et moralem. 3.ª divisio in causam principalem, et instrumentalem. Causa principalis est illa, quae per virtutem propriam nobiliorem, vel saltem aequae nobilem cum effectu influit in actionem per quam talis effectus producitur. Causa instrumentalis est illa, quae influit in effectum per virtutem inferioris rationis seu perfectionis: unde sequitur, quod instrumentum ex eo quod habeat virtutem effectu ignobiliorem, ad hoc ut illum producat, et attingat, semper indigeat

Concursu eius praedicatis elevantis. Ista Scotus dis 17, sect. 2a no 18, sed quaenam sit causa praedicatis, quae instantis latius dicetur ad praesentem qualitatis. Et divisio est in causam totalem, seu adaequatam, et partialem seu inadaequatam.

Quaestio 2a

Utrum actualis, et realis existentia sit conditio logice requisita ad actionem, seu ad agendum?

Ad 1um dico, nulla actio potest emanare naturaliter a principio non existente, sed existentia sit pars principii, ut loquitur Scotus, sed conditio tantum, ut coniter loquuntur. Ad 2um dico, quod effectus in actu requirit causam in actu. Confirmatur quia res quae in hoc instanti non est, et immediate post futura est, nullam potest eidem actionem, quia neque illa, quae immediate ante extitit, si iam modo non habet existentiam.

2a Dico nec de potentia Dei absoluta potest actio eggredi a principio non existente. Et quia implicat dari actionem sine termino existente, quo implicat dari actionem, sine principio realiter existente. De hac tamen quaestione latius agendum est in Metaphysica ad praetum actionis.

Quaestio 3a

Utrum indistantia sit conditio necessaria ut agens operetur?

Dicunt aliqui cum Scoto potest causam efficientem per se immediate operari in quantumcumque per remotam suae sphaerae, nisi in medio producendo, atque adeo indistantiam non esse condoem necessariam omnino ad operandum. Dicendum tamen est indistantiam inter agens creatum, et patiens esse condoem physice necessariam ad

Operandum: sta C. Clib: 3 Physicorum cap. 2 q. 1 Tria dis 108, sectio 8. Experientia, q. si inter agens, et patiens interponatur corpus incapax talis actionis non potest agens operari amplius in passum

1um Dubium est, vt possit aliquid a sumi a Deo, vt instrum ad agendum in rem distantem, ubi nullo modo exit, neque est praesens. Resp. sta C. sitatus q. 2. puntum est, q. in hoc modo operandi, et agendi nulla sequitur implicatio: et Deus tanquam agens principale, et praesens supplet praesentiam instrumenti distantis. Contrarium enim sequuntur ex nostris Molina, Gyllius, Rubius, et Vasquez hoc nisi puncto: Actio pendet per se immediate ab instrumento non minus quam ab agente principali, sed a Deo principali agente nec de potentia absoluta distare valet, quoniam ab instrumento. Probatur, q. actio per suam entitatem immediate pendet ab utroque et essentialiter. Resp. Deum praesentem supplere praesentiam, et indistantiam instrumenti.

2um Dubium est, vt causa principalis intra suam sphaeram possit vt causa principalis agere divinitus immediate in remotum, quin agat in propinquum. Dicunt aliqui affirmative, illorum puntum est, q. non datur materia repugnantia in causa principali, vt possit elevari ad operandum in remotum, sed in passum distans, quam in causa instrumentali, sed Deus potest elevare causam instrumentalem, vt diximus, quoniam etiam principalem elevare poterit.

Si objicias, causa quae a Deo elevatur, non est principalis sed instrumentalis, quia si Deus elevat causam ad operandum in remotum, quin agat in propinquum, talis causa erit instrumentalis, et non principalis. Dicunt, causa quae elevatur, est instrumentalis, si ita elevetur ad effectum, vt non operetur virtute propria, et connaturali; si ita elevetur, vt causet connaturali modo, et per propriam virtutem, est causa principalis.

Dicendum tamen est, talem causam non operari, vt causam principalem

Etiam Divinitus, sed ut causa instrumentalis, quia est supra vires naturalis agentis producere effectum in re remota, non producente prius aliquid in propinqua: Licet in causa sit virtus naturalis ad producendam entitatem illius effectus, ut est in igne ad producendum calorem, non tamen illigitur, quin effectus habeat conditiones necessarias, et physice requisitas, quod si illas non habeat, iam sentiret Deus, sed fuit sic extra vires et virtutem agentis naturalis: Unde si ad talem effectum elevetur illa causa, non concurret conatu mo, sed quatenus elevata, atque adeo ut causa instrumentalis, et non ut causa principalis.

Quaestio 4.a

Ex operatione Dei in aliquo loco colligatur infallibiliter et per locum intrinsecum praesentia ipsius Dei.

Respondeo, et cum Theologorum et Patrum, quos refert noster Gyllius libro 2.o tractatu 3.o cap. 3.o eandem probat variis rationibus cap. 4.o et 5.o. Quamvis pro extraria sententia stent Scotus et alii relati ab eodem Authore. Adde nos non vocare in quaestionem an Deus praesens sit rebus omnibus, quia hoc certissimum est, et de fide, ut latius probat Gyllius citatus cap. 1.o. Sed ut haec praesentia Dei colligatur infallibiliter ex ipsius operatione. Fundamentum quo nostra resolutio est, operatio Dei in rebus omnibus est perfectissima, et omnino independens, sed iste modus perfectissimus nequit illigi, nisi Deus per suam substantiam immediate sit praesens rebus omnibus in quibus operatur, quia ex eo quod Deus ut primum agens et perfectissimum operetur, infallibiliter infertur praesentia ipsius Dei: neque enim Deus operatur per virtutem, seu potentiam a se distinctam.

Cum probamus Deum necessario esse praesentem rebus omnibus, in quibus operatur, semper recurrimus ad modum operandi primi, et perfectissimi agentis

Quæstio 7.ª

In quo consistat formale primum effectivum

Cæ 2.ª

1.ª Sententia non distinguit in Deo formale primum effectivum ab illius illum. Variant vero AA, quia quidam hoc primum ponunt in illum in actu 1.º: Alij in actu illius, qui dicitur imperium, et subsequitur actum divinæ voluntatis: Alij in ideis practicis consideratis, postquam Deus decrevit tales creaturas condere. 2.ª Sententia, quam tenet Fonseca S.º Metaphysicorum cap. 18, q. 8.ª sect. 4.ª et alij, asserit potentiam executivam Dei non distingui ab ipsius voluntate. 3.ª Sententia est Vas. 1.ª pte dis. 102 cap. 3.º asserentis potentiam in Deo formaliter esse scientiam, et voluntatem. Nostra tamen

Ego sit, potentia executiva in Deo distinguitur ratione ab illa, et voluntate ipsius Dei. Ita cum D. Thomas Scotus in Metaphysica dis. 30, sec. 17 a. n.º 4. P. 1.º quia actus illius, et voluntatis attingunt res intentionaliter tantum, actus vero omnipotentiæ exequentis attingunt realiter, quia potentia exequens in Deo distinguitur ab ipsius illa, et voluntate. P. 2.º Potentiæ distinguuntur per actus, et obiecta, sed actus illius, et voluntatis sunt immanentes: actus vero potentiæ Dei activæ sunt transeuntes: item obiectum illarum potentiarum æque est ens increatum, et creatum secundum proprias rationes, neque solum possibile, sed etiam impossibile comprehendit sub se solum obiectum illius: obiectum vero potentiæ solum est ens creabile, et possibile, quia P. 3.º quia Deus non agit extra se quatenus est infinitus, solum in ratione scientis, aut volentis, sed quatenus est infinitus in genere entis simpliciter.

Patres vero, et Doctores, qui in Dei voluntate potentiam divinam constituunt, solum locuntur de voluntate Dei secundum rem, quia ratione æque immediatum primum

Actionem, dici pot essentia voluntas illius, et Omnipotentia: si signant Divinam voluntatem eosdem habere sui obiecti limites, quos habet Omnipotentia nihil enim vale pot Deus, quod ipsum non valeat.

Dubium est tamen de hac Divina potentia, quam sm suum contentum diximus ab illa et voluntate distingui, distinguatur etiam virtute ab ipsa substantia, et essentia Dei. Negat ratio Suae sententiae non 47. punctum Scaeus est, quia Deus in tantum est fons totius esse, in quantum est ipsum esse per essentiam quod esse quatenus a nobis concipitur pertinet in ipso Deo vocatur natura, seu essentia eius, ut ceo per se ipsum est coniunctivum sui, habet principium, seu ratio agendi ad extra: propter hoc autem principium non oportet in Deo concipere aliud principium proximum etiam ratione distinctum immediatius eliciens actionem.

Respondendum tamen est affirmative. ex hac enim eadem doctrina satis colligitur distinctio virtutis inter Divinam essentiam, qua essentia est, et inter eiusdem potentiam, quae ut attributum ad illam comparatur. Confirmatur, quia Omnipotentia praecise concepta consequitur et est quod posterius sm nostrum modum concipiendi ipsa essentia Divina. Dein essentia, ut sic, est quod absolutum habens esse a se, et in se absque ullo ratione extra se: Omnipotentia vero ex suo contentu est instar relativi per ordinem ad obiectum creabile.

Rogabis an potentia Divina Omnipotentia distingui et dividi in plures? Respondeo cum Scaeo non si, hanc potentiam in se pertinet unam esse et simplicissimam: posse tamen a nobis in ordine ad dictas actiones, per inadaequatas contentiones in plures sm rationem distingui, v.g. in creativam et gratuitam, similiter in productivam per motivum ex parte rei, et per motivum ex Vlis.

Adde, illum, et volentem Divinam effective concurrere ad actiones ad extra in suo ordine, videlicet illum per ideas practicas

Virigendos actiones, voluntem vero applicando potentiam executivam ad exercitium actionum.

Quaestio 2.a

De principio candi substantiae creatae urga aliam substantiam.

Non loquimur de principio candi ultimato et remoto, quod solet appelleri principium quod, hoc enim extra controventiam est suppositum, qui principaliter tribuuntur actiones, sed quae procedit de principio principali proximo et immediato. 1.a sententia docet potentiam substantialem non influere immediate in actionem substantialem, sed accidentia ita esse instrumenta substantiae ad substantiam producendam, ut proxime et per se attingant productionem substantialis potentiae, in virtute illius cuius sunt instrumenta. Ita C.C. lib. 2.o physicorum, cap. 7. q. 18: ubi possunt videri probationes huius sententiae et argumentum sufficientes.

2.a sententia opposita praecedenti docet, accidentia nihil aliud agendo efficere, quam praeparare materiam ad eductionem formae ad quam tantum sufficiens principium et immediatum concurrit potentia substantialis, si adest, s. aliquando superior in illius absentia: et nunquam ab accidentibus, neque etiam ut ab instrumentis egredi actionem substantialem. Ita Scotus, et Alij quos refert C.C. citatus arti 1.o

Communior tamen est vera sententia est, quae asserit potentiam substantialem concurrere ad actiones substantiales non solum remote et mediate ut dicebat 1.a sententia, sed per se, et ut principium immediatum, ita tamen ut in easdem actiones pariter influant accidentia, quae sunt instrumenta huius potentiae: ut potentiam ignis pariter concurrere cum calore, illumque elevare ad gradum

Alterius ignis sibi similis, et sic de aliis. Ita Sua in Methaphysicis 18 sec 2ª a nº 14. Puntum est, quia accidens dari substantiae non solum ad ornamentum et pulchritudinem, sed etiam ad exercendas suas actiones: aliunde vero tale accidens cum sit inferioris naturae, quam substantia se solo nequit substantiam producere, ut calor se solo non potest formam ignis producere. Ergo indiget actuali influxu causae principalis.

Notandum tamen est, accidentia non ita esse instrumenta coniuncta substantiae ad formam substantialem adducendam, quin possint totam suam activitatem circa substantiam exercere, etiam sic a substantiali forma separata sint; ut docet Sua citatus nº 26. Affine est, quod accidentia separata in Sacra Eucharistia, ut species vini, propria quidem virtute, et generali concursu Dei, disponunt guttam aquae, ut eis admixtam, ut eam in vinum convertant: eam tamen perveniunt ad instantiam substantialis transmutationis, adhibent quidem eadem accidentia totam instrumentaream efficientiam, quam ex natura sua possunt adhibere ad adductionem formae: tamen quia deest influxus substantialis formae, necesse est, ut praeter concursum generalem, adhibeat Deus maiorem efficaciam, quas suppleat influxum formae substantialis, quae deest. Et nihilominus hanc actionem vocant AA naturalem, quia totus ille concursus debitus est, supposito priori miraculo.

Unde iam colliges, quin accidentia a sua forma disiuncta, ita efficiant substantialem formam, ut non possint a propria forma iuvari, necesse esse, ut influxus propriae formae, qui ibi deest, per concursum alicuius superioris causae suppleatur, quae ita esse non potest aliqua intelligentia creata (quia substantia spiritualis, neque formaliter, neque eminenter continet formas rerum materialium: non formaliter ut patet: quod non eminenter etc. quia licet perfectiores substantiae sint, sunt tamen limitatae, et finitae, quae non possunt

Eminenter continere infinitas formas quae educi bilis sunt, et aliunde non est maior ratio, quare has potius quam illas contineat, quam nullam continet, sed ipse debet aliqua causa corporea, ut Caelum, Sol, vel alia sidera, vel si haec etiam desit, aut hinc sufficiens evideat, per concursum causae totus ille defectus supplendus est, ita Suarez citatus n. 27.

Rogabis in geroe alium, etiam perfectorum, quae nam sit causa principalis productionis formae substantialis: forma gerantis, vel semen ab eo recisum, an Caelum, aut ipse Deus ut auctor naturae. Resp. 1° non esse formam gerantis, quia non assistit, et aliquam non exit, quin semen efficit gerium. Resp. 2° semen esse instrumentum huius gerois, non vero causam principalem. Nam cum semen sit res valde imperfecta non apparet quomodo possit se solo efficere rem longe perfectiorem, tanquam causa proxima efficiens. Et hoc dicet concedamus semen non tantum esse instrumentum rei alterius, sed etiam rei formae substantialis, quae est in Spiritu incluso in crassiore parte seminis, in quo est seminaria et instraria virtus. Resp. 3° Caelum non esse causam principalem productionis formae substantialis alterius, quia haec forma cum sit vivens est perfectior, quam forma Caeli, quod non vivit. Resp. 4° Causam principalem eductionis huius formae substantialis est ipsum Deum. Neque est contra debitum naturae ordinem, et contra perfectionem horum agentium, ut semper in eorum geroibus causa 1ª supplere debeat defectum causae proximae. Ita Suarez citatus a 31.

Quaestio 3ª

De principali, et proximo principio alterius.

1ª Clo sit, quin aliquid aliquis producit per propriam actionem ad resultantiam

dictam, semper proximum principium effectivum, et aliud aliquis. Et quia excedit perfectionem substantiae creatae esse immediatum et proximum principium actionis vitalis: dixi per proprium actionem, quia substantia potest esse immediatum principium suarum proprietatum, quae ab ipsa connaturaliter emanant per immediatam coniunctionem, quam mutuo inter se postulant.

Rogabis, et ad actiones vitales concurrat etiam substantia immediate cum potentiis vitalibus, ut aliquis et substantia concurrunt sit et immediate ad generationem substantialem? Respondeo 1° ad actiones non vitales sufficere solas potentias vitales. Et evidenter in calore, qui existens in aqua calefacit, nec tamen ad calefactionem potest pars aquae immediate influere.

Respondeo 2°. probabile est etiam, neque ad actiones vitales animam influere, sed sufficere ipsas potentias. Et quia sufficit potentia, seu facultas vitalis radicata in anima, ad exercendas actiones vitales. Si enim est nobilior illis, si sit aeque nobilis, quo frustra requiritur immediatus concursus potentiae substantialis: atqui radicatio potentiae in anima sufficit, ut actiones sint, et dicantur vitales, quo.

Respondeo 3°. aequali probabilitate defendi potest, animam sit cum potentiis vitalibus immediate influere in actiones vitales. Ita Suarez dis. 8, sect. 1, num. 2. Juntum sumitur ex eo, quia hae actiones vitales tam intimo modo fiunt ut ab ipso 1° principio vitae, quod est anima, actualiter procedere videantur. Deinde quia experientia ostendit, ex nimia attentione ad opus unius potentiae impediri opus alterius. Atque ita iuxta hanc sententiam dicendum est, immediatum influxum animae requiri per rationem vitalitatis, ad quam non sufficit radicatio potentiae in anima.

Obiicies. Si anima influeret in actiones vitales, etiam influ

influere in visionem Beatam, sed non influit, quia non elevat, sed solus Illus per lumen gloriae, quo Ds animam concurrere ad visionem Beatam elevatam. Ad impugnationem dico elevari animam per lumen gloriae, quod est in illa, si petas, et tale lumen elevet animam immediate, an mediate? Beo lumen illud inhaerens elevare etiam immediate, actionem, et concursum ipsius animae, neque requiritur, ut prius elevans immediate inhaereat, et afficiat rem elevatam, ad hoc ut illius actionem elevet immediate, ut patet quia illius agens immediate elevat actionem Phasmatis corporei ad producendam speciem illius ibidem spiritualem.

Disputatio 1a

De causa finali.

Finis est vera, et realis causa. Dicitur hunc in modum: Finis est id cuius gratia, et propter quem aliquid fit. Ex qua diffinitione duae conditiones colliguntur, 1a est, ut finis ametur propter se ipsum: 2a quod alia ametur propter ipsum, qualia sunt media.

Quaestio 1a

Traduntur varia finis divisiones.

1a et celebris divisio est in finem Cui et in finem Cuius. Finis cuius dicitur, Cuius abiipiscendi gratia homo movetur, sive operatur, ut est sanitas in curatione. Finis cui, dicitur ille, cui alter finis procuratur, ut est homo in intentione sanitatis.

Rogabis 1o, quis horum habeat propriam rationem finis. Ds in utroque salvari potest propriam rationem finis interdum vero ita coniungi, ut ex utroque coabscat unus integer finis. Ds, quia uterque horum finium potest se excitare voluntatem, et ab ea diligi, seu intendi propter suam bonitatem

In quo magna est differentia inter medium, et finem cuius: nam medium, v.g. passio, sol est amabilis quatenus est utilis ad salutem. Hinc fit, ut totum hoc, homo sanus, sit integer, et adaequatus finis illius actionis, in quo praedicti duo finis includuntur, quasi componentes unum integrum finem.

Rogabis 2°, esto utrique eorum sit proprie finis, quis eorum sit principalior, finis cuius, an finis cui. Pars comparationem fieri posse, vel in ratione entis, vel in ratione candi. Priorem modo non est per se necessarium ut unus ex his finibus sit semper perfectius eis: intendum enim finis cui est res nobilior, ut cum homo propter sanitatem sibi acquirendam operatur: interdum vero accidit et converso, ut cum homo operatur propter acquirendum sibi Deum, qui longe nobilior est. Sic vero si illi duo fines comparantur in ratione candi, idem est quaerere, quis eorum sit principalior, ac quaerere, quis magis ametur, magisque intendatur.

Dico 1°, quod finis, cuius, est aliquid ex particularibus bonis nempe bonum creatum, quod in amantis commodum amatur, vel ut illum perficiat, vel sub aliqua habitudine ad illum, verum est finem cui principalius amari, esseque principaliorem finem. Probatur quia finis cui amatur amore amicitiae, finis cuius amore concupiscentiae. Confirmatur quia finis cuius si est bonum particulare, supponit absolutum amorem illius personae, cui amatur, et amor eius ex illo amore nascitur.

Dico 2°, quod finis, cuius est summum bonum, et finis ultimus, si ordinate ametur, et intendatur, semper debet retinere principaliorem rationem finis, magisque trahere ad se intentionem operantis. O cum sit finis ultimus simpliciter, non potest ita referri in aliud, sub aliqua ratione finis, ut in alio principaliter sistatur.

S7

Obiꝯ ho amat te amore amicitiæ, Deum uō amore
concupiscentiæ, ꝯ ho amat te simpliꝯ, ꝑ Deum dīc ꝗ. Deinde
amor concupiscentiæ uā Dei inordinatus uidetur, sicdem ꝑ illum
nō diligit Deus ꝑ se ꝑ se ꝑ se nostrum cōmodum, ꝙ finis, cuius
gratia dicit summum bonum ꝑ finis ultimus nō magis amat, nec tot
principaliter eorū cōdi. ꝑ se ꝙ dicit in aliis bonis inferioribus
amor bonæ concupiscentiæ dīc ꝗ. qui bonum bonitate ꝑticipationis eius bo-
onum ab ipsis: uidetur in hoc amore concupiscentiæ Dei Deus
ꝑ se qui simpliciter magis amatur ꝑ diligitur est summum bonum ꝑ ul-
timus finis ipsius hois. Quia ꝑ se Deus debito amore dī amari
tanqꝫ bonum quo utendum ꝑ quo fruendum sic: Aliter fores
talis amor inordinatus: ideꝫ qui ho diligat Deum sibi debito
amore, nō tam sistit in eo tanqꝫ in fine ultimo ꝑ se quam sic tra-
sit in Deo cognitus sic, tanqꝫ in fine ultimo ideꝫ amoris. Sic
manifestū ꝑ se Deum sibi diligit tanqꝫ suum ultimum finem:
unde ablolute potius ho ordinat de ipsum in illum finem, cum
aute uincungi illo bono, est ultimus finis sui.

Licet finis sit in finem ultimum nō ultimus
sed in finem proximum ꝙ remotum. Finis proximus ꝑ se qui im-
me ꝑ se amat, amore illi, ꝙ quem alium ordinat, ꝑ di-
cit illo sistat intentio operantis, sicut etiam ultimus: si uō illo etiam
in ulteriorem finem ordinet, sicut tantum amoris, nō tam ultimus.

Obiꝯ. Iustus libere ꝑ se Deo: aliquem finem, qui nō sit
ultimus, ꝙ Licet nō Deo. Antq̄ sit, ꝙ finis includit Deo, ꝑ se
amet ꝑ se, Deus alio: diligit media amenta ꝑ se ipsum, ꝙ cetera
est ipse nō amet ꝑ se alia, ꝙ se amat ꝑ se ultimo, eiam nō ꝑ se finis sed
medium ꝑ se finem ꝙ ipsum ꝙ ipse cognoscit, ꝙ Deus Licet ꝑ se amet

Q. Se remote et mediante actione voluntis, ideo non opus est, ut varientur variato fine, ac proinde pot eadem eleemosina fieri propter duos fines honestos et ennanis gloria.

Quaestio 3a

Utrum Caelitas finis in Methaphorica motione consistat?

Ubi sit caelitas finis consistit in motione methaphorica quae motio methaphorica non ponitur in actu 2o, neque voluntas ipsa in actu 2o movetur, et quando sic ponitur, in re non quod aliquid ab ipso met actu volitis. Sed sicut sunt dicebamus una et eadem actio, quae praedicatur ab agente et caelitas ipsius, et quae inest mae et tamen est caelitas mae erga pam ita una et eadem actio volitis cat a fine et a vole ipsa et caelitas ipsa: quae est a fine et caelitas finalis: et priori rei et motio realis et propria. posteriori autem rei et motio methaphorica quae manat ab obiecto eliciente et attrahente ad se voluntatem. Quantum quod Christus et quod naturaliter aliud excogitari potest, quod sit caelitas finis, neque est etiam aliud necessarium ut elligatur voluntas moveri a fine et in finem et ut actus eius habeat dependentiam a fine, ut finis est.

Obiectio actus illius et effectus finis, quae non est caelitas. Si in actu voluntis esse actionem et trium actio est caelitas finis, tria et effectus. Respondeo eandem actionem sim dirsas virtualitates esse caelitatem et effectum ut actio rei agentis. Actio voluntis et caelitas finis proxime et in eo rei actus interioris remote et extrinsece rei actus exterioris cum illo necessario coniuncto. Ad 2o ipsam actionem imparatam esse et effectum ex finalis per motum actionis et caelitatem eius rei rei facta propter illum finem per

Eandem actionem.

Quaeres, vt actus liberi Divinae voluntatis sint caliditates finis?

Rs. negat, quia actus Divinae voluntatis quo ad suam entitatem sunt ipse Deus, et nullam habent a Divina Bonitate, vel ab aliqua ad dependentiam: quo ad liberam terminationem ad creaturas, etiam non habet eam, cum illa libera terminatio, nihil habeat realiter ipsi actui.

Cum Deus dicitur moveri, aut alici a bonitate sua, tota locutio est Methaphora, ad explicandam solam rationem Divinae Voluntatis. Et ita quando dicitur Deus amare se, vel alia propter bonitatem suam, non significat veram eam ipsius amoris. Falsum item est, quod Deus amet unum propter aliud, si idem sit, quod ex amore unius moveatur ad amorem alterius, et illud ex signet caliditatem propriam.

Quaeres, vt actiones et effectus Dei ad extra sint propter causam finalem. Rs. affirmat, neque est necessarium in agente increato prius finis excreat suam caliditatem in actus intrinsecus voluntatis. Unde ipsa met operatio, quam Deus ad extra habet, essentialiter pendet a Deo in ratione efficientis, et in ratione finis, qui est Bonitas Divina, cuius intuitu Deus operatur. Confirmatur, quia in effectibus Dei ad extra habet locum caliditas exemplaris sine ulla caliditate propria intra ipsum Deum.

Quaestio 4a

Vtrum actus humani sint propter finem.

Adeundum prius in eo, qui libere operatur, et finem aliquem obtinere studet varias operationes ordinem quendam inter se habentes spectari quarum praecipuae sunt haec: 1a simplex amor finis, 2a assequendi

finis desiderium: 3ª intentio, qua voluntas finem adepisci optat, non tam simplici appetitione ut antea, sed per media idonea, non ut particulatim explicita, sed confuse: 4ª meliorum ad comparandum finem investigatio: 5ª iudicium de medijs: 6ª meliorum electio: 7ª eorundem meliorum executio seu applicatio: 8ª adeptio finis.

Ideo sit omnes actus humani, tam qui versantur circa media, quam qui versantur circa ipsum finem, sunt propter finem et ab eo cantur. Sine etiam colligis, delectationem, fruitionem, et similes actus, quamvis non sint propter finem assequendum, vel conservandum, nihilominus a fine et ab unitate illius presente et obtenta cari. Cum vero dicitur, quod fine obtento cessat motus, intelligitur motus, qui ordinatur ad consequutionem finis non tam cessat motus, sed actio, quae in ipsa finis assequutione fundatur. Ut autem ceteris a fine supplicet quod actus procedat, praeter ab unitate finis cognita, sed libere, sed necessario quare amor beatificus, quis sit actus maximi necessarius, proprie tamen dicitur esse propter finem.

Quaestio 5ª

Causes nec finis sint ex intelligibile, an sint extra, quam in rebus haec.

1um dubium est, quaenam sit in fine proxima ratio candi: Bonitas est bonitatem, vel veram, vel apparentem et existimatam. Quia caliditas finis consistit in motione metaphorica voluntatis, qua illam ad se alicit: nihil autem ad se alicit voluntatem, nisi quatenus bonum est.

Obiies, illa bonitas tantum apparens nihil realis est, sed fictam potius: ergo caliditas finis, quae est realis non potest ab illa oriri: Bonitas caliditatem finalem

cognoë, nō ē rōe prius ilandi, sed sol condum necum.

Quaeo 6.ª

Et actus humi distinguantur spē p finem?

Non loquimur de his actibus moralr sumptis, sin rōis bonitatis et malitiae, sic enim a Phis considerantur: sed loquimur de illis physice et sol attendendo physicam eorum entitatem et nam quae actus sit liber, s. necus, semper est eadem, si obtum ē idem. Finis q. l. est intrinsicus, l. extrinsicus: finis intrinsicus idem ē atq obtum, qd respecit actus ex nā sua. finis extrinsicus ille ē ad quem ordinatur actus ex libera intentione operantis.

1.ª Clo sit, actus humi sumunt suam spem a fine intrinseco, id est a suo obto. Funtum est q. actus sumit spem ab obto: sed finis ē obtum voluntis, q. ab eo specificantur actus a voluntate eliciti.

2.ª Clo, electio specificatur tam a medio, quam a fine: unde quovis ipsorum variato variatur etiam spēs actus. Funtum ē q. tam medium, quam finis habet rōem obti rei electionis, medium enim ē obtum male, et proximum electionis, finis vo ē obtum frale, et ratio motiva prialis, q. ab utroq. pendet spēs talis actus, sicut assus Clois scientifica specificatur tam a veritate mali, et intrinseca ipsius Clois, quam a medio extrio, et rōe motiva ppq quam elicitur talis assus dependens a pmissis.

Hinc colligas quotiens finis variatur spē, l. etiam medium male, totius actus ipsos spē variari, sicut in assum Clois variato medio, l. rōe frali assentiendi, ut ipsa Cloe mali spē

Variatur etiam spe assus Clausa

Quaio 7.

Utrum possit aliquis operari propter duos fines ultimos?

Finis ultimus 1. est simpliciter, 2. in quod 1.us est Vlis, 2.us particularis. Finis ultimus simpliciter sumptus in abstracto, est beatitudo, et perfecta felicitas, in concreto est solus Deus.

1.a Cto sit duo fines ultimi sin quod et particulares possint sit intendi: id est non repugnat hominem operari propter duos fines ultimos particulares, quorum quilibet sit totalis, et non subordinatus. Poterit enim quis egredi in Villam, tum ut sanitati consulat, tum ut cum amico confabuletur. Isti fines spe distincti non intenduntur per unum actum voluntis, sed per duas intentiones spe distinctas.

2.a Cto duo fines ultimi, quorum alter sit Vlis, et simpliciter ultimus, alterum sin quod et particularis possint sit intendi: ut cum quis propter Deum opus misericordiae exercet, sitque vanam gloriam fruatur. 3.a Cto plures fines simpliciter ultimi possint appeti subsistentiae. Quia poterit aliquis ex errore habere idolum pro fine ultimo et postea errore depulso verum Deum. 4.a Cto duo fines Vlis et simpliciter ultimi non possint sit intendi. Et quia repugnat constituere sit duos fines ultimos simpliciter, quorum uterque sit summum bonum, cui nihil desit, cum unicuique desit perfectio alterius

Quaio 8.

Quo pacto finis simpliciter ultimus influat in actiones creatas?

1ª Clo. sic, Deus ut ultimus finis immediate et per se influit in omnem actionem creatam, atque hoc modo cum aliquo finaliter immediate influit cum omni fine proximo, quia omnis actio creata quatenus a Deo est per se et immediate cadit ordinem Bonitatis propter quam Deus ad extra operatur. Confirmatur, quia ratio finis tam perfecte et ultimus Deo convenit, ac ratio efficientis, sed Deus immediate et per se concurrit, ut 1ª causa efficiens ad omnes actiones creatas 2ª quia etiam ut finis ultimus et simpliciter ultimus concurrit cum finibus particularibus.

Obiis, actiones peccaminosae sunt actiones creatae, sed indecens est Deum velle peccatum per se ipsum quo non concurrit ad omnem actionem creatam, ut finis ultimus. Ergo Deum neque ut causam efficientem neque ut finalem concurrere ad actiones peccaminosas quae tales, quae ut sic non sunt actiones, sed defectus actionum: vult quo concurrere ad illas quae entitates sunt, et sic eas ordinat in se, et in suam bonitatem quam participant: quibus illas non vult efficaciter propter malitiam annexam.

2ª Clo. actiones creatae 2ª illectualis quae procedunt ab eadem causa propter finem particularem non semper cadunt immediate, et per se a fine ultimo: cadunt tamen ab eadem sed cum ultimo, et interpretative: a fine in quem ultimo cadunt, vel concrete, vel abstracte sumpto. Punctum est quia finis non cadit, nisi quatenus cognitus, et obiective exiens, sed quia intendimus particularia bona, non semper cogitamus de fine ultimo simpliciter, quia tunc non est finis ultimus ultimus immediate finalis rei operatae creatae 2ª quae ab illo procedunt.

Obiis peccata contrariantur fini ultimo simpliciter, alterque
avertunt, quo nequeunt interpretative, et virtute tendere in illum, sed
illa quae immediate Deo opponuntur, ut odium Dei, perfidia Mat.
Quis nihil opere nostrae Dei hanc impugnationem, est concedamus
totum. Nos enim dicimus actiones eas 2ae causari virtute, et ten-
dere in finem ultimum, sed abstracte sumptum, sed concrete; actus
eo qui immediate Deo opponuntur esto non tendant in finem ultimum
concrete acceptum, nempe in Deum. Adhuc in finem ultimum
abstractum, et in beatitudinem dirigunt implicite, quae tenent
ferientur in bonum particularem.

Disputatio X^a

De causa exemplari

Exemplaria, sunt ideae internae sunt omnino necessariae omnibus iis agentibus per
illum. Quia omne agens illectuale debet habere penes se rationem rei faciendae, cui
suum effectum, seu artefactum nititur conformare. Agentia nulla non
indigent, neque utuntur ideis. Quia aliqua nulla media cognitione operantur,
ut ignis. alia licet media cognitione operentur non dicuntur habere ideas, quia
cum necessario operentur, non dirigunt sua opera.

Definitur idea hoc modo: idea est forma, quam effectus imi-
tatur ex intentione agentis, quod determinat sibi finem. Quae diffinitio
optime explicatur a Coimbr. lib. 2o Physicorum. Externa exem-
plaria, seu imagines, neque sunt necessariae ad operandum, ut fit: neque
per se influunt in operationem, sed in praecise, remotae et facientis dicuntur
causare. Duae de eo exemplari sunt sententiae: 1a constituit rationem
ideae in contra obiectivo: 2a in contra praeli: utraque a nobis proponetur
et defendetur

Quæstio 1ª

Quod exemplar mundi sit Verbum.

Circa primum quæritur de ratione exemplaris in mente divina. Et videtur quod non sit Verbum. Exemplar enim, secundum quod dicit Augustinus in libro 83 Quæstionum, quæst. 46, est forma rei, secundum quam aliquid formatur. Sed forma rei, secundum quam aliquid formatur, non est Verbum, sed magis ipsa ratio formandi. Ergo exemplar non est Verbum.

Præterea, secundum Augustinum, 15 de Trinitate, cap. 3, Deus per Verbum suum dicit omnia, quæ dicit. Sed Deus per Verbum suum dicit creaturam, quæ dicit. Ergo creatura est Verbum. Sed exemplar non est creatura. Ergo exemplar non est Verbum.

Præterea, Augustinus dicit, 15 de Trinitate, cap. 3, quod Verbum dicitur ad similitudinem alterius, quod ex eo cognoscitur. Sed exemplar non dicitur ad similitudinem alterius, quod ex eo cognoscitur. Ergo exemplar non est Verbum.

Sed contra est quod Augustinus dicit, 15 de Trinitate, cap. 3, quod Verbum dicitur ad similitudinem alterius, quod ex eo cognoscitur, et ad quod refertur. Sed exemplar dicitur ad similitudinem alterius, quod ex eo cognoscitur, et ad quod refertur. Ergo exemplar est Verbum.

Respondeo dicendum quod, sicut supra dictum est, quæ a Deo creantur, ab ipso per intellectum et voluntatem creantur. Oportet igitur quod in mente divina sit ratio eorum, quæ creantur, secundum quam creatura formatur. Et hoc est exemplar. Unde exemplar est forma rei, secundum quam aliquid formatur. Et hoc est Verbum. Unde exemplar est Verbum.

Ad primum ergo dicendum quod, sicut supra dictum est, quæ a Deo creantur, ab ipso per intellectum et voluntatem creantur. Oportet igitur quod in mente divina sit ratio eorum, quæ creantur, secundum quam creatura formatur. Et hoc est exemplar. Unde exemplar est forma rei, secundum quam aliquid formatur. Et hoc est Verbum. Unde exemplar est Verbum.

Ad secundum dicendum quod, sicut supra dictum est, quæ a Deo creantur, ab ipso per intellectum et voluntatem creantur. Oportet igitur quod in mente divina sit ratio eorum, quæ creantur, secundum quam creatura formatur. Et hoc est exemplar. Unde exemplar est forma rei, secundum quam aliquid formatur. Et hoc est Verbum. Unde exemplar est Verbum.

Ad tertium dicendum quod, sicut supra dictum est, quæ a Deo creantur, ab ipso per intellectum et voluntatem creantur. Oportet igitur quod in mente divina sit ratio eorum, quæ creantur, secundum quam creatura formatur. Et hoc est exemplar. Unde exemplar est forma rei, secundum quam aliquid formatur. Et hoc est Verbum. Unde exemplar est Verbum.

Eo mō, quo lux solis continet calorem, v.g. quo sicut lux licet eminenter calorem contineat nō poterit dici idea caloris, quia nō est repraesentativa illius, ita neque essentia Divina poterit dici idea creaturarum. 3

3. Verus modus dicendi est, rationem ex exemplaris in actu 1° tam in Deo, quam in artifice creato, ita esse colocandam in contentione obiectivo, ut dicamus in Deo neque ipsas creaturas repraesentatas, neque essentiam Divinam quatenus eminenter illas continet haec rationem idea, ut iam probavi. Sed ipsum met formalem contentum Dei esse ideam creaturarum, nō quae cognitio est, et directe in illas tendit, sed ut est obiectum scientiae Dei contentiis cum sit infinitus in cognoscendo, necessario cognoscit omnia ens verum, ac proinde se ipsum, hic quoque contentiis formalis, nō formaliter sed obiective sumptus idea Dei est, et adhuc respiciens produci creaturas.

In artifice cum creato nihil aliud est exemplar, nisi contentiis obiectivus in mente existens, quem artifex intuetur. Si quaeras, ut hoc obiectum sit idem metaphysice factum producendum, an aliquid aliud? Respondeo nō requiri aliquid certum in inductione, sed sufficere aliquid vagum, et indeterminatum, quod tamen proponat menti omnes conditiones, et circumstantias illas ipsas, quae deinde esse in inductione faciendo. Ratio est, quia productio huius individualis artefacti, et determinatio ad illud nō pendet per se ab artifice creato, sed a Deo determinante quo ad inductionem, quo cum intentio artificis creati nō determinet hoc potius inductum, quam illud, sufficit et requiritur solum contentiis obiectivus vagus, et indeterminatus, cuius instar aliud quodvis inductum fiat.

Obiicies 1° contra hanc doctrinam: si in contentione Dei ita cognito ponenda esset ratio idea, etiam exemplar in artifice creato poneretur in contentione formali, cognito per alium reflexum, quod tamen nō admittimus

Co tempo o prado sello reverdece
co tempo cae a folha ao bosque umbroso
co tempo para o rio caudaloso
co tempo o campo pobre se enriquece.
Co tempo hum louro acaba, outro florece,
co tempo he hum sereno, outro invernoso
co tempo foge o mal duro, e penoso.
co tempo torna o bem ia quando esquece
Co tempo fas mudança a sorte acabra
co tempo se aniquila hum grande estado
co tempo torna a ser mais eminente
Co tempo tudo anda, e tudo para
mas se aquele tempo q. he passado
co tempo senam fas tempo presente.

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

Amor he hum fogo que arde sem se ver,
he ferida que doe mas se sente
he hum contentamento descontente,
he dor, e desatina sem doer.
He hum pram querer mais, e bem querer.
he hum andar solitario entre a gente,
he nunca contentar-se de contente,
he hum cuidar, e ganhar em se perder.
He querer estar preso por vontade,
he servir a quem vence, o vencedor
he ser com quem nos mata e tem piedade.
Mas como causar pode seu favor
nos coraçoes humanos amizade.
sendo tam contrario a si he o mesmo Amor.

Ps. et dixerim rem, quia Deus nequit respicere aliquam creaturam, neque illam habere ut ideam ad imitandum, et in ipso Deo solus contrarius fratris sit imago expressa, et representativa obiectorum, inde fit quod actio Deus debet intueri suum contrarium reflexe, illamque respicere tanquam exemplar. Sed in artifice creato exemplar est ipsum obiectum cognitum, cognitio directa illius est conditio, cognitio reflexa non est necessaria, et plerumque non datur, ut experientia constat.

Obiectio 2.ª Cognitio Dei est perfectissima, quia primaria tendentia in obiectum dirigit operationem Dei circa ipsum. Ps. Nec contrarium, quia cognitio Dei, ut sic, non proponit aliquid, quod possit habere rationem ideae.

Obiectio 3.ª Si per impossibile cognitio Dei non esset obiectum sui ipsius, adhuc Deus creaturas efficeret per exemplar, quia Ps. Si per impossibile Deus non intueretur suum contrarium, quem habet de creaturis fore ut Deus nihil operaretur ad extra, ut agens intellectuale, et sine artem; sed quod haberet pro exemplari ipsas creaturas faciendas, quae tam incomoda sunt ostendunt suppositum esse impossibilem.

Quaestio 2.ª

Quaenam sit calitas exemplaris iuxta Hanc sententiam?

Ad sit, calitas exemplaris eam non distinguitur ex natura rei, sed est eadem actio agentis, quae per se dependens ab exemplari dicitur actualis imitatio passiva. Funtum est, quia sublato quovis alio modo, et posita sola actione agentis per illum, sufficienter intelligitur effectus per illam dependens ab exemplari, quia talis actio est calitas exemplaris. Confirmatur, quia exemplar complet causam efficientem artificiali, et intellectuali modo

q ab illo etiam immediate dependet actio efficientis tali modo.

Quaeres, quaenam actio sit causalitas exemplaris in artifice, interna ne, quam producit contiis formalis an externa, quae ad artefactum, seu opus externum terminatur? Respondeo de actione externa, quae ab interno exemplari dirigitur, ab illo q immediate dependet: nec mirum, cum haec causalitas, et dependentia sit a causa, quae intentionali, et rationali modo causa per imputationem, et consonantiam potentiarum. Quod ideo actio interna per quam contiis formalis producitur, non sit causalitas exemplaris. Respondeo, quia nullus unquam dixit contiis internos esse artefactum seu exemplatum. Deinde quia possemus dicere in mente Divina, non solum dari ideas, et exemplaria, sed etiam artefacta, et exemplata.

Obiies. Si actiones externae immediate penderent ab ideis seu exemplaribus non possent continuari variato exemplari, quod tamen non est dicendum. Respondeo impossibile esse quod una eademque actio externa cum eiusdem circumstantiis fiat ex directione diversarum idearum, si enim mutatur idea necesse est etiam mutari rationem artefacti. Hinc colliges maiorem esse dependentiam huius actionis externae ab idea, quam a fine, quia potest eadem perseverare variato fine, a quo mediante actu voluntatis dependet, non ideo variato exemplari, quia non pendet ab illo mediante contiis formali, cum hic non sit effectus exemplaris, sed conditio ad candum, sed immediate. Juxta hunc philosophandi modum pertinet exemplar non ad genus causae efficientis, sed ad genus causae formalis non internae, sed externae specificantis.

Quaestio 3a

Collocatur exemplar in contiis formali.

Sna asserens eam exemplarem in actu 1° consistere in contie pati et cognoe actuali, s. hac sit qlitas illui inhaerens, ut uidere in exemplari creato, s. sit idem cum sua illigentis, ut apparet in Dina cognoe est eius, eam sequitur Sua dis 25. secti 1a a no 11. Puntum est, neq in artifice Dino, neq in creato assignari pot ea exemplaris quae sit obtum cognitum. Ps. q in Deo neq sunt creaturae, neq ipsa essia Dina, ut probatum est, neq contiis obtiuus, q Deus in ordine ad actionem ad extra, no operatur p se ut cognens precise suam essiam, sed ut cognens creaturas ipsas.

In artifice creato sequitur in alia Sna, idem de eam sui ipsius: nam ille modus concipiendi artefactum indeterminatum licet in hoie pp imperfectionem cognendi locum habeat: no tam in Angelis, qui possunt facere res artificiales neq in Christo D; si aliqd artefactum uelit efficere, tenus ho, qui ad nullum aliud obtum respiceret, n ad ipsum met, qd facturus erat in indu et distinctae cognitae. Ad hoc uo argumentum in alia Sna, l. dicendum est no requiri p se distoem inter effum, et eam obtiue existentem: l. dicendum cum Vas, in his casibus qui quis idem prorsus inducum concipit, no dari eam exemplarem.

Obies 1°

UNIVERSIDADE LIVRARIA DA